NATHANIEL HAWTHORNE

ČUDESNA KNJIGA

NATHANIEL HAWTHORNE

ČUDESNA KNJIGA

BIBLIOTEKA VJEVERICA

UREDNIK GRIGOR VITEZ

SVEZAK 9.

✱

Naziv originala

A WONDER BOOK

Djelo je prvi put objavljeno

u Bostonu 1852.

✱

S amerikanskog izvornika preveo

BRANKO BRUSAR

✱

Omot i ilustracije

IVO ŠEBALJ

NATHANIEL HAWTHORNE

ČUDESNA KNJIGA

IZDAVAČKO KNJIŽARSKO PODUZEĆE

m l a d o s t

ZAGREB 1958

Štamparski zavod »Ognjen Prica« - Zagreb.

PREDGOVOR

Pisac već odavno misli, da mnogi klasični mitovi mogu poslužiti kao odlično štivo za djecu. Zato je u ovoj knjizi i obradio šest takvih mitova. Tome poslu valja prilaziti s velikom slobodom. A ipak, svatko, tko se daje na pokušaj, da u svojoj intelektualnoj peći skuha te priče, vidjet će, da su one neobično nezavisne od svake mijene običaja i prilika. One ostaju uglavnom iste i poslije promjena, koje bi utisnule svoj biljeg gotovo svemu drugom.

Stoga pisac smatra, da nije počinio nikakvo svetogrđe, što je svojom maštom preinačio ono, što je posvećeno starošću od dvije, tri tisuće godina. Nijedno vremensko razdoblje ne može te besmrtne bajke svojatati za sebe. One kao da nisu nikad bile stvorene, a istina je i to, da ih ne će nestati, dok god bude čovjeka. Ali upravo zbog njihove nerazorivosti svako ih doba smije zaodjeti svojim običajima i osjećajima i prožeti svojim moralom. U svom sadašnjem obliku možda su izgubile mnogo od svoga klasičnoga ruha (u svakom slučaju, pisac ga nije nastojao sačuvati), pa su valjda poprimile ili gotski ili romantični oblik.

Vršeći ovu ugodnu zadaću – jer to je doista bila zadaća ugodna i za vruće vrijeme, jedna od najugodnijih književnih zadaća, koje je pisac ikad poduzeo – pisac nije uvijek smatrao, da je potrebno spuštati se k djeci, da bi ga ona razumjela. Uglavnom je dopuštao, da ga tema nosi, dok god hoće – onda, kad je i sam bio dovoljno poletan, da se da ponijeti bez mnogo napora. Čovjek ne bi očekivao, koliko dječja mašta ili osjećaji mogu slijediti sve, što je duboko i visoko, dok god je to jednostavno. Djecu zbunjuje samo ono, što je izvještačeno i zamršeno.

Lenox, 15. srpnja 1851.

ČUDESNA KNJIGA

GORGONINA GLAVA

NA VERANDI TANGLEWOODA

Uvod u „Gorgoninu glavu"

LIJEPA jesenskoga jutra skupilo se na verandi dvorca Tanglewooda (Tenglvud) veselo društvance mališana, među kojima je bio i neki visoki mladić. Pripremali su se za trešnju oraha, pa su nestrpljivo čekali, da se na obroncima brežuljaka digne magla i da sunce toplinom babljega ljeta obasja polja i pašnjake, kao i šarene jesenske šume. Činilo se, da će biti tako lijep dan, kakav je ikad razveselio ovaj krasni i udobni svijet. No zasad je jutarnja magla uzduž i poprijeko ispunjala dolinu, nad kojom se, na pitomu brežuljku, dizao dvorac.

Bijela se magla pružala sve do na stotinjak metara od kuće. Sasvim je sakrivala sve, što je bilo podalje, osim nekoliko rumenih i žutih vršaka drveća, koji su tu i tamo izvirivali, da ih obasja rano sunce, koje se prosulo i po prostranoj površini magle. Četiri, pet milja prema jugu pomaljao se vrh Monument Mountaina (Monjument Mauntin), koji kao da je plivao na oblaku. Nekih petnaest milja dalje u istom pravcu dizao se viši vrh Taconica (Tekonik), modar i nejasan, jedva toliko stvaran, koliko i magleno more, što se preko njega gotovo valjalo. Bliži bregovi, koji su okruživali dolinu, bijahu napol uronjeni u maglu i sve do vrhova načičkani oblacima. Sve u svemu, bilo je toliko mnogo oblaka, a malo tvrde zemlje, da se sve činilo nezemaljskim.

Spomenuta djeca, koja su bila puna života, koliko ga je samo u njih stalo, previrala su i preko verande Tanglewooda i trčkarala po pošljunčanim stazama ili su jurila po rosnoj tratini. Jedva bih mogao reći, koliko je bilo tih malih stvorova. No ipak nije ih bilo manje od devet ili deset ni više od dvanaest, svake vrste, veličine i dobi, i djevojčica i dječaka. Bili su braća i sestre, bratučedi i bratučede, zajedno sa nekoliko mlađih znanaca, koje su pozvali gospodin i gospođa Pringle (Pringl), da ovo krasno vrijeme provedu s njihovom djecom u Tanglewoodu. Bojim vam se reći njihova imena ili im dati imena, kakvima se zovu druga djeca, jer, koliko ja znam, pisci katkad zapadaju u velike neprilike, kad karakterima u svojim knjigama daju imena pravih ljudi. Zato ću ih zvati: Jaglenka, Zimzelenka, Papratko, Maslačak, Perunika, Djetelina, Borovica, Divizma, Bundevin Cvijet, Mlječika, Trputac, Ljutić, premda bi takva imena sigurno bolje pristajala skupini vila i vilenjaka nego društvancu zemaljske djece.

Ne treba pomisliti, da su brižljivi očevi i majke, ujaci i tetke, stričevi i strine, djedovi i bake dopuštali, da ti mališani tumaraju šumama i poljima bez nadzora kakve osobito ozbiljne starije osobe. O, ni govora! U prvom retku svoje knjige, kako se sjećate, spomenuo sam visoka mladića, koji je stajao među djecom. Njegovo ime – a ja ću vam reći njegovo pravo ime, jer on smatra, da je vrlo časno, što je ispripovjedio priče, koje će ovdje biti štampane – njegovo je ime bilo Eustace Bright (Justes Brajt). Studirao je na koledžu Williams (Viljemz), a u to je vrijeme, mislim, dopro do časne dobi od osamnaest godina, pa se osjećao kao djed prema Zimzelenki, Maslačku, Borovnici, Bundevinu Cvijetu, Mlječiki i ostalima, koji su bili tek napola ili trećinu tako časni kao on. Zbog neke neprilike s očima (koju dandanas mnogi studenti misle da moraju imati, da bi tako dokazali, kako marljivo uče) nije poslije početka predavanja sedmicu, dvije pohodio koledž. A što se mene tiče, ja nisam nikad sreo dva oka, koja bi gledala, kao da mogu vidjeti dalje i bolje od očiju Eustacea Brighta.

Učeni student bio je vitak i prilično blijed, kao svi studenti Jenkiji, stanovnici Nove Engleske u Sjedinjenim Američkim Državama. No ipak se činio tako zdrav, a lagan i živahan, kao da ima krila na cipelama. Ali kako je volio mnogo gaziti po potocima i livadama, za ovaj je izlet obuo

čizme od goveđe kože. Imao je na sebi platnen haljetak, suknenu kapu i zelene naočari, kojima se jamačno služio manje zato, da zaštiti oči, a više radi dostojanstva, koje su davale njegovoj osobi. Kako bilo da bilo, mogao je mirno biti i bez njih, jer Borovnica bi se, zlobni đavolak, došuljala straga do Eustacea, dok bi ovaj sjedio na stepenicama verande, ugrabila bi mu naočari s nosa i stavila ih sebi na nos. A kako ih je student zaboravio uzeti natrag, pale su u travu i tamo ostale do idućeg proljeća.

Valja znati, da je Eustace Bright kao pripovjedač čudesnih priča stekao među djecom veliku slavu. Pa premda se katkad pravio, kao da mu se ne da pričati, kad bi ga nagovarali, da pripovijeda još i još, ipak ja doista sumnjam, je li išta volio toliko, koliko pričanje. Zato ste mogli vidjeti kako mu oči trepću, kad ga Djetelina, Papratko, Divizma, Ljutić i većina drugova u igri mole, da im, dok čekaju da se raspršи magla, ispriča koju od svojih priča.

– Da, dragi Eustace – reče Jaglenka, koja je bila bistra djevojčica od dvanaest godina, nasmijanih očiju i malko uzvrnuta nosa – jutro je svakako najbolje za priče, kojima nas tako često umaraš. Bit ćemo u manjoj opasnosti, da povrijedimo tvoje osjećaje time, da na najzanimljivijim mjestima zaspimo, kao što smo to sinoć učinile Divizma i ja!

– Nevaljanica Jaglenka – poviče Divizma, dijete od šest godina. – Ja nisam zaspala, samo sam zatvorila oči, da vidim sliku onoga, o čemu je Eustace govorio. Dobro je uvečer čuti njegove priče, jer onda možemo o njima sanjati, kad spavamo, a dobro ih je čuti i ujutro, jer onda možemo o njima sanjati budni. Zato se nadam, da će nam upravo sad jednu ispričati.

– Hvala ti, moja Divizmice – reče Eustace. – Svakako ćeš čuti najbolju priču, koje se mogu sjetiti, pa makar samo zato, da se obranim od nevaljanice Jaglenke. Ali, djeco, ja sam vam već ispričao toliko bajki, te sumnjam, da postoji ikoja, koju niste barem dvaput čuli. Mislim, da ćete zaista zaspati, ako i jednu od njih ponovo ispričam.

– Ne, ne, ne! – povikaše Perunika, Zimzelenka, Trputac i pol tuceta drugih. – Priča nam se to više sviđa, ako smo je čuli već dva, tri puta prije.

Što se djece tiče, i jest istina, da priča često zna pobuditi njihovo zanimanje ne samo drugi ili treći put, nego i poslije bezbrojna ponavljanja. Ali

Eustace Bright, u izobilju svoga znanja, nije se htio koristiti time, čime bi se kakav stariji pripovjedač bio rado poslužio.

– Bilo bi vrlo žalosno – reče im – kad čovjek moga znanja (a da o izvornoj mašti i ne govorimo) ne bi iz godinu u godinu svakoga dana pronašao koju novu priču za djecu, kao što ste vi. Ispričat ću vam jednu od dječjih priča, koje su bile napisane za razonodu naše prapramajke Zemlje, kad je bila dijete u haljinici i pregačici. Ima ih na stotine. Čudim se, što se već nisu unijele u slikovnice za djevojčice i dječake. Umjesto toga, stari sjedobradi djedovi studiraju pljesnive grčke sveske i muče se, ne bi li odgonetnuli, kad su nastale, kako i zašto.

– Dobro, dobro, dobro, dobro, Eustace! – povikaše sva djeca u jedan glas. – Ne govori više o pričama, nego počni.

– E pa onda sjednite svi – pozove ih Eustace Bright – i da ste tihi kao miševi. Na najmanju smetnju, došla ona od velike, nevaljale Jaglenke, od maloga Maslačka ili od bilo koga drugoga, ja ću zubima pregristi pripovijest i progutati neispričani dio. Ali prije svega, zna li itko od vas, što je to Gorgona?

– Ja znam – javi se Jaglenka.

– Onda jezik za zube! – odvrati Eustace, kojemu bi bilo drago, da nije o tom ništa znala. – Šutite, pa ću vam ispričati lijepu priču o Gorgoninoj glavi.

Tako je i učinio, pa možete početi čitati na idućoj strani. Upotrebivši sa mnogo takta svoje znanje studenta druge godine, dugujući mnogo profesoru Anthonu (Enton), ipak se nije obazirao na klasične autoritete, kad ga je god na to gonila nemirna smjelost njegove mašte.

GORGONINA GLAVA

Perzej je bio Danajin sin, a ona kraljevska kći. Kad je Perzej bio malen dječak, opaki ljudi zatvoriše njegovu majku i njega u sanduk, koji spustiše u more. Duhao je priličan vjetar, i otjerao sanduk od obale. Nemirni valovi bacali su ga gore-dolje. Danaja je pritiskivala dijete na svoje grudi, bojeći se, da će ih oboje poklopiti pjenušavi brid kojega velikog vala. No ipak je sanduk plovio dalje, a da nije ni potonuo, niti se izvrnuo. Kad je zanoćilo, plutao je tako blizu nekog otoka, da se zapleo u mrežu ribara, koji ga je iz vode izvukao na pijesak. Otok se zvao Sefir, a njim je vladao kralj Polidekt, brat toga ribara.

Drago mi je, što vam mogu kazati, da je taj ribar bio čovjek veoma pošten i meka srca. Bio je ljubazan prema Danaji i njezinu malom dječaku. Ostao im je i dalje prijatelj, sve dok Perzej nije postao lijep mladić, vrlo jak i spretan, vješt baratanju oružjem. Već je davno prije toga kralj Polidekt vidio to dvoje stranaca – majku i njezino dijete – koji su u njegovo kraljevstvo doplutali u sanduku. Kako nije bio dobar i ljubazan, kao njegov brat ribar, nego izvanredno zao, odluči da pošalje Perzeja na vrlo opasan pothvat, koji bi ga mogao stajati glave, a onda bi učinio nešto nažao i samoj Danaji. Tako se taj opaki kralj dao na dugo razmišljanje o tome, kakav bi pothvat za mladića mogao biti najopasniji. Napokon, kad je izmislio djelo, koje bi se moglo pokazati onako pogibeljnim, kako je on to želio, pošalje po mladoga Perzeja.

Mladić dođe u palaču, gdje je kralj sjedio na prijestolju.

– Perzeju – reče kralj Polidekt, smiješeći mu se himbeno – razvio si se u lijepa mladića. Ti i tvoja majka primili ste mnogo dobra od mene, kao i od moga vrijednoga brata ribara, pa se nadam, da ne ćeš žaliti, da mi to nečim uzvratiš.

– Molim, Vaše Veličanstvo – odgovori Perzej. – Ja bih i svoj život za vas rado stavio na kocku.

– E, dobro – nastavi kralj, a lukav smiješak još mu uvijek bio na usnama – predložit ću ti malu pustolovinu. Ako si hrabar i poduzetan mladić, bez sumnje ćeš smatrati velikom srećom, što imaš tako rijetku priliku da se istakneš. Treba da znaš, dobri moj Perzeju, da se kanim oženiti lijepom kneginjom Hipodamijom, a običaj je, da se u takvoj prilici mladenka obdari kakvim neobičnim i zanimljivim, otmjenim poklonom. Moram iskreno priznati, bio sam malko u neprilici, gdje da nađem nešto, što bi se svidjelo kneginji tako izvrsna ukusa. Ali jutros, moram sam sebi polaskati, smislio sam točno ono, što želim.

– A mogu li ja tu Vašem Veličanstvu pomoći? – poviče Perzej gorljivo.

– Možeš, ako si tako hrabar mladić, kakvim te ja držim – odgovori kralj Polidekt što je slađe mogao. – Svadbeni poklon, koji sam naumio dati lijepoj Hipodamiji, jest glava Gorgone Meduze s kosom od zmija. Ja se pouzdajem u tebe, moj dragi Perzeju, da ćeš je donijeti. Pa zato, kako sam željan sve to urediti s kneginjom, što prije pođeš po Gorgonu, to ćeš mi više ugoditi.

– Krenut ću sutra ujutro – obeća Perzej.

– Molim te, učini tako, valjano momče – prihvati kralj. – I, Perzeju, kad budeš sjekao Gorgoninu glavu, pazi, da ti udarac bude čist, da joj ne bi pokvario oblik. Moraš je donijeti kući uščuvanu, tako da se svidi izvrsnom ukusu lijepe kneginje Hipodamije.

Perzej ode iz palače, ali tek što je odmakao toliko, da nije mogao čuti, Polidekt prasne u smijeh, jer opakom je kralju bilo vrlo zabavno, kad je vidio, kako je mladić odmah pao u zamku.

Doskora se proširi vijest, kako je Perzej naumio odsjeći Meduzinu glavu sa zmijskom kosom. Svatko se veselio, jer je većina otočana bila isto tako opaka, kao i sam kralj, pa ništa ne bi toliko željela vidjeti, koliko to, da se

Danaji i njezinu sinu dogodi neko zlo. Čini se, da je jedini dobar čovjek na tom nesretnom otoku Serifu bio ribar. Dok je Perzej hodao naokolo, ljudi su za njim pokazivali i kreveljili se, namigivali jedan drugome, rugajući mu se, koliko su samo glasno smjeli.

– Ho, ho! – vikali oni. – Meduzine će ga zmije dobro izbosti!

U ono doba bile su žive tri Gorgone. To su bila najneobičnija i najstrašnija čudovišta, koja su postojala, otkad je svijeta i vijeka, ili koja su se ikad vidjela ili će se ikad vidjeti. Jedva bih znao, kakvim da ih stvorom ili strašilom nazovem. To su bile tri sestre. Čini se, da su nešto sličile ženama, no zapravo su to bili strašni i zli zmajevi. Doista je teško zamisliti, kako su ružna bića bile te tri sestre. Mjesto uvojaka kose, ako mi to možete vjerovati, svaka je od njih imala stotinu golemih zmija, koje su im rasle iz glave, a sve su bile žive, prepletale se, vijugale, svijale, pružale svoje otrovne dvogube jezike! Zubi Gorgonâ bile su strašno duge kljove, ruke im bile od mjedi, tjelesa sva pokrivena ljuskama, koje, ako i nisu bile od željeza, a ono su bile isto tako tvrde i neprodorne. Imale su i krila, itekako krasna, kažem vam. Svako pero na krilima bilo im je od čistoga, jasnoga, sjajnoga, svijetloga zlata, a kad su letjele na suncu, sve su se blistale.

Ali kad bi ljudi taj njihov blistavi sjaj ugledali visoko u zraku, rijetko bi kad stali i gledali, nego bi potrčali i sakrili se što su brže mogli. Možda ćete pomisliti, da su se bojali uboda zmija, koje su Gorgonama služile kao kosa – ili da će im one ružne kljove odgristi glave – ili da će ih mjedene pandže rastrgati na komade. Svakako, to su bile neke od opasnosti, ali nisu nikako bile najveće, niti ih je bilo najteže izbjeći. Najgore je u tih odvatnih Gorgona bilo, što je jadan smrtnik bio siguran, kad im svojim očima sagleda lice, da će se smjesta od toploga mesa i krvi pretvoriti u hladan i neživ kamen!

Kako vidite, ta je pustolovina, što je kralj Polidekt izmislio za nedužnoga mladića, bila vrlo opasna. I sam je Perzej, kad je promislio o svemu, uvidio, da ima vrlo malo nade, da se sretno vrati, i da će vrlo vjerojatno postati kameni kip, te tako ne će donijeti Meduzinu glavu sa zmijskim uvojcima. Dovoljno je spomenuti samo jednu poteškoću, koja bi zabrinula i starijeg čovjeka od Perzeja, a da se o drugom i ne govori. Nije se samo valjalo boriti i ubiti tu grdosiju zlatnih krila, željeznih ljusaka, dugih kljova, mjedenih

pandža i zmijske kose, nego se sve to moralo učiniti zatvorenih očiju ili barem bez i jednog pogleda na protivnika. Inače bi se, digavši ruku na udarac, skamenio, te bi tako podignute ruke stajao stoljeća i stoljeća, dok ga vrijeme, vjetar i oluja ne bi sasvim smrvili. To bi bila žalosna kob za mladića, koji je želio izvršiti mnogo hrabrih djela i uživati mnogo sreće na ovom svijetlom i lijepom svijetu.

Sve ga je to tako oneraspoložilo, da ni majci nije mogao kazati, što je poduzeo. Zato uzme šešir, opaše se mačem i prijeđe s otoka na čvrsto kopno, gdje je sjeo na pustu mjestu te se jedva otimao suzama.

Ali dok je tako bio u tom žalosnom raspoloženju, začuje kraj sebe glas:

– Perzeju – reče taj glas – zašto si žalostan?

Perzej podiže glavu s ruku, u kojima ju je bio sakrio, i gle! – kako je god Perzej zamišljao, da je sam, ipak je na tom samotnom mjestu bio neki stranac. Bijaše to živahan, pametan i prilično pronicav mladić s ogrtačem preko ramena, čudnom kapom na glavi, neobično svinutim štapom u ruci i kratkim i iskrivljenim mačem o pasu. Bio je izvanredno lagan i pokretljiv, kao čovjek navikao na mnogo gimnastike, te je mogao mnogo skakati i trčati. A povrh svega, stranac se činio tako veselim, pouzdanim i spremnim na pomoć (premda se uz to činio i malko obijesnim), da Perzej, gledajući ga, nije mogao, a da ne oživi. Osim toga, kako je Perzej doista bio hrabar momak, bilo ga vrlo stid, da ga netko nađe sa suzama u očima, poput kakva plaha đačića, a, napokon, možda i nema razloga očajanju. Pa tako Perzej obriše oči, i odgovori strancu prilično veselo, gradeći se koliko je god mogao hrabrijim:

– Nisam tako žalostan – odvrati Perzej – nego sam samo zamišljen radi pustolovine, koju sam poduzeo.

– Oho! – začudi se stranac. – No, reci mi sve o tom, možda ti mogu dobro poslužiti. Ja sam pomogao mnogim mladićima u pustolovinama, koje su se isprva činile teškima. Možda si o meni čuo. Nemam samo jedno ime, ali mi ime Živko pristaje kao i svako drugo. Reci mi, koja ti je nevolja, pa ćemo se o tom porazgovoriti i vidjeti, što se može učiniti.

Vladanje strančevo i njegove riječi tako su djelovale na Perzeja, da mu se raspoloženje promijenilo u sasvim suprotno. Odluči da strancu kaže sve svoje poteškoće, jer mu i tako nije moglo biti gore, nego što mu je već bilo,

a lako je moguće, da će mu novi prijatelj dati kakav savjet, koji bi se na kraju mogao pokazati dobrim. Zato je u nekoliko riječi strancu točno prikazao svoj slučaj – kako je kralj Polidekt zaželio Meduzinu glavu sa zmijskim uvojcima, da je pokloni svojoj mladenki, lijepoj kneginji Hipodamiji, i kako je on odlučio da je kralju dobavi, ali se boji, da će se pretvoriti u kamen.

– A to bi bila velika šteta – prihvati Živko sa svojim obijesnim smiješkom. – Od tebe bi bio vrlo lijep mramorni kip, o tom nema zbora, a protekao bi priličan broj stoljeća, dok se ti ne bi smrvio. Ipak, sve u svemu, čovjek bi radije bio mladićem nekoliko godina, nego kameni kip stoljeća i stoljeća.

– O, i te koliko radije! – poviče Perzej, a suze mu ponovo navru na oči. – A osim toga, što bi učinila moja draga majka, kad bi joj se ljubljeni sin pretvorio u kamen?

– Dobro, dobro, nadajmo se, da se sve to ne će tako zlo svršiti – odgovori Živko, sokoleći ga. – Ja sam čovjek, koji ti, ako itko, može pomoći. Moja sestra i ja učinit ćemo sve, da sigurno izvedeš tu pustolovinu, ma kako se strašna sad činila.

– Tvoja sestra? – prihvati Perzej.

– Da, moja sestra – potvrdi stranac. – Ona je vrlo mudra, o tome možeš biti siguran. A što se mene tiče, ja obično nosim svu svoju pamet sa sobom, kakva bila da bila. Ako se pokažeš smionim i opreznim te ako se budeš držao moga savjeta, još neko vrijeme ne treba da budeš u strahu, da ćeš se pretvoriti u kameni kip. Ali prije svega moraš osvjetlati svoj štit, dok u njemu ne vidiš svoje lice jasno kao u zrcalu.

Perzeju se to pričinilo prilično neobičnim početkom pustolovine, jer je mislio, da je daleko važnije, da štit bude dovoljno jak, kako bi mogao izdržati udarce Gorgoninih mjedenih pandža, nego da bude toliko sjajan, da pokazuje odraz njegova lica. Ipak, zaključivši, da Živko to zna bolje od njega, prionu odmah na posao, te stane svjetlati štit s takvim marom i sa toliko dobre volje, da je vrlo brzo zasjao poput mjesečine u žetveno doba. Živko ga je promatrao sa smiješkom, te je kimnuo u znak odobravanja. Zatim skine svoj kratki krivi mač, te ga pripaše Perzeju mjesto onoga, koji je ovaj prije nosio.

– Samo moj mač odgovara svrsi – primijeti Živko. – Oštrica je izvrsna kova, te siječe željezo i mjed lako kao i najtanju grančicu. A sad ćemo krenuti. Najprije nam valja pronaći tri sijede žene, koje će nam reći, gdje ćemo naći nimfe.

– Tri sijede žene! – klikne Perzej, kojemu se to pričini novom teškoćom na putu u pustolovinu. – Molim te, tko su te tri sijede žene? Nikad nisam za njih čuo.

– To su tri vrlo čudne stare gospođe. – odgovori Živko, smijući se. – One imaju samo jedno oko i samo jedan zub. Štoviše, naći ćeš ih samo pri svijetlu zvijezda ili u sumraku večeri, jer se nikad ne pokazuju ni na svijetlu sunca ni u svijetlu mjeseca.

– Ali – usprotivi se Perzej – zašto bih gubio vrijeme s tim trima sijedim ženama? Zar ne bi bilo bolje poći odmah tražiti strašne Gorgone?

– Ne, ne – odgovori mu prijatelj. – Mora se koješta drugo posvršavati, prije nego što mogneš pronaći put do Gorgona. Nema ništa, nego hajd u potragu za tim trima gospođama. A kad ih nađemo, možeš biti siguran, da Gorgone nisu daleko. Hajdemo, mičimo se!

Perzej je već stekao toliko povjerenja u mudrost svoga druga, da nije više ništa prigovarao, nego se izjavio odmah spremnim da otpočne pustolovinu: tako su pošli na put, hodajući prilično žustro, zapravo tako žustrim korakom, da je Perzeju bilo dosta teško slijediti svoga hitroga prijatelja Živka. Istini za volju treba reći, da je Perzej došao na čudnu pomisao, da Živko ima krilatu obuću, koja mu, dakako, divno služi. A osim toga, kad bi ga Perzej postrance pogledao, ispod oka, učinilo bi mu se, da uz njegovu glavu vidi krila. No ipak, kad bi ga dobro pogledao, ne bi ništa takvo vidio osim neke čudne kape. Ali svakako, zavinuti štap bio je Živku očito na pomoć, jer mu je omogućio, da ide brzo tako da je Perzeju, premda je bio prilično živahan mladić, počelo ponestajati daha.

– Evo! – napokon poviče Živko, jer je taj obješenjak dobro znao, kako je Perzeju teško s njim držati korak. – Uzmi štap, jer ti je potrebniji nego meni. Zar na otoku Serifu nema boljih pješaka od tebe?

– Ja bih lijepo hodao – odgovori Perzej, pogledavši lukavo stopala svoga druga – kad bih samo imao par krilatih cipela.

– Moramo ih za tebe nabaviti – prihvati Živko.

Štap je toliko pomagao Perzeju, da više nije osjaćao nikakva umora. Zapravo se činilo, kao da je štap u njegovim rukama živ, štoviše, kao da je nešto od svoga života davao i Perzeju. On i Živko sad su žustro dalje hodali, te su se razgovarali kao pravi drugovi. Živko je ispričao toliko veselih priča o svojim prijašnjim pustolovinama i o tom, kako mu je u različitim prilikama pamet dobro poslužila, te ga Perzej počeo smatrati divnim čovjekom. Očito je poznavao svijet. A nitko se mladiću ne čini tako čarobnim kao prijatelj pun takva znanja. Perzej je još pažljivije slušao, jer se nadao, da će mu ono, što čuje, izoštriti pamet.

Napokon se sjeti, da je Živko govorio o svojoj sestri, koja bi im trebala pomoći u njihovoj pustolovini.

– Gdje je ona? – zapita. – Zar se ne ćemo s njom skoro sastati!

– Sve u svoje vrijeme – odgovori mu drug. – Ali ta je sestra, moraš razumjeti, sasvim drukčiji karakter od mene. Ona je vrlo ozbiljna i mudra, rijetko se kad smiješi, nikad se ne smije te ne priča ništa, ako nema kazati što osobito duboko. Isto tako sluša samo najmudriji razgovor.

– Jadna li mene! – usklikne Perzej. – Ta ja ću se bojati izustiti i slovce!

– Možeš biti siguran, da je vrlo učena – nastavi Živko – te su joj sve umjetnosti i znanosti u malom prstu. Ukratko, tako je neizmjerno mudra, da je mnogi ljudi zovu utjelovljenom mudrosti. Ali, da ti pravo kažem, za moj ukus premalo je živahna. Zato mislim, da ćeš je jedva smatrati tako ugodnim suputnikom, kao što sam ja. O, ima ona i dobrih osobina, pa ćeš se u tom i sam uvjeriti na svoje dobro, kad se susretneš s Gorgonama.

Uto se već prilično smračilo. Sad su došli do nenastanjena, vrlo divljeg mjesta, tu i tamo obrasla grmljem. To je mjesto bilo tako tiho i samotno, kao da tu nikad nitko nije živio ni prolazio. Sve je bilo pusto i prazno u sivom sumraku, koji je svaki čas bivao sve dublji. Perzej se prilično bezutješno ogledavao. Zapita Živka, moraju li ići još mnogo.

– Pst! Pst! – prošapta mu drug. – Ne galami! Ovo je upravo i vrijeme i mjesto, da se sretnu tri sijede žene. Pazi, da te ne ugledaju prije nego ti njih, jer premda imaju sve tri samo jedno oko, ono je oštrovidno kao tuce običnih očiju.

– Ali što mi je činiti, kad ih opazim? – upita Perzej.

Živko objasni Perzeju, kako se tri sijede žene služe jednim okom. Čini se, da im je bio običaj da ga međusobno izmjenjuju, kao naočari ili – što bi im bolje pristajalo – kao monokl. Pošto se jedna od njih neko vrijeme služila okom, uzela bi ga iz očnog duplja i dala jednoj od svojih sestara, na kojoj je već bio red, a ta bi ga odmah uklopila u glavu, da uživa gledajući vidljivi svijet. Stoga je lako razumjeti, da je samo jedna od triju sijedih žena mogla gledati, dok bi druge bile u potpunoj tami. I, štoviše, u onaj čas bi oko prelazilo iz ruke u ruku, nijedna od jadnih starih gospođa ne bi ništa vidjela. Ja sam za svog života čuo mnogo čudesnih stvari, a mnogima sam bio i svjedokom, ali, kako mi se čini, ništa se ne može usporediti s neobičnošću tih triju sijedih žena, koje sve tri zure kroz jedno oko.

Tako je mislio i Perzej, a bio je tako začuđen, te je gotovo pomišljao, da njegov drug s njim zbija šalu i da takvih starica nema na svijetu.

– Doskora ćeš vidjeti, govorim li istinu ili ne – primijeti Živko. – Slušaj! Šuti! Pst! Pst! Evo ih, sad dolaze!

Perzej dobro pogleda kroz večernji sumrak, i, doista, nedaleko, opazi tri sijede žene. Kako je bilo slabo svijetlo, nije mogao razabrati, kakva im je pojava. Samo je vidio, da imaju dugu sijedu kosu, a kad su došle bliže, ugleda, da dvije od njih imaju usred čela samo prazno očno duplje. Ali u sredini čela treće sestre bijaše vrlo veliko, sjajno i prodorno oko, koje je sjalo poput velika dijamanta u prstenu. Perzeju se učinilo tako oštrim, te nije mogao, a da ne pomisli, kako ono u tamnoj noći zacijelo vidi tako savršeno kao u pol bijela dana. Očni vid tih triju osoba slio se i sažeo u ovom jednom oku.

Tako su te tri starice ipak hodale tako udobno, kao da sve tri gledaju najednom. Ona, koja je u to vrijeme imala na čelu oko, vodila je druge dvije za ruke, neprekidno i oštro zureći naokolo, tako te se Perzej bojao, da će vidjeti i kroz gusto grmlje, iza kojega su se sakrili Živko i on. Tako mi zvijezda! Doista je strašno biti na dogledu tog oštrog oka!

Ali prije nego što su došle do grmlja, jedna od triju sijedih žena progovori.

– Sestro! Sestro Strašilice! – poviče. – Doista dugo imaš oko. Sad je na meni red!

– Ostavi mi ga još malo, sestro Noćomoro – odgovori Strašilica. – Mislim, da sam iza onog gustog grma nešto ugledala.

– No, pa što onda? – otpovrne Noćomora zlovoljno. – Zar ja ne mogu vidjeti kroz gust grm isto tako lako kao i ti? Oko je moje kao i tvoje, ja ga znam upotrebiti kao i ti, pa možda i malo bolje. Zahtijevam, da smjesta zavirim kroza nj!

Ali sad se i treća sestra, koja se zvala Tresizgloba, počela žaliti, da je na njoj red za oko i da ga Strašilica i Noćomora žele zadržati za sebe. Da riješi spor, stara Strašilica uzme oko iz čela i pruži ga.

– Neka ga jedna uzme – poviče – te se prođite te lude svađe. Što se mene tiče, dobro će mi doći malo guste tame. No, uzmite ga brzo, jer ću ga inače morati ponovo uklopiti sebi u glavu!

Zato i Noćomora i Tresizgloba pružiše ruke, nastojeći svim silama da ugrabe oko iz Strašiličine ruke. Ali kako su obje bile jednako slijepe, nisu mogle lako pogoditi, gdje je Strašiličina ruka. Strašilica pak, koja je sad bila isto tako u tami kao i Tresizgloba i Noćomora, nije odmah mogla naći nijedne ruke, da u nju preda oko. I tako su (kako možete, moji pametni mali slušatelji, i sa pol oka vidjeti) te dobre starice zapale u čudnu zabunu. Jer premda se oko sjajilo i blistalo poput zvijezde dok ga je Strašilica pružala, ipak sijede žene nisu uhvatile ni tračak njegova sjaja, pa su sve tri bile u potpunoj tami, a sve od prevelike nestrpljivosti i želje da gledaju.

Živku je bilo tako smiješno, kad je vidio kako i Tresizgloba i Noćomora pružaju ruke za okom, a obje grde Strašilicu i jedna drugu, da se jedva suzdržavao od glasna smijeha.

– Sad je tvoje vrijeme! – prišapne Perzeju. – Brzo, brzo! Prije nego uklope oko u koju glavu. Jurni na starice i zgrabi ga iz Strašiličine ruke!

U času, dok su se tri sijede žene još međusobno grdile, Perzej skoči iz svoga skrovišta iza grma i domogne se oka. Čudesno oko, kako ga je držao u ruci svijetlilo je vrlo jarko i kanda ga s razumijevanjem gledalo u lice,

kao da bi i trepnulo, da je imalo par kapaka. Ali sijede žene nisu znale ništa, što se događa, a kako je svaka mislila, da jedna od sestara ima oko, počele su se ponovo svađati. Napokon, kako Perzej nije želio te poštene dame dovesti u još veću nepriliku nego što je doista bilo potrebno, pomisli, da bi bilo u redu, da im sve razjasni.

– Moje dobre gospođe – reče im – molim vas, ne ljutite se jedna na drugu. Ako je itko kriv, onda sam to ja, jer ja imam tu čast, da vaše sjajno i izvrsno oko držim u ruci.

– Ti! Ti imaš oko? A tko si ti? – povikaše tri sijede žene sve u jedan glas, jer su se, dakako, strašno uplašile, začuvši stran glas i saznavši, da je njihov očinji vid dospio, a da i same nisu znale u čije ruke. – Pa što ćemo uraditi, sestre? Što da radimo: Sve smo u tami! Daj nam naše oko! Daj nam naše jedino i dragocjeno, samotno oko! Ti imaš dva svoja! Daj nam naše oko!

– Reci im – prišapne Živko Perzeju, da će dobiti oko natrag, čim te upute, gdje ćeš naći nimfe, koje imaju leteće cipele, čarobnu torbu i šljem nevidljivosti.

– Moje drage, dobre, divne starice – obrati se Perzej sijedim ženama – nije potrebno, da se toliko plašite. Ja nipošto nisam zao mladić. Vratit-ću vam vaše oko, čitavo i zdravo i sjajno kao i uvijek, čim mi kažete, gdje ću naći nimfe.

– Nimfe! Zaboga! Sestre, kakve nimfe on misli? – poviče Strašilica. – Kažu, da ima mnogo nimfa. Neke od njih love po šumi, neke žive u drveću, dok druge imaju udobne domove u izvorima. Mi o njima ne znamo ništa. Mi smo tri nesretne stare duše, koje tumaraju u tami i imaju samo jedno oko, a i to si nam ti ukrao. O, vrati nam ga, dobri stranče! Ma tko bio, vrati nam ga!

Čitavo su to vrijeme tri sijede žene pružale ruke i nastojale uhvatiti Perzeja. No on se pobrinuo, da im ostane izvan dohvata.

– Moje poštovane gospođe – reče im, jer ga je majka uvijek učila najvećoj uljudnosti – držim vaše oko čvrsto u ruci i za vas ću na nj paziti, dok mi ne izvolite kazati, gdje ću naći te nimfe. Napominjem, radi se o nimfama, koje imaju čarobnu torbu, leteće cipele i – što ono još? – šljem nevidljivosti.

– Jadnih li nas, sestre! O čem to taj mladić govori – povikaše Strašilica, Noćomora i Tresizgloba jedna drugoj, kako se činilo, u velikom čudu. – Rekao je, par letećih cipela! Pete bi mu brzo poletjele iznad glave, kad bi bio tako lud, da ih obuje. I šljem nevidljivosti! Kako bi ga šljem mogao učiniti nevidljivim, kad to nije velik šljem, te se poda nj on ne može sakriti? I čarobna torba! Pitam se i ja, kakva bi to mogla biti naprava! Ne, ne, dobri stranče! Ne možemo ti ništa reći o tim čudnim stvarima. Ti imaš par svojih očiju, a nas tri samo jedno. Ti možeš naći takva čudesa lakše nego tri slijepa stvora, kakva smo mi.

Perzej, čuvši ih kako govore, stane doista misliti, da tri sijede žene ne znaju ništa o tom. A kako mu je bilo žao, što im je priredio toliko neprilika, upravo im je htio vratiti oko i zamoliti ih za oproštenje, što je bio tako grub i oteo im ga. Ali ga Živko uhvati za ruku.

– Ne daj, da te prave budalom! – reče mu. – Te tri sijede žene jedina su bića na svijetu, koja ti mogu reći, gdje ćeš naći nimfe. Ako te u to ne upute, nikad ne ćeš moći odsjeći Meduzinu glavu sa zmijskim uvojcima. Drži čvrsto oko, pa će sve biti dobro.

Kako se pokazalo, Živko je imao pravo. Malo toga ljudi toliko cijene, koliko svoj očinji vid, a sijede su žene cijenile svoje jedino oko toliko, kao da ih je pola tuceta, a toliko bi im očiju bilo i potrebno. Videći, da nema druge, da se domognu oka, one napokon rekoše Perzeju ono, što je htio znati. Čim su one to učinile, odmah, i to s najvećim poštovanjem, uklopi oko u prazno duplje jednog od čela, zahvali im se na dobroti i reče im zbogom. Međutim, prije nego što je mladić bio izvan dosega zvuka, stanu se one ponovo prepirati, jer je dao oko Strašilici, koja je već bila na redu onda, kad im je započela neprilika s Perzejem.

Vrlo se bojati, da su tri sijede žene takvim prepirkama često remetile svoj uzajamni sklad, a to je još veća šteta zbog toga, što nisu mogle jedna bez druge živjeti i očito je trebalo da budu nerazdvojive. Ja bih općenito htio svjetovati svim ljudima, i sestrama i braći, i starima i mladima, koji slučajno međusobno imaju samo jedno oko, da njeguju snošljivost i da nipošto ne navaljuju, da kroza nj gledaju svi najednom.

Živko i Perzej su se, međutim, dali u potjeru za nimfama što su bolje mogli. Starice su im dale takve podrobne upute, da nije potrajalo dugo, te su ih pronašli. Pokazalo se, da su posve različita bića od Noćomore, Tresizglobe i Strašilice, jer nisu bile stare, nego mlade i lijepe i mjesto jednog zajedničkog oka svaka je nimfa imala dva svoja vrlo svijetla oka, kojima su vrlo ljubazno gledale Perzeja. One kao da su poznavale Živka, pa kad im je ovaj ispričao pustolovinu, koju je Perzej poduzeo, nisu pravile nikakve teškoće, da mu dadu predmete, koje su imale kod sebe. Najprije su mu dale nešto, što se činilo kao mala lisnica od jelenje kože, čudno izvezena, te ga opomenule, da je dobro čuva. To je bila čarobna torba. Zatim su nimfe izvukle par cipela ili papuča ili sandala s dražesnim parom malih krila na svakoj peti.

– Obuj ih, Perzeju – ponuka ga Živko. – Bit će ti za ostatak puta noge lagane, koliko god zaželiš.

Tako Perzej počne obuvati jednu cipelu, dok je drugu stavio na tle pokraj sebe. Ali ova druga cipela neočekivano raširi krila, zalepršа s tla i bila bi jamačno odletjela, da Živko nije priskočio te je srećom uhvatio u zraku.

– Budi pažljiviji – reče, vrativši se Perzeju. – Prestrašile bi se tamo gore ptice, kad bi uza se vidjele leteću cipelu.

Kad je Perzej obuo obje čudesne cipele, bio je prelagan, da hoda po zemlji. Načini korak, dva – i gle! – sune gore u zrak, daleko iznad glave Živka i nimfa, te se teškom mukom spustio natrag. Krilatim cipelama i svim tim spravama za visoko letenje teško se upravlja, dok se čovjek na njih ne privikne. Živko se smijao nezgodama svoga druga te mu rekao, da se ne mora toliko žuriti, nego neka još pričeka na nevidljivi šljem.

Dobroćudne su nimfe pripremile šljem s tamnom čelenkom uzbibana perja, da mu ga stave na glavu. A tad se dogodi nešto tako čudesno, što vam još nisam pričao. Čas prije nego što mu je šljem stavljen na glavu, tamo je stajao Perzej, lijep mladić zlatnih kovrčica i rumenih obraza, s krivim mačem o pojasu i osvjetlanim štitom na ruci – lik, koji kao da je bio sazdan od hrabrosti, živahnosti i sjajna svijetla. Ali kad mu se šljem spustio nad pravu obrvu, nije se više vidio nikakav Perzej! Ništa do prazna zraka! Čak je i šljema, koji ga je pokrio u nevidljivosti, nestalo!

– Gdje si, Perzeju? – zapita ga Živko.

– Pa evo me ovdje! – odgovori Perzej vrlo mirno, premda se činilo, kao da mu glas dolazi iz providne atmosfere. – Upravo gdje sam i čas prije bio. Zar me ne vidiš?

– Ne, doista! – odvrati mu prijatelj. – Skriven si pod šljemom. Ali ako te ne mogu vidjeti ja, ne mogu to ni Gorgone. Zato me slijedi, pa ćemo iskušati tvoju spretnost u baratanju krilatim cipelama.

Na te riječi Živkova kapa raširi krila, kao da će mu glava odletjeti s ramena, ali mjesto toga cijeli mu se lik lagano digne u zrak, a Perzej pođe za njim. Kad su se popeli nekoliko stotina stopa, mladić počne osjećati, kako je divno moći lepršati poput ptică i ostaviti dosadnu zemlju, koja je sad bila tako daleko ispod njih.

Bila je tamna noć. Perzej diže glavu i vidje okrugli, sjajni, srebrnasti mjesec, te pomisli, da ništa više ne bi želio nego da se digne onamo i ondje provede svoj život. Onda opet pogleda dolje i vidje zemlju s njezinim morima i jezerima, srebroliki tok rijeka i snježne planinske vrhunce, s dahom njezina tla, tamne čuperke šuma i gradova od bijela mramora. Kako je mjesečina počivala nad cijelim tim prizorom, zemlja je bila lijepa kao mjesec ili bilo koja zvijezda. Među ostalim vidio je i otok Serif, gdje je bila njegova draga majka. Katkad bi se on i Živko približili oblaku, koji bi iz daljine bio kao od srebrna runa, ali kad bi uronili u nj, ohladila bi ih i ovlažila siva magla. No let im bio tako brz, da su u času ponovno izronili iz oblaka na mjesečinu. Jednom je visinski orao letio ravno prema Perzeju. Najljepši pogled bio je na meteore, koji bi iznenada zasjali, kao da je na nebu planuo vatromet, i mjesečina bi se izgubila na stotinu milja daleko.

Dok su oba druga letjela dalje, Perzeju se pričini, da čuje uz sebe šuštanje neke haljine, i to s one strane, na kojoj nije bilo Živka, a ipak je samo Živko bio vidljiv.

– Čija je to haljina? – zapita Perzej – koja stalno šušti uza me na vjetru?

– To je moja sestra! – odgovori Živko. – Ona ide s nama, kao što sam i rekao. Bez moje sestre ne bismo mogli ništa. Nemaš pojma, kako je ona mudra. A ima takve oči! Ona te i sad može vidjeti upravo tako jasno, kao da i nisi nevidljiv, a kladim se, da će ona prva ugledati Gorgone.

U to su vrijeme, leteći brzo kroz zrak, opazili veliki ocean, pa su doskora letjeli preko njega. Daleko ispod njih bučni valovi bacali su se na otvorenu moru, ili su se valjali u bijeloj crti na dugim žalovima, ili su se uz klisure pjenušali s bukom, koja se u nižem svijetu činila poput groma, a tek blagim mrmorom, glasom napol uspavana djetešca, kad bi doprla do Perzejevih ušiju. Upravo tada progovori glas uz njih u zraku. To kao da je bio ženski glas, bio je milozvučan, premda zapravo ne previše ugodan, nego ozbiljan i blag.

– Perzeju – reče taj glas – tamo su Gorgone.

– Gdje? – usklikne Perzej. – Ja ih ne mogu vidjeti.

– Na obali onoga otoka, pod tobom – odgovori glas. – Kad bi iz ruke ispustio kamen, pao bi usred njih.

– Rekao sam ti, da će ih ona prva ugledati – obrati se Živko Perzeju. – I evo ih!

Ravno ispod njih, dvije, tri hiljade stopa daleko, Perzej opazi otočić, gdje se more oko njegovih pećinastih obala razbijalo u bijelu pjenu svuda osim na jednoj strani, na kojoj je bio žal od bijela pijeska. On sađe prema tom žalu. Gledao je pažljivo prema nekom sjajnom čuperku ili hrpi na rubu ponora od crne pećine i – gle! – tamo su bile užasne Gorgone! Čvrsto su spavale, smirene bukom mora, jer je bila potrebna grmljavina, koja bi svakoga drugoga zaglušila, da uspava te bijesne stvorove. Mjesečina je odsijevala na njihovim čeličnim ljuskama i na zlatnim krilima, koja su se dokono spustila na pijesak. Strašne mjedene pandže bile su ispružene, stiščući komad pećine, o koje su udarali valovi, jer su Gorgone spavajući sanjale, da trgaju nekog jadnog smrtnika na komade. I zmije, koje su im služile mjesto kose, kao da su isto tako bile umorne, premda bi katkad koja od njih zavijugala, podigla glavu i ispružila dvogubi zub, psičući pospano, a onda bi opet legla uza svoje zmijske sestre.

Gorgone su bile sličnije strašnim, divovskim zareznicima – golemim, zlatokrilim kukcima ili konjskoj smrti, tako nečemu – u isti mah i ružnu i lijepu – nego čemu drugom. Samo što su one bile tisuću i milijun puta veće. A uza sve to kao da je u njima bilo i nešto ljudsko. Na Perzejevu sreću,

nisu im se vidjela lica zbog položaja, u kojemu su ležale. Da je samo bacio i jedan pogled na njih, pao bi na zemlju kao neživi kameni kip.

– Sad – prošapće Živko, lebdeći uz Perzeja – sad je čas, da se daš na posao! Budi brz, jer ako se koja od Gorgona probudi, zakasnio si!

– Na koju da udarim? – zapita Perzej, izvukavši mač i sišavši malko niže. – Sve tri kao da su jednake. Sve tri imaju zmijske uvojke. Koja je od njih Meduza?

Morate znati, da je Meduza bila jedina od tih triju zmajeva-čudovišta, kojoj je Perzej mogao odsjeći glavu. Što se tiče drugih dviju Gorgona, da je imao i najoštriji mač, što se ikad iskovao, i da je njime jedan sat sjekao, ništa im ne bi naudio.

– Budi oprezan – reče mu mirni glas, koji mu je prije govorio. – Jedna od Gorgona miče se u snu i upravo će se okrenuti. To je Meduza. Nemoj je gledati! Taj bi te pogled pretvorio u kamen! Gledaj odraz njezina lica i tijela u sjajnom zrcalu svoga štita.

Sad je Perzej shvatio, zašto ga je Živko toliko nagovarao, da svjetla štit. Na njegovoj površini mogao je sa sigurnošću gledati odraz Gorgonina lica. A tako je i bilo – to se strašno lice odrazilo u sjajnom štitu, a mjesečina, koja je na nj padala, pokazivala je samo njegov užas. Zmije, koje zbog svoje otrovne prirode nisu mogle sasvim zaspati, stalno su se vijugale po čelu. To je bilo najokrutnije i najužasnije lice, koje se ikad vidjelo ili zamislilo, a ipak s nekom čudnom, strašnom i divljom ljepotom u sebi. Oči su bile zatvorene: Gorgona je još bila u duboku snu, ali neki nemiran izraz uznemirivao joj obraze, kao da čudovište muči gadan san. Škripala je bijelim kljovama i rovala po pijesku mjedenim pandžama.

I zmije kao da su osjećale Meduzin san i kao da su od njega postajale nemirnije. Zapletale su se u grčevite uzlove, svijale se žestoko i dizale stotinu piskavih glava, a da nisu otvarale očiju.

– Sad, sad! – šaptao je Živko, koji je bivao nestrpljiv. – Jurni na grdosiju!

– Ali budi miran – reče ozbiljni, milozvučni glas uz mladičev bok. – Gledaj u svoj štit, dok budeš letio dolje, i pazi, da ne promašiš svoj prvi udarac.

Perzej poleti oprezno dolje s očima još uvijek na Meduzinu licu, kako se odražavalo u štitu. Što je bliže dolazio, to je zmijsko lice i kovinsko tijelo postajalo strašnije. Napokon kad je zalepršao nad njom, na dohvat ruke, Perzej podiže mač, dok se u isti čas svaka pojedina zmija na Gorgoninoj glavi izdiže, a Meduza otvori oči. Ali se prekasno probudila. Mač je bio oštar. Udarac padne poput blijeska munje, a glava se opake Meduze otkotrlja od tijela!

– Izvrsno! – poviče Živko. – Požuri i turi glavu u čarobnu torbu.

Na Perzejevo veliko začuđenje, izvezena torbica, koju je objesio o vrat i koja dotad nije bila veća od lisnice, odjednom poraste, tako da je bila dovoljno velika za Meduzinu glavu. Brzinom misli podigne je on sad zajedno sa zmijama, koje su se još na njoj svijale, i turi je u torbu.

– Tvoj je zadatak izvršen – reče mirni glas. – Sad poleti, jer će druge Gorgone sve učiniti, da osvete Meduzinu smrt.

Doista je i bilo potrebno bježati. Perzej svoje djelo nije izvršio tako tiho, da udarac njegova mača, te psikanje zmija i pad Meduzine glave, koja se skotrlja na morem isprani pijesak, ne bi probudila druge dvije grdosije. Časak su sjedile, trljajući pospane oči mjedenim prstima, dok su se sve zmije na njihovim glavama propinjale od čuđenja i otrovne zlobe, a da ni same nisu znale protiv čega. Ali kad su Gorgone vidjele ljuskasto truplo Meduzino, bez glave, nakostriješiše zlatna krila napol prostrta po pijesku, te je bilo zaista strašno čuti kako se deru i vrište. A onda zmije! Zapiskaše stostruko, u jedan mah, a Meduzine im zmije odgovoriše iz čarobne torbe.

Čim su se Gorgone sasvim razbudile, podignu se u zrak, mašući mjedenim pandžama, škripeći strašnim kljovama i udarajući golemim krilima tako divlje, da se nešto od zlatnih krila strusilo i palo na obalu. Tamo je to isto perje možda razbacano i dan današnji. Podigoše se Gorgone, kako vam kažem, strašno buljeći naokolo, nadajući se da će nekoga skameniti. Da ih je Perzej pogledao u lice ili da im je dopao pandža, njegova jadna majka ne bi više nikad poljubila svoga sina! Ali je on dobro pazio, da svoje oči okrene na drugu stranu. Kako je nosio šljem nevidljivosti, Gorgone nisu znale, u

kojem pravcu da ga progone. Isto tako on se dobro poslužio krilatim cipelama, te se digao oko milju ravno u zrak. Na toj visini, dok su se krikovi onih gadnih stvorova ispod njega već slabo čuli, poleti ravno prema otoku Serifu, da odnese Meduzinu glavu kralju Polidektu.

Nemam vam vremena pričati o nekoliko čudesnih događaja, koji su Perzeja zadesili na njegovu putu kući: kako je ubio gadno morsko čudovište, koje je upravo htjelo proždrijeti lijepu djevojku; kako je nekoga golemog diva pretvorio u čitavo brdo kamenja, pokazavši mu samo Gorgoninu glavu. Ako u ovo potonje sumnjate, možete jednom otputovati u Afriku i pogledati tu istu planinu, koja je još poznata pod imenom staroga diva.

Napokon stigne naš hrabri Perzej na otok, gdje se nadao vidjeti svoju dragu majku. No za njegova izbivanja zli je kralj tako loše postupao s Danajom, da je bila primorana pobjeći i skloniti se u neki hram, gdje su dobri stari svećenici bili prema njoj vrlo ljubazni. Ti hvalevrijedni svećenici i dobri ribar, koji je prvi gostoljubivo primio Danaju i malog Perzeja, kad ih je našao na moru u sanduku, kao da su bili jedini ljudi na tom otoku, kojima je bilo stalo da čine dobro. Svi ostali ljudi, kao i sam kralj Polidekt, vladali su se vrlo loše, pa nisu zaslužili bolju sudbinu od one, koja će ih zadesiti.

Ne našavši majke kod kuće, Perzej pođe ravno u palaču; gdje je odmah predveden kralju. Polidekt se nije nikako obradovao, što ga vidi, jer je u svojoj opakoj duši zamišljao, kako je gotovo sigurno, da su Gorgone rastrgale mladića na komade i proždrle, te ga tako maknule s puta. No kad je vidio, da se sretno vratio, podesi izraz lica, kao da mu je to drago i zapita Perzeja, kako je uspio.

– Kako si izvršio svoje obećanje? – upita ga. – Jesi li mi donio Meduzinu glavu sa zmijskim uvojcima? Ako nisi, mladiću, to će te skupo stajati. Ja moram imati svadbeni dar za lijepu kneginju Hipodamiju, a nema ništa, što bi ona toliko cijenila.

– Jesam, Vaše Veličanstvo – odgovori Perzej mirno, kao da to nije za mlada čovjeka, kao što je bio on, neko tako čudesno djelo. Donio sam vam Gorgoninu glavu sa zmijskim uvojcima i svim ostalim!

– Uistinu? Deder da vidim – navali kralj Polidekt. – Zacijelo je vrlo čudna stvar, ako je istina sve ono, što o njoj govore putnici.

– Vaše Veličanstvo ima pravo – prihvati Perzej. – To je doista stvar, koja će itekako sigurno prikovati na sebe oči svih onih, koji je gledaju. Pa ako Vaše Veličanstvo misli, da je to zgodno, ja bih predložio, da se proglasi blagdan i da se svi vaši podanici pozovu, da pogledaju tu čudesnu rijetkost. Mislim, malo je njih ikad vidjelo Gorgoninu glavu, a možda je nikad više i ne će vidjeti!

Kralj je dobro znao, da su mu podanici gomila lijenih ništarija i da su vrlo voljeli senzacije, kako ih i obično vole sve lijenčine. Zato on prihvati mladićev savjet i razašalje skoroteče i glasnike na sve strane, da trube na uličnim uglovima i na trgovima i na svim raskršćima, te da pozovu sve u dvor. Tako je i bilo. U dvor nagrne veliko mnoštvo nevaljalih protuha, a svi bi se oni iz čiste zlobe bili radovali, da se Perzeju u susretu s Gorgonama dogodila neka nesreća. Ako je i bilo boljih ljudi na otoku (kao što se ja nadam, da ih je bilo, premda pripovijest ne kaže ništa o takvima), ti su ostali mirno kod kuće, baveći se svojim poslom i brinući se za svoju dječicu. Svakako je većina stanovnika potrčala što je brže mogla u palaču, te su se tu tiskali, probijali i gurali laktovima, samo da dođu bliže balkonu, na kojem se pokazao Perzej, držeći izvezenu torbu u ruci.

Na podiju, s kojeg se dobro vidio balkon, sjedio je moćni kralj Polidekt usred svojih zlih savjetnika, okružen polukrugom laskavih dvorjanika. Vladar, savjetnici, dvorjanici, svi su napeto upirali poglede u Perzeja.

– Pokaži nam glavu! – vikali su ljudi. U njihovu poviku bila je žestina, kao da će Perzeja rastrgati na komade, ako ih ne zadovolji onim, što je imao pokazati. – Pokaži nam Meduzine glavu sa zmijskim uvojcima!

Osjećaj tuge i sažaljenja obuzeo je mladog Perzeja.

– O, kralju Polidekte – poviče Perzej – i vi mnogi ljudi ne bih vam volio pokazati Gorgoninu glavu!

– O, lopove i kukavico! – povikaše ljudi žešće nego prije. – On s nama zbija šalu! Nema nikakve Gorgonine glave! Pokaži nam glavu, ako je imaš, ili će nam tvoja poslužiti za loptanje!

Zli savjetnici šaptali su opake savjete kralju u uho, dvorjanici su svi zajedno mrmljali, da je Perzej pokazao nepoštovanje prema kralju i gospodaru, a sam veliki kralj Polidekt mahne rukom i zapovjedi mu strogo, dubokim vladarskim glasom, da izvadi glavu, ako hoće da ostane živ.

– Pokaži mi Gorgoninu glavu ili ću odsjeći tvoju!

Perzej uzdahne.

– Odmah – ponovi Polidekt – ili ćeš umrijeti!

– Pa pogledaj je onda! – klikne Perzej, a glas mu odjeknu poput trube.

I iznenada, kad je Perzej podigao Meduzinu glavu, nijedan očni kapak nije imao vremena da trepne prije nego što su se kralj Polidekt, njegovi zli savjetnici i svi njegovi okrutni podanici pretvorili u same kipove. Svi su bili zauvijek ukrućeni onako, kako su gledali i kako su se držali onoga časa. Na prvi pogled na strašnu Meduzinu glavu pobijeljeli su u mramor! A Perzej turi glavu natrag u torbu i pođe svojoj dragoj majci, da joj kaže, kako se više ne treba bojati zloga kralja Polidekta.

NA VERANDI TANGLEWOODA

Poslije priče

– Zar to nije bila vrlo lijepa priča? – zapita Eustace.

– O, da, da! – poviče Divizma, plješčući rukama. – I one smiješne tri starice s jednim okom! Nisam nikad čula nešto tako čudno.

– Što se tiče njihova jednog zuba, koji su presađivale jedna drugoj – primijeti Jaglenka – u tom nije bilo ništa tako čudno. Mislim, da je to bio umjetni zub. Ali pretvoriti Merkura u Živka i govoriti o njegovoj sestri! Ta to je i previše smiješno!

– A zar mu nije bila sestra? – zapita Eustace Bright. – Da sam o tom mislio prije, prikazao bih je kao usidjelicu, koja drži pripitomljenu sovu!

– No, svakako – reče opet Jaglenka – tvoja priča kao da je raspršila maglu.

I doista, dok je trajala priča, magla se sasvim podigla s čitavoga kraja. Pokazao se prizor, koji kao da se stvorio, otkad su gledaoci posljednji put pogledali u onom pravcu. Na pol milje daljine, u krilu doline, pojavilo se lijepo jezero, u kojemu se odražavala savršena slika pošumljenih obala i vrhova udaljenih bregova. Svjetlucalo se staklenim mirom, bez traga krilatom povjetarcu na bilo kojem dijelu njegovih grudi. Onkraj jezera bio je Monument Mountain, planina, koja kao da je tamo legla i ispružila se dolinom. Eustace Bright ju je usporedio s velikom, bezglavom sfingom zavijenom u perzijski šal. I doista, šume su joj imale tako bogato i raznoliko jesensko lišće, da usporedba sa šalom nije nimalo promašila. U nižem predjelu, između Tanglewooda i jezera, šumarci i rubovi šuma bili su uglavnom zlatolisni i smeđi, kao da ih je opario mraz jače nego lišće na obroncima brežuljaka.

Nad svim tim prizorom bilo je toplo sunce prepleteno laganom maglicom, te se sve činilo neopisivo mekim i nježnim. O kako će to biti krasan dan u ovom babljem ljetu! Djeca pograbe košare i podu naprijed, žureći, trčkarajući i skačući svim vrstama poskakivanja i pocupkivanja. A Eustace je dokazao svoju sposobnost, da bude na čelu društva, nadmašujući sve njihove lakrdije i izvedavši nekoliko novih skokova, koje nitko od djece nije ni pomišljao nasljedovati. Iza njih je išao dobri stari pas, koji se zvao Ben. Bio je to jedan od najpoštovanijih i najprijaznijih četvoronožaca, pa je jamačno osjećao, kako mu je dužnost da ne vjeruje djeci, kad nisu sa svojim roditeljima ili s nekim boljim čuvarom od ovoga lakomislenog Eustacea Brighta.

ZLATNI DODIR

SHADOW BROOK

Uvod u „Zlatni dodir"

U PODNE se naša mlada skupina spustila u dolinu, kroz koju je tekao potočić. Dolina je bila uska, a strme strane, koje su se od obala potoka dizale uvis, bile su obrasle drvećem, većinom orasima i kestenima, tu i tamo izdizao se poneki hrast i javor. U ljetno doba bila je sjena toliko gusta granja, koje se sastajalo i prepletalo nad vodom, tako jaka, da je i u podne tu bio polumrak. Odatle i dolazi naziv Shadow Brook (Šedou Bruk) ili Sjenoviti potok. Ali sad, kad je jesen doprla u to skrovito mjesto, sve se tamno zelenilo pretvorilo u zlato, tako te se činilo, kao da se dolina upalila, a ne zasjenila. Svijetlo, žuto lišće, kao da je i za oblačnih dana zadržalo u sebi sunce. A prilično ga je mnogo i napadalo, te je posipalo korito i obale potoka sunčanim svijetlom. Zato je sad taj sjenoviti kutak, gdje je ljeti bilo hladovito, bio najsunčanije mjesto, što se igdje moglo naći.

Potočić je brzao svojom zlatnom stazom, sad zastajkujući, da bude dublji, mirniji i širi, te bi se na takvim mjestima klenovi bacakali; sad jureći brže naprijed, kao da hoće što prije stići do jezera; i zaboravivši pogledati, kuda ide, prebacivao se preko korijena nekog drveta, koji mu se isprječio na putu. Smijali biste se, kad biste čuli, kakvu je graju potok digao zbog toga događaja. Čak i pošto je dopro dalje, još je razgovarao sam sa

sobom, kao da je zbunjen. Morao se čuditi, što je svoju tamnu dolinu našao tako osvijetljenu i što je čuo brbljanje i veselje toliko djece. Zato se pokupio što je brže mogao i sakrio se u jezeru.

U dolini Shadow Brooka objedovaše Eustace Bright i njegovi mali prijatelji. Ponijeli su kojekakva dobra jela u svojim košaricama iz Tanglewooda, pa su to razastrli po panjevima i po deblima, što bijahu obrasli mahovinom, te su se veselo i lijepo gostili. Pošto su se najeli, nitko se kanda nije htio maknuti.

– Ovdje ćemo počinuti – reče nekoliko djece – a Eustace će nam ispričati još koju od svojih lijepih priča.

Eustace je imao razloga da bude umoran, kao i djeca, jer je toga slavnog jutra izveo velika djela. Maslačak, Djetelina, Divizma i Ljutić bili su gotovo uvjereni, da ima krilate cipele poput onih, koje su nimfe dale Perzeju, jer se student tako često našao na vrhu kakva oraha, a čas prije je stajao na zemlji. Kakav bi na to pljusak oraha zapljuštio po njihovim glavama, da ih marljive ručice pokupe u košare! Ukratko, bio je hitar poput vjeverice ili majmuna, a sad, bacivši se na zlatno lišće, kao da mu se htjelo malko otpočinuti.

Ali djeca nemaju ni milosti ni obzira prema nečijem umoru. Da si pri posljednjem dahu, zatražili bi od tebe da im ispričaš kakvu priču.

– Eustace – pozove ga Divizma – ono o Gorgoninoj glavi bila je lijepa priča. Misliš li, da bi nam mogao ispričati još koju takvu?

– Da, dijete – odgovori Eustace – navukavši kapu na oči, kao da se priprema da malko zadrijema. – Mogu ti ih ispričati tuce isto tako dobrih ili još boljih, samo ako hoću.

– O Jaglenko i Zimzelenko, čujete li, što kaže? – poviče Divizma, zaplesavši od ushita. – Eustace će nam ispričati tuce boljih priča nego što je ona o Gorgoninoj glavi!

– Nisam ti obećao ni jedne, luda Divizmice! – odvrati Eustace napol mrzovoljasto. – Ipak, mislim, da je moraš čuti. To ti je, kad stekneš slavu! Želio bih biti mnogo tuplji nego što jesam, ili da nisam nikad pokazao ni pol odličnih osobina, kojima me priroda obdarila. Onda bih mogao prodrijemati mirno i udobno!

Ali Eustace je – mislim, da sam to već natuknuo – isto tako volio pričati priče, kao što su ih i djeca voljela slušati. Njegov duh, slobodan i sretan, užívao je u djelatnosti, a jedva mu je i bio potreban vanjski poticaj, da se dade na rad.

Kako je različita ova neusiljena igra uma od one uvježbane marljivosti zrelijih godina, kad je duga navika možda učinila trud lakim, a svagdanji rad možda neophodnim za dnevnu udobnost, premda se sve ostalo ispušilo! No ova primjedba nije namijenjena djeci.

Bez daljeg poticaja dade se Eustace Bright na pričanje iduće, doista sjajne priče. Došla mu je na pamet, dok je ležao, gledajući gore u krošnju nekog drveta i videći, kako je dodir jeseni pretvorio svaki zeleni list, kako se činilo, u najčišće zlato. I ta promjena kojoj smo mi svi već bili svjedoci, divna je kao i sve ono, što je Eustace rekao u svojoj priči o Midasu.

ZLATNI DODIR

Tako je nekoć živio vrlo bogat čovjek, koji je bio ujedno i kralj, a zvao se Midas. On je imao kćerku, za koju nitko osim mene nije čuo, a ime joj ni ja ili nikad nisam znao, ili sam ga sasvim zaboravio. Pa budući da ja volim neobična imena djevojčica, zvat ću je Zlatojkom.

Taj je kralj volio zlato više nego išta na svijetu. Cijenio je svoju kraljevsku krunu uglavnom zato, što je bila od dragocjene kovine. Ako je išta više volio, onda je to bila djevojčica, koja se veselo igrala uz podnožje očeva prijestolja. Ali što je više Midas volio svoju kćer, to je više težio za blagom i tražio ga. Mislio je – jadni čovjek! – da bi najbolje učinio za svoje drago dijete, kad bi mu ostavio gomilu žute, blistave kovine, najveću, što se ikad skupila od početka svijeta. Tako je sve svoje misli i sve svoje vrijeme posvećivao tom jedinom cilju. Ako bi se ikad načas zagledao u zlaćane zapadne oblake, onda bi poželio, da su od pravoga zlata i da ih može spremiti na sigurnom mjestu svoje čvrste škrinje. Kad bi mu mala Zlatojka potrčala u susret s kitom zlatica i maslačaka, on bi rekao:

– Hajde, hajde, dijete! Kad bi to cvijeće bilo zlatno, kakvim se i čini, onda bi ga tek bilo vrijedno brati!

A ipak je u svojim mlađim danima, prije nego što je njim potpuno zavladala nezdrava želja za bogatstvom, kralj Midas pokazivao veliku ljubav prema cvijeću. Bio je zasadio i vrt, u kojem su rasle najveće, najljepše i najmirisnije ruže, koje je ikoji smrtnik ikad vidio ili pomirisao. Te su ruže još i sad rasle u vrtu, krupne, ljupke i mirisne kao i onda, kad je Midas čitave sate provodio, gledajući ih i udišući njihov miomiris. No ako bi ih sad i gledao, samo bi računao, koliko bi vrt bio vrijedan, da su sve te bezbrojne

ružine latice tanke pločice zlata. I premda je jednom volio glazbu (unatoč pričanju dokonih jezika, da ima magareće uši), sad je za jadnog Midasa jedina glazba bila zveckanje novca.

Napokon, kako već ljudi uvijek i bivaju sve luđi i luđi, ako se ne brinu, da budu pametniji i pametniji, Midas je postao strašno nerazuman, tako da je jedva mogao podnijeti pogled ili dodir ičega drugoga osim zlata. Zato bi po običaju veći dio dana provodio u tamnoj i pustoj sobi pod zemljom, u podrumu svoje palače. Tu je držao svoje zlato. U tu bi se bijednu rupu – jer je jedva bila bolja od tamnice – Midas povukao, kad bi god zaželio da bude osobito sretan. Tu bi, pošto bi najprije pažljivo zaključao vrata, uzeo vreću zlatnoga novca, ili zlatnu posudu veliku poput umivaonika, ili tešku zlatnu šipku, ili desetak litara zlatne prašine, te bi sve to iznio iz mračnih kutova sobe u jedinu svijetlu i usku sunčanu zraku, koja je dopirala kroz prozor sličan zatvorskome. Sunčanu je zraku cijenio samo zato, što mu bez nje ne bi sjalo njegovo blago. I onda bi prebrajao novac u vreći, bacao bi u zrak šipku i hvatao je. Sipao bi zlatnu prašinu kroz prste, gledao u smiješnu sliku svoga lica, koje se odražavalo u ljeskavoj oblini posude. Onda bi sebi šapnuo:

»O Midasu, bogati kralju Midasu, kako si ti sretan čovjek!«

Ipak je bilo smiješno vidjeti kako mu se slika njegova lica ceri iz posude, da mu se naruga. Midas se nazvao sretnim čovjekom, ali je osjećao, da još nije sasvim onako sretan, kako bi mogao biti. Sam vrhunac užitka nikad ne će doseći, ako cijeli svijet ne postane njegovom riznicom te se ne napuni žutom kovinom, koja će biti samo njegova.

Jedva bi takvim pametnim malim ljudima, kakvi ste vi, trebalo i napominjati, da su se u stara, stara vremena kad je živio kralj Midas, događale mnoge stvari, koje bi se, kad bi se zbivale u naše dane i u našoj zemlji, smatrale čudesima. A u drugu ruku dandanas se događaju mnoge stvari, koje ne samo da nam se čine čudesnima, nego bi na njih ljudi starih vremena itekako razrogačili oči. Ja, sve u svemu, naše vrijeme smatram najčudnijim. Ali kako bilo da bilo, moram nastaviti svoju priču.

Jednoga je dana Midas, kao i obično, uživao u svojoj riznici, kad opazi, da je po hrpama zlata pala sjena. Podigavši glavu, ugleda lik nekog stranca, koji je stajao u svijetloj i uskoj sunčanoj zraci! To je bio mlad čovjek vesela

i rumena lica. Ili zato, što je mašta kralja Midasa sve zaodijevala žutom nijansom, ili s kojeg drugog razloga, on nije mogao, a da ne pomisli, kako smiješak, uz koji ga je stranac promatrao, u sebi ima nekakav zlatan sjaj. Svakako, premda je njegov lik zakrčio sunce, padala je na sve nagomilano blago još svjetlija zraka nego prije. Čak je i u najdalje kutove doprla. Kad se stranac nasmiješio, bili su osvijetljeni kao vršcima plamena i iskrama vatre. Budući da je Midas znao, da je pomno zaokrenuo ključem u bravi i da nijedan smrtnik ne bi mogao provaliti u njegovu riznicu, on, dakako, zaključi, da je njegov pohodnik očito nešto više od obična čovjeka. Ništa ne bi pomoglo, da vam kažem, tko je to bio. U onim danima, kad je zemlja bila razmjerno nova, držalo se, da je ona često stjecište bića obdarenih natprirodnom snagom, koja bi se napol šaljivo, a napol ozbiljno zanimala za radosti i žalosti muževa, žena i djece. Midas je sretao takva bića već i prije, pa mu nije bilo krivo, da jedno od njih opet vidi. Pojava tog stranca bila je doista tako dobroćudna i ljubazna, ako ne čak i dobrotvorna, te ne bi bilo razumno sumnjati, da snuje bilo kakvo zlo. Bilo je daleko vjerojatnije, da je došao da Midasu učini neko dobro. A što bi to dobro moglo biti, ako ne, da umnoži hrpe njegova blaga?

Stranac se ogledao po sobi. Kad mu je svijetli pogled obasjao sve zlatne predmete, koji su tamo bili, okrene se ponovo Midasu.

– Ti si bogat čovjek, prijatelju Midasu! – reče. – Sumnjam, sadrže li ikoja druga četiri zida na zemlji toliko zlata, koliko si ti u ovoj sobi uspio nagomilati.

– Prilično sam dobro napredovao, prilično dobro – odvrati Midas nezadovoljnim glasom. – Ali je to ipak samo sitnica, ako uzmemo u obzir, da mi je trebao čitav život, dok sam to skupio. Kad bi čovjek mogao doživjeti tisuću godina, onda bi tek mogao imati vremena da postane bogat!

– Što! – usklikne stranac. – Pa onda ti nisi zadovoljan?

Midas zavrti glavom.

– A molim te, što bi te moglo zadovoljiti? – zapita ga stranac. – Želio bih to znati iz čiste radoznalosti.

Midas stade razmišljati. Osjećao je, da je stranac s takvim zlatnim sjajem u dobroćudnom smiješku došao ovamo i sa snagom i sa svrhom, da udovolji njegovim krajnjim željama. Dakle, sad je bio sretan čas, kad je trebalo samo progovoriti, da dobije sve, što bi mu palo na pamet da zatraži, bilo to moguće ili ne. Mislio je i mislio i u svojoj mašti tovario jedno zlatno brdo na drugo, a da mu ipak nisu bila dovoljno velika. Naposljetku svijetla misao padne na pamet kralju Midasu. Činila se doista svijetlom, kao i sjajna kovina, koju je toliko volio.

Podigavši glavu, pogleda blistavom strancu u oči.

– O Midasu – reče stranac – vidim, da si napokon naišao na nešto, što će te zadovoljiti. Reci mi tu želju.

– Evo što je – odgovori Midas: – dosta mi je te muke oko skupljanja blaga i gledanja tako sićušne hrpe, pošto sam sve dao za nju. Želim, da se sve, što dodirnem, pretvori u zlato!

Strančev se smiješak tako raspe, te se činilo, da je napunio sobu provalom sunca u hladovitu dolinu, gdje u žaru njegova svijetla leži žuto jesensko lišće, a takve kao da su bile i grude i djelići zlata.

– Zlatni dodir! – usklikne. – Baš ti valja čestitati, što si došao na tako izvrsnu misao. Ali jesi li sasvim siguran, da će te to zadovoljiti?

– A kako ne bi? – uzvrati Midas.

– Ne ćeš nikad požaliti, što ga posjeduješ?

– A kako i bih? – zapita Midas. – Ne tražim ništa drugo za svoju sreću.

– Onda neka bude, kako želiš – odgovori stranac, mahnuvši rukom u znak oproštaja. – Sutra ujutro za izlaza sunca osjetit ćeš se obdaren zlatnim dodirom.

Onda lik stranca silno zasjaji, a Midas nehotice zatvori oči. Otvorivši ih ponovo, opazi u sobi samo jednu žutu sunčanu zraku, a svuda oko sebe svjetlucanje dragocjene kovine, za koju je trebao čitav svoj život da je nasprema.

Priča ne govori, je li Midas spavao kao obično. No spavao on ili ne, duša mu je jamačno bila u stanju djeteta, komu se za sutradan obeća lijepa nova igračka. Bilo kako mu drago, dan je jedva zavirio preko brežuljka, kad

se kralj Midas potpuno razbudio te je, istežući ruke iz kreveta, počeo dirati predmete, koji su mu bili na dohvatu. Bio je željan iskušati, je li mu zlatni dodir uistinu dan, kako mu ga je stranac obećao. Zato je položio prst na stolicu do kreveta i na različite druge stvari, ali se razočarao, kad je vidio, da su ostale iste, što su bile. On se čak i vrlo pobojao, da je o sjajnom strancu samo sanjao ili je taj s njim zbijao samo šalu. Pa kako će to biti jadno, ako se poslije svih nada Midas bude morao zadovoljiti s ono malo zlata, koje je običnim sredstvima s mukom skrpio, a ne stvorio dodirom!

Još je bilo tek sivo jutro s ponekim tračkom svijetla uz rub neba, gdje ga Midas nije mogao vidjeti. Ležao je u vrlo beznadnu raspoloženju, žaleći propale nade i bivajući sve turobniji, dok prva sunčana zraka ne zasja kroz prozor te mu pozlati strop nad glavom. Midasu se pričinilo, da se ta svijetla sunčana zraka nekako osobito odrazila na bijelom pokrivalu njegove postelje. Pogledavši pomnije, kako li se začudio i obradovao, kad je vidio, da se to platno pretvorilo, kako se činilo, u tkaninu najčistijega i najsjajnijega zlata! S prvom sunčanom zrakom došao mu je zlatni dodir!

Midas se diže u nekom veselom ludilu te potrča po sobi, grabeći sve, što mu je bilo na putu. Uhvati jednu od nogu postelje, i ona odmah postade zlatan stup sa žlijebom. Odmakne s prozora zavjesu, da bolje vidi čudesa, koja je stvarao, a rese mu oteščaju u rukama – samo zlato. Uzme knjigu sa stola. Ova na prvi dodir postade tako divno uvezena i zlatorezna, kakvi se svesci i danas često vide. Ali prebirući prstima po listovima, gle! To je bio svježanj tankih zlatnih pločica, u kojima je sva mudrost knjige postala nečitljiva. Brzo se odjene i zanese se, kad je ugledao sebe u divnu odijelu od zlatnog sukna, koje je zadržalo svoju gipkost i mekoću, premda mu je bilo malo teško. Izvadi rupčić, koji mu je opšila mala Zlatojka. I on je bio zlatan, a čisti i lijepi šavovi dragoga djeteta svuda naokolo rupčića bili su od zlatnoga konca.

Nekako se ova posljednja promjena nije kralju Midasu sasvim svidjela. Više bi volio, da je rad njegove kćerkice ostao upravo onakav, kakav je bio onda, kad mu se ona popela na koljena i dala mu ga u ruke.

Ali nije bilo vrijedno uznemirivati se zbog sitnica. Sad Midas uzme naočari i stavi ih na nos, da bolje vidi, što radi. U ono vrijeme nisu još bile izumljene naočari za obične ljude, ali su ih kraljevi već nosili. Inače, kako

bi ih kralj Midas imao? No na svoju veliku zabunu, ma kako te naočari bile izvrsne, kralj uvidi, da kroz njih ne može gledati. A to je i bilo najprirodnije na svijetu. Tâ kad ih je skinuo, vidje, da su se providni kristali pretvorili u žutu kovinu, pa su, dakako, kao naočari bili bezvrijedni, premda su kao zlato i te koliko valjali. Midasu se pričini prilično nezgodnim, da sa svim svojim bogatstvom ne će nikad moći biti toliko bogat, da posjeduje valjane naočari. »No ipak to nije tako važno«, reče sam sebi vrlo filozofski. »Ne možemo očekivati nijedno veliko dobro, a da ga ne prati neka mala nezgoda. Zlatni dodir vrijedan je, da se žrtvuju barem naočari, ako već i ne sam vid. Same moje oči služit će za redovne potrebe, a mala Zlatojka bit će doskora dovoljno velika, da mi čita.«

Mudri kralj Midas bio je tako ushićen svojom srećom, da mu se ni palača nije činila dovoljno prostranom. Zato pođe niza stube te se nasmiješi, kad vidje, da je rukohvat stubišta postao šipkom svijetla zlata, jer, dok je silazio, prošao je po njem rukom. Podigne zasun (koji je još pred čas bio od mjedi, ali zlatan, kad su ga ostavili njegovi prsti) i pojavi se u vrtu. Tu se upravo u ono vrijeme nalazilo veliko mnoštvo lijepih ruža u punom cvatu, a druge su bile u svim stupnjevima ljupkih pupoljaka i cvjetova. Na jutarnjem povjetarcu miris im je bio vrlo ugodan. Nježno im rumenilo bilo na pogled najljepše na svijetu. Te su se ruže činile tako otmjenima, tako čednim i tako punim slatka mira.

Ali je Midas znao, kako da ih učini daleko dragocjenijima, kako je on mislio, nego što je ikad koja ruža bila. Zato se potrudi, te pođe od grma do grma i s najvećom neumornošću izvrši svoj čarobnjački dodir. Napokon se svaki pojedini cvijet i pupoljak, pa čak i crvi u nekima od njih, pretvoriše u zlato. Kad je taj dobar dio posla bio završen, pozvaše kralja Midasa na zajutrak. Kako je od jutarnjeg zraka dobio izvrstan tek, požuri se natrag u palaču.

Kakav je u Midasovo doba bio kraljevski zajutrak, ja zapravo ne znam, ali se sad ne mogu zadržati na tom, da to ispitujem. Ipak, kako mi se čini najvjerojatnijim, imao je kraj upravo onoga jutra jesti vruće kolače, nekoliko

lijepih potočnih pastrva, pečeni krumpir, svježe kuhana jaja i kavu, a njegovu kćer Zlatojku čekala je čaša mlijeka s kruhom. Svakako, takvim jelom i treba poslužiti kralja. Boljega kralj Midas i ne bi mogao imati.

Mala Zlatojka još se nije pojavila. Njezin otac naloži, da je pozovu, te sjedne za stol, čekajući dijete, da može početi jesti. Da pravo kažemo, Midas je volio svoju kćer, a toga ju je jutra zbog sreće, koja ga je snašla, volio još više. Nije potrajalo dugo te je čuo kako djevojčica dolazi hodnikom plačući gorko. To ga iznenadi, jer je Zlatojka bila jedno od najveselije djece, što ih je vidjeti za ljetnog dana, te bi u godinu dana jedva prolila napršnjak suza. Kad je Midas čuo kako jeca, odluči da malu Zlatojku raspoloži ugodnim iznenađenjem. Zato, nagnuvši se preko stola dodirne njezinu posudu (koja je bila od porculana, sve naokolo ukrašena lijepim figuricama) i pretvori je u suho zlato. Međutim je Zlatojka polako i žalosno otvorila vrata i pokazala se s pregačicom na očima, još uvijek jecajući, kao da će joj pući srce.

– Ta što je, moja mala gospođice! – poviče Midas. – Što je to s tobom u ovo krasno jutro?

I ne skidajući pregačice s očiju, Zlatojka pruži ruku, u kojoj je bila jedna od ruža, što ih je Midas prije pretvorio u zlato.

– Divno! – usklikne otac. – A što te u toj veličanstvenoj zlatnoj ruži nagoni na plač?

– Ah, dragi oče! – odgovori dijete, koliko joj je dopustilo jecanje. – To nije lijepo, nego je to najružniji cvijet, što je ikad rastao! – Čim sam se obukla, potrčala sam u vrt, da ti naberem ruža, jer znam, da ih voliš, a još više onda, kad ti ih tvoja kći nabere. Ali, jadne li mene, jadne li mene! Znaš li, što se dogodilo? Kakva nesreća! Sve krasne ruže, koje su tako slatko mirisale te se tako ljupko rumenjele, pokvarene su i uništene! Sasvim su požutjele, kao i ova ovdje, i više nikako ne mirišu! Što se to s njima moglo dogoditi?

– Ma, moja draga djevojčice, molim te, ne plači zato! – reče joj Midas, koji se stidio kazati, da je on izazvao promjenu, koja ju je tako ražalostila. – Sjedni i pojedi kruh s mlijekom! Lako ćeš zamijeniti zlatnu ružu, kao što je ova (koja će trajati stotine godina) za običnu ružu, koja uvene za jedan dan.

– Meni nije do takvih ruža! – poviče Zlatojka, odbacivši zlatnu ružu prezirno od sebe. – Ne miriše, a tvrda latica bode mi nos! Dijete sjedne za stol, ali je toliko bilo zaokupljeno bolom zbog upropaštenih ruža, da nije ni opazilo čudesnu promjenu porculanske posude. Možda je to bilo i bolje, jer je Zlatojka rado gledala čudne figurice i neobično drveće i kuće, koje su bile naslikane na rubu zdjelice, a sad su se ti ukrasi, u žutoj boji kovine, sasvim izgubili.

Međutim je Midas nalio čašu kave i, dakako, lonac za kavu iz kakve god kovine bio onda, kad ga je primio, bio je zlatan sad, kad ga je odložio na stol. U sebi je počeo misliti, da je za kralja tako priprostih običaja pretjerano rasipništvo zajutarkovati iz zlatna posuđa, pa se počeo pobojavati, kako će čuvati to blago. Ormar i kuhinja ne će više biti sigurno mjesto, da se u njima pohrane tako vrijedni predmeti, kao što su zlatne zdjele i lonci za kavu.

U tim mislima prinese žlicu kave ustima te se, srknuvši je, zaprepasti, kad opazi, da je tekućina onog časa, kad ju je dotakao ustima, postala rastopljeno zlato, a zatim se smjesta stvrdnula u grudu!

– Ha! – poviče Midas dobrano uplašen.

– Tà što je, oče? – zapita mala Zlatojka, uprvši u nj još suzne oči.

– Ništa, kćerce, ništa! – reče Midas. – Popij mlijeko, dok se nije ohladilo.

To rekavši stavi jednu od malih lijepih pastrva na tanjur pa je, da je okuša, dodirne prstom. Na njegov užas divna pržena potočna pastrva pretvori se odmah u zlatnu ribicu, premda ne u jednu od onih zlatnih ribica, koje ljudi često drže u staklenim posudama kao ukras za obiteljsku sobu. Ne! To je sad doista bila metalna riba. Činilo se, kao da su je nadasve vještački izradili najbolji zlatari svijeta. Košćice su joj bile sad od zlatne žice, peraje i rep tanke pločice zlata. U njoj se vidio ubod viljuške, a točno se u kovini odražavala mekost i prhkost lijepo pečene ribe. Kao što možete zamisliti, bio je to lijep posao. Sam bi kralj Midas u onaj čas radije imao na tanjuru pravu pastrvu nego tu fino izrađenu i skupu imitaciju.

»Ne znam«, pomisli u sebi, »kako ću zajutarkovati!«

Uzme jedan od kolača, koji su se još dimili od vrućine, te ga jedva prelomi, kadli na njegov užas, premda je čas prije bio od najbolje pšenice, kolač poprimi žutu boju kukuruza. Istini za volju treba reći, da je to doista bio vruć kukuruzni kolač, Midas bi ga bio cijenio mnogo više nego što ga je sad cijenio, kad mu je njegova krutost i sve veća težina dala gorko osjetiti, da je to zlato. Gotovo očajan posegne za kuhanim jajetom, koje se odmah pretvori onako kao pastrva i kolač. Jaje bi se zapravo moglo usporediti s onim, koje je nosila guska iz bajke. No u ovom bi slučaju takva guska bio kralj Midas.

– To ti je škripac! – mislio je, naslonivši se u naslonjaču i gledajući malu Zlatojku sasvim zavidno. Ona je jela svoj kruh i mlijeko s velikim zadovoljstvom. – Tako skup obrok preda mnom, a ja ne mogu ništa jesti!

Nadajući se, da će velikom brzinom moći izbjeći ono, što je sad smatrao velikom neprilikom, kralj Midas zgrabi vruć krumpir i pokuša ga hitro strpati u usta i progutati. Ali je zlatni dodir bio od njega brži. Usta mu se ne napuniše brašnata krumpira, nego krute kovine, koja mu tako opali jezik, da je glasno zaurlao, te je skočivši od bola, počeo od muke i straha po sobi plesati i skakati.

– Oče, dragi oče! – poviče mala Zlatojka, koja je bila vrlo nježna djevojčica. – Molim te, što ti je? Jesi li opalio usta?

– O, drago dijete – zastenje Midas bolno – ne znam, što će se zbiti s tvojim jadnim ocem!

I doista, dragi mališani, jeste li ikad u svom životu čuli za tako bijedan slučaj? Tu se doslovce nalazio zajutrak, najbolji kojim se može podvoriti kralj, ali ga je sâmo njegovo bogatstvo činilo potpuno bezvrijednim. Najsiromašniji radnik, sjedajući uz koru kruha i čašu vode, bio je daleko bogatiji od kralja Midasa, čija je birana hrana doista bila vrijedna, koliko je god težila u zlatu. Pa što da čini? Već za zajutarka bio je gladan kao vuk. Hoće li biti manje gladan za objeda? A kako će mu istom proždrljiv biti tek za večere, koja će se sigurno sastojati od iste vrlo neprobavljive hrane, kakva je sad stajala pred njim! Što mislite, koliko će dana moći živjeti od te bogate hrane?

Te su misli tako mučile kralja Midasa, da je počeo sumnjati, je li bogatstvo napokon jedina poželjna ili nepoželjna stvar na svijetu.

Ali je to bila samo prolazna misao, Midas je bio tako očaran svjetlucanjem žute kovine, da još nije pomišljao da se odrekne zlatnog dodira zbog takvih trica, kao što je zajutrak!

Treba pomisliti, kolika je cijena samo jednog takvog obroka! Vrijedio je milijune i milijune (i još toliko, da bi bila potrebna čitava vječnost, da se sve sračuna): pržene pastrve, jaja, krumpir, vrući kolači i čaša kave!

»To bi zaista bilo blago!« pomisli Midas.

No ipak, bio je tako gladan i u tako nezgodnu položaju, da je ponovo glasno i vrlo žalosno zastenjao. Naša lijepa Zlatojka nije više mogla izdržati. Jedan je čas sjedila, a oči je uprla u oca, pokušavajući dokučiti svom malom domišljatošću, što je s njim. Onda se, s nježnom i sućutnom željom, da ga utješi, digne sa stolca i potrči k Midasu te mu svim žarom obavije rukama koljena. On se sagne i poljubi je. Osjeti, da je ljubav njegove kćerkice tisuću puta vrednija od zlatnoga dodira.

– Moja predraga, predraga Zlatojko! – poviče kralj.

Ali Zlatojka ne odgovori.

Jao, što učini! Kako je koban bio dar, kojim ga je obdario stranac! U onaj čas, kad su Midasove usne dotakle Zlatojkino čelo, zbila se promjena. Njezino milo, ružičasto lice, koje je bilo puno ljubavi, poprimilo je svjetlucavu žutu boju, a na obrazima joj se zamrzle kapljice suza. Njezini lijepi smeđi uvoici zadobili su istu boju. Njezino meko i nježno tjelešce postade u rukama očevim tvrdo i kruto. O, strašne li nesreće! Žrtva nezasitne želje za blagom, mala Zlatojka nije više bila živo dijete, nego zlatan kip!

Da, evo je, tu je! Upitni pogled ljubavi, boli i samilosti skrutio se na njezinu licu. Bio je to najljepši i najbolniji prizor, koji je ikad vidio smrtnik. Sve Zlatojkine crte i značajke ostale su: čak je ostala i ljupka jamica na njezinoj bradi. Ali što je savršenija bila slika, to je očeva bol bila veća, kad je gledao taj zlatni kip – sve, što mu je preostalo od kćerčice. Omiljela Midasova riječ, kad bi osjetio osobitu ljubav prema djetetu, bila je, da vrijedi, koliko je teška u zlatu. A sad se ta rečenica doslovce ispunila. I sad, napokon, kad je bilo prekasno, osjeti, kako toplo i nježno srce, kad ljubi, vrijednošću beskrajno nadmašuje sve bogatstvo, što bi se moglo nagomilati od zemlje do neba!

Bilo bi prežalosno, kad bih vam pričao, kako je Midas, u obilju svojih ispunjenih želja počeo lomiti rukama i jadikovati i kako nije mogao ni gledati Zlatojku ni s nje skinuti očiju. Nije mogao vjerovati, da je pretvorena u zlato, osim kad bi mu oči bile uprte u kip. Ali pogledavši je drugi put krišom, ugleda njezino drago lišce sa žutom kapljom suze na žutom obrazu i tako sažalan i nježan pogled, te se činilo, da taj sam izraz mora u taj čas smekšati zlato i pretvoriti ga natrag u meso. To se, međutim, nije moglo dogoditi. Zato je Midas mogao samo lomiti rukama i željeti da bude najsiromašniji čovjek na cijelom svijetu, samo da mu sve njegovo bogatstvo vrati i trag rumenila u lice njegova dragog djeteta.

Dok je tako očajavao, iznenada opazi na vratima stranca. Midas sagne glavu, a da i ne progovori, jer je prepoznao isti lik, koji mu se dan prije pojavio u riznici, te mu je pribavio kobnu sposobnost zlatnog dodira. Na strančevu licu još je bio smiješak, koji je kao obasjavao svu sobu žutim sjajem i sjao po kipu male Zlatojke i po drugim predmetima, koji su se promijenili Midasovim dodirom.

– No, prijatelju Midase – progovori stranac – kako uspijevaš sa zlatnim dodirom?

Midas strese glavom i odgovori:

– Vrlo loše!

– Vrlo loše? O, što to govoriš? – usklikne stranac. – A kako to? Zar ti nisam vjerno održao obećanje? Zar nemaš sve, što ti srce želi?

– Zlato nije sve – odvrati Midas. – A ja sam izgubio sve, što je moje srce uistinu voljelo.

– O! To si ti već od jutra nešto otkrio? – reče stranac. – Hajde da vidimo. Koje od tih dviju stvari misliš, da su vrednije, dar zlatnoga dodira ili čaša čiste hladne vode?

– Blažena voda! – usklikne Midas. – Ona nikad više ne će navlažiti moje sprženo grlo!

– Zlatni dodir – nastavi stranac – ili kora kruha?

– Kora kruha – odgovori Midas – vrijedna je svega zlata na zemlji!

– Zlatni dodir ili mala Zlatojka, topla, meka i ljupka, kakva je bila prije jednoga sata?

– O! Moje dijete, moje drago dijete! – poviče jadni Midas, lomeći rukama. – Ne bih dao onu malu jamicu na njezinoj bradi za moć, kojom bih pretvorio svu tu veliku zemlju u krutu grudu zlata!

– Pametniji si nego što si bio, kralju Midase! – reče stranac, promatrajući ga ozbiljno. – Kako vidim, tvoje se srce nije sasvim pretvorilo u zlato. Da je tako, tvoj bi slučaj doista bio očajan. Ali se čini, da još uvijek možeš pojimiti, da su najobičnije stvari, koje su na dohvatu svakomu, vrednije nego bogatstvo, za kojim toliki smrtnici uzdišu i za koje se bore. Sad mi reci, želiš li se iskreno otarasiti zlatnoga dodira?

– Odvratan mi je! – odgovori Midas.

Muha mu sleti na nos, ali odmah padne na tle, jer se i ona pretvorila u zlato. Midas zadršće.

– Onda pođi – reče mu stranac – i zaroni u rijeku, koja teče podno tvoga vrta. Uzmi i posudu iste vode i njom poprskaj sve one predmete, za koje želiš da se iz zlata pretvore u prijašnje. Ako to učiniš ozbiljno i iskreno, možda bi još mogao popraviti zlo, koje je nanijela tvoja pohlepa.

Kralj Midas duboko se pokloni, a kad je podigao glavu, sjajni je stranac iščeznuo.

Lako ćete povjerovati, da Midas nije časio ni časa, nego je zgrabio velik zemljani vrč (ali jao, kad ga je jednom dotakao, nije više bio zemljan) te se požuri prema rijeci. Dok je trčao i probijao se kroz grmlje, doista je bilo divno gledati kako lišće za njim žuti, kao da je jesen samo ondje i nigdje drugdje. Doprijevši do obale rijeke, skoči naglavce u nju, a da nije ni toliko pričekao, da skine cipele.

– Puh! Puh! Puh! – puhao je kralj Midas, kad mu je glava izronila iz vode. – To je zaista svježa kupelj. Mislim, da se zlatni dodir sasvim isprao. A sad da napunim vrč!

Tek što je zaronio vrč u vodu, razveseli mu se srce, kad je vidio kako se iz zlata povrati u istu dobru, časnu zemljanu posudu, kakva je i bila prije nego što ju je on dodirnuo. Bio je svijestan i promjene u sebi. Hladan, tvrd

i težak teret kao da mu je pao s grudi. Bez sumnje mu je srce bilo pomalo gubilo ljudske osobine, pa se pretvaralo u bešćutnu kovinu, ali se sad ponovo smekšalo. Ugledavši ljubicu, koja je rasla na obali rijeke, dotakne je prstom te se veoma obraduje, kad ugleda, da je taj nježni cvijetak zadržao svoju grimiznu boju, ne pretvorivši se u žuto zlato. Kletva zlatnog dodira zaista je bila s njega skinuta.

Kralj Midas pohiti natrag u palaču. Držim, da sluge nisu znale, što da misle, kad su vidjele svoga kraljevskoga gospodara kako pažljivo nosi kući zemljani vrč vode. Voda, koja je trebala popraviti sve zlo, što ga je donijela njegova ludost, bila je Midasu draža od oceana rastopljena zlata. Prvo, što je učinio, a što vam jedva treba napomenuti, bilo je, da je punim šakama poprskao zlatni kip male Zlatojke.

Tek što je voda pala po njoj, nasmijali biste se, da ste vidjeli kako se lice djeteta opet zarumenjelo. Kako je ona samo počela kihati i prskati vodu iz usta i kako se začudila, kad se vidjela, da je mokra kao miš, a otac je i dalje škropi vodom!

– Molim te, dragi oče, nemoj! – vikala je. – Vidiš kako si smočio moju lijepu haljinu, koju sam tek jutros obukla!

Zlatojka nije znala, da je bila malen zlatni kip, niti se mogla sjetiti ičega, što se dogodilo od časa, kad je raširenih ruku potrčala da utješi jadnoga kralja Midasa.

Otac je mislio, da nije potrebno ljubljenom djetetu kazati, kako je bio glup, već se zadovoljio tim, da joj pokaže, koliko je sad pametniji. Zato je odveo malu Zlatojku u vrt, gdje je svom preostalom vodom poprskao ruže, i to tako brzo, da je oko pet tisuća ruža ponovo počelo lijepo cvasti. No ipak su dvije okolnosti kralja Midasa uvijek podsjećale na zlatni dodir: pijesak se rijeke uvijek iskrio poput zlata, a kosa male Zlatojke imala je zlatolik odsjev, koji on nikad nije opazio prije onog časa, kad se djevojčica na njegov poljubac promijenila. To je zapravo bila promjena na bolje. Zlatojkina je kosa sad bila obilnija nego prije.

Kad je kralj Midas sasvim ostario, pa je na koljenu njihao Zlatojkinu djecu, rado im je pričao ovu čudesnu priču, uglavnom ovako, kako sam vam je i ja sad ispripovjedio. Onda bi im pogladio sjajne uvojke i rekao im, da i njihova kosa ima bogat zlatni odsjaj, koji su naslijedili od majke.

– I da vam istinu kažem, moji dragi mališani – govorio bi kralj Midas, njišući djecu marljivo sve to vrijeme – od onoga jutra mrzim i sam pogled na svako drugo zlato osim ovoga!

SHADOW BROOK

Poslije priče

– No, djeco – upita Eustace, koji je od svojih slušalaca vrlo rado izazivao neko određeno mišljenje – jeste li ikad u svojem životu slušali bolju priču od »Zlatnoga dodira«?

– Pa što se tiče pripovijesti o kralju Midasu – reče prpošna Jaglenka – ona je bila slavna tisuće godina prije nego što je gospodin Eustace Bright došao na svijet, a toliko će biti i poslije njega. Ali neki ljudi imaju, kako bismo to mogli nazvati, »olovni dodir«, te sve ono, na što stave svoje prste, čine tupim i teškim.

– Ti si bistro dijete, Jaglenko, a još nisi prošla ni dvanaeste – reče Eustace prilično iznenađen oštrinom njezine kritike. – Ali ti dobro znaš u svom nestašnom srdašcu, da sam ja iznova osvjetlao staro Midasovo zlato, te je zasjalo kao nikad prije. A onda onaj lik Zlatojkin! Zar ti u tom ne vidiš majstora? I kako sam lijepo iznio i produbio moral! Što kažete vi, Papratko, Maslačak, Djetelina, Zimzelenko? Bi li itko od vas, pošto je čuo ovu priču, bio tako lud, da zaželi moć, kojom bi pretvarao stvari u zlato?

– Ja bih željela – reče Zimzelenka, djevojčica od deset godina – u svojem desnom kažiprstu imati moć pretvaranja svega u zlato. Ali svojim lijevim kažiprstom željela bih da mogu sve vratiti natrag u prijašnje stanje, ako mi se promjena ne bi sviđala. Ja znam, što bih upravo ovo popodne učinila!

– Molim te, reci mi – ponuka je Eustace.

– Pa ja bih svojim lijevim kažiprstom – odgovori Zimzelenka – dodirnula svaki od ovih zlatnih listova na drveću te bih ih pozelenila. Tako bismo ponovo imali ljeto, a ne tu ružnu zimu.

– No, Zimzelenko! – poviče Eustace Bright. – U tom imaš krivo, te bi učinila mnogo zla. Da sam ja Midas, ne bih cijele godine radio ništa drugo, nego opet i opet stvarao zlatne dane, kao što su ovi. Moje mi najbolje misli uvijek dolaze malo prekasno. Zašto vam nisam rekao, kako je kralj Midas došao u Ameriku i pretvorio tamnu jesen, kakva je u drugim zemljama, u svijetlu ljepotu, kakva je ovdje? On bi pozlatio lišće u velikom dijelu prirode.

– Eustace – zapita ga Papratko, dobar dječačić, koji je uvijek ispitivao potanko točnu visinu divova, vila i vilenjaka – koliko je bila visoka Zlatojka i koliko teška, kad je bila pretvorena u zlato?

– Bila je visoka poprilici koliko i ti – odgovori Eustace – a kako je zlato vrlo teško, težila je najmanje tisuću kila, pa bi se bila mogla iskovati u trideset, četrdeset tisuća zlatnih dolara. Želio bih, da je Jaglenka i upol toliko vrijedna. Hajdemo, djeco, popnimo se iz doline i ogledajmo se malko oko sebe.

Tako i učiniše. Sad je sunce prešlo za sat, dva svoju podnevnu visinu, te je svojim zapadnim zrakama ispunjalo veliku dolinu, tako te se činilo, da se u njoj to svijetlo poput zlatna vina u čaši prelijeva i prosipa po okolnim obroncima. Bio je tako lijep dan, da ne bi mogao, a da ne rekneš: »Nikad dosad nije bilo takva dana!« premda je upravo jučer bio takav dan, a i sutra će biti baš takav. Ah, ali malo ih ima u krugu od dvanaest mjeseci!

Osobita je značajka listopadskih dana, da se čine, kao da svaki od njih zaprema mnogo prostora, premda sunce u to doba godine izlazi prilično kasno i liježe u postelju, kao što bi trebala i mala djeca, u trijeznih šest sati ili čak i ranije. Zato te dane ne možemo nazivati dugima. Ali oni kanda svojom širinom nadoknađuju svoju kratkoću, pa kad dođe svježa večer, svijesni smo da smo kod jutra uživali dobar rukovet života.

– Dođite, djeco, dođite! – poviče Eustace Bright. – Još, još, još oraha! Napunite sve košare, pa ću vam za Božić tucati orahe i pričati lijepe priče!

I odoše dalje u izvrsnu raspoloženju svi osim maloga Maslačka, koji je, žao mi je kazati, sjeo na čahuru pitomoga kestena, te se nabo na njezine bodljike, kao što se jastučić izbode iglama. Jao, kako se neugodno morao osjećati!

DJEČJI RAJ

SOBA ZA IGRANJE U TANGLEWOODU

Uvod u „Dječji raj"

ZLATNI su dani listopada prošli, kao i toliko drugih listopada, a tako i smeđi studeni, kao i veći dio hladnoga prosinca. Napokon je došao veseli Božić, a i Eustace s njim, koji ga je svojom nazočnošću još više razveseljavao. Onaj dan, kad je stigao iz koledža, nastala je jaka mećava. Sve do tog vremena zima je oklijevala, pa nam je dala mnogo blagih dana, koji su na njezinu navoranom licu bili poput smiješka. Trava se na zaštićenim mjestima i dalje zelenjela, kao na primjer u zakucima južnih obronaka i u zavjetrini kamenih ograda. Upravo prije sedmicu, dvije, na početku mjeseca, djeca su na obali Shadow Brooka našla rascvjetao maslačak, tamo gdje potok istječe iz doline.

Ali sad više nije bilo ni zelenila trave ni maslačaka. Takva mećava! Od prozora Tanglewooda moglo bi se sve pregledati do na daljinu od dvadeset milja, čak do vrha Taconica, samo da se kroz vrtloge snijega, što je u bijelo zavio svu atmosferu, moglo tako daleko vidjeti. Činilo se, da su bregovi divovi, koji u svojem velikom veselju bacaju jedni na druge grude snijega. Lepršave snježne pahuljice bile su tako guste, da su skrivale i samo drveće u sredini doline. Istina je, mali zarobljenici Tangelwooda mogli su katkad

razabrati nejasne obrise Monument Mountaina i glatku bjelinu smrznutog jezera na podnožju te planine, kao i okolne crne i sive površine šuma. Ali to bi se sve samo katkad pomaljalo kroz oluju.

Ipak su djeca uvelike uživala u mećavi. Već su se s njom upoznala, bacajući se naglavce u najveće nanose i grudajući se, kao što smo maloprije zamisli da to čine i planine Berkshirea (Berkšer). A sad su došla natrag u svoju prostranu sobu za igranje, koja je bila velika kao i veliki salon, natrpana svim vrstama igračaka, velikih i malih. Najveća bijaše konj za ljuljanje, koji se činio poput pravog konjića. Bila je tu i čitava obitelj drvenih, voštanih, sadrenih, porculanskih i platnenih lutaka. Bilo je tu i kocaka, dovoljno da se sagradi čitavo brdo, kao što je Bunker Hill (Banker Hil), i čunjeva za kuglanje, i lopata, i zvrkova, i reketa, i štapića s kolutićima za dobacivanje, i konopa za preskakivanje i još više takvih vrijednih stvari, koje ne bih mogao nabrojiti ni na jednoj štampanoj strani. Ali su djeca voljela mećavu više nego sve drugo. Ona ih je podsjećala na mnoge svježe užitke sutrašnjega dana i cijele zime. Vožnja na saonicama; sanjkanje niz obronak u dolinu; snjegović, kojega će praviti; snježne kule, koje će sagraditi; i grudanje, koje će se upriličiti!

Zato su mališani blagosiljali mećavu i veselili se, kad su vidjeli, da postaje gušća i gušća, pa su s nadom promatrali dugi zapuh, koji se gomilao na cesti i već je nadvisio njihove glave.

– Pa zatrpat će nas do proljeća! – povikaše s najvećim veseljem. – Kakva šteta, što je kuća previsoka, da bude zasuta. Crvena kućica tamo dolje bit će zatrpana do strehe.

– Luda djeco, ta zar želite više snijega? – zapita Eustace, kojemu je dosadilo čitanje nekog romana, pa je došao u sobu za djecu. – Već je počinila dovoljno zla tim, što je pokvarila jedinu priliku za klizanje, kojoj sam se zimus mogao nadati. Ne ćemo više vidjeti jezera sve do travnja. A danas sam kanio prvi put onamo! Zar me ne žališ, Jaglenko?

– O, svakako! – nasmiješi se Jaglenka. – Ali da te utješimo, slušat ćemo još koju od tvojih priča, kakve si nam ispripovjedio na verandi i u kotlini Shadow Brooka. Možda ću ih sad više voljeti, sada, kad nemam što drugo raditi, nego onda, kad smo brali orahe i uživali u lijepom vremenu.

Nato se Zimzelenka, Djetelina, Papratko i mnogi drugi od maloga bratstva i rodbinstva, koji su još bili u Tanglewoodu, skupe oko Eustacea i ozbiljno ga zamole, da im ispriča priču. Student zijevne, ispruži se i onda, na veliko divljenje mališana, skoči triput tamo-amo preko stolca, da bi tako, kako im je rekao, stavio duh u pokret.

– Dobro, dobro, djeco – reče im poslije tih priprema – kad već zahtijevate, a i Jaglenki je do toga stalo, vidjet ću, što se za vas može učiniti. A da bismo znali, kakvi su sretni dani bili, prije nego što su došle u modu oluje, reći ću vam priču iz najstarijega od svih starih vremena, kad je svijet bio nov poput Papratkova novoga novcatog zvrka. Onda je postojalo samo jedno doba godine, a to je bilo krasno ljeto, i jedno doba za smrtnike, a to je bilo djetinjstvo.

– Nikad prije nisam o tom čula – reče Jaglenka.

– Dakako da nisi – odgovori Eustace. – To će biti priča o nečemu, o čemu nitko drugi osim mene nije nikad ni sanjao, o dječjem raju, i kako je sve propalo zbog nestašnosti upravo takve vragolanke, kakva je Jaglenka.

Tako Eustace Bright sjedne na stolac, preko kojega je čas prije preskakivao, uzme Divizmu na koljena, naloži, da se slušateljstvo smiri, i počne pričati o jadnom nestašnom djetetu, koje se zvalo Pandora, i o njezinu drugu u igri Epimeteju. Možete je na idućoj strani čitati redak po redak.

DJEČJI RAJ

Prije mnogo, mnogo godina kad je ovaj stari svijet bio u svom najnježnijem djetinjstvu, živio je dječak bez oca i matere, a zvao se Epimetej. I da ne bude sam, iz daleke zemlje poslano je drugo dijete, djevojčica bez oca i majke kao i on, da s njim živi, da se s njim igra i bude mu na pomoći. Njezino je ime bilo Pandora.

Prvo što je Pandora ugledala, kad je ušla u kućicu, gdje je Epimetej stanovao, bila je velika kutija. A prvo pitanje, koje mu je postavila, kad je prekoračila prag, bilo je:

– Epimeteju, što imaš u toj kutiji?

– Moja draga Pandorice – odgovori Epimetej – to je tajna, te moraš biti tako ljubazna, da ne pitaš. Kutija je ovdje ostavljena, da bude na sigurnu mjestu, a ni ja sâm ne znam, što je u njoj.

– A tko ti ju je dao? – zapita Pandora. – I odakle je došla?

– I to je tajna – odgovori Epimetej.

– Kako me to srdi! – poviče Pandora, naprćivši usne. – Željela bih, da ta ružna kutija tu ne smeta!

– No, hajde, ne misli više na nju – pozove je Epimetej. – Potrčimo napolje i igrajmo se lijepo s drugom djecom.

Epimetej i Pandora živjeli su prije više tisuća godina. Danas je svijet drugačiji nego što je bio u ono vrijeme. Onda su svi ljudi bili djeca. Nisu bili potrebni oci i majke, da se brinu za djecu, jer nije bilo nikakvih opasnosti, nikakvih neprilika, odjeću nije trebalo krpati, a jela i pila bilo je na pretek. Kad bi god neko dijete zaželjelo objedovati, našlo bi objed na drvetu. Kad bi ujutro pogledalo na drvo, moglo bi vidjeti kako se širi cvijet večere, a

uveče bi vidjelo nježni pupoljak zajutarka. To je zaista bio ugodan život. Nije trebalo raditi, zadaci se nisu trebali rješavati. Samo se veselilo i plesalo, djeca su razgovarala slatkim glasićima ili pjevala poput ptica ili pucala od smijeha po vas dan.

A što je bilo najdivnije od svega, djeca se nisu nikad svađala, niti bi udarala u plač, niti bi ikoji od tih malih smrtnika u ono davno doba ikad otišao u kut, da se srdi. O, kako je onda bilo divno živjeti. Istina, ona mala krilata čudovišta, koja se zovu Jadi, a sad su brojni gotovo kao i komarci. nisu se još viđala na zemlji. Po svoj je prilici najveći nemir, koji je dijete ikad iskusilo, bila Pandorina ljutnja, što nije mogla otkriti zagonetku tajnovite kutije.

To je ispočetka bila samo nejasna sjena Jada, ali je on svakog dana bivao sve jači, dok napokon Epimetejeva i Pandorina kućica ne postade manje sunčana od kućica druge djece.

– Odakle je mogla doći kutija? – Pandora je neprestano govorila sebi i Epimeteju. – I što li to može biti u njoj?

– Ti uvijek govoriš o toj kutiji! – prigovori napokon Epimetej, jer mu taj predmet već vrlo dosadio. – Želio bih, draga Pandora, da pričaš o nečemu drugomu. Hajde, skupimo zrele smokve i povečerajmo ih pod drvećem. A ja poznam lozu, koja ima najslađe i najsočnije grožđe, što si ga ikad kušala.

– Uvijek govoriš o grožđu i smokvama – poviče Pandora mrzovoljno.

– Dobro onda – reče Epimetej, koji je bio vrlo dobroćudan dječak, kao i većina djece u onim danima – potrčimo napolje i veselimo se sa svojim drugovima.

– Sita sam veselja, i nije mi stalo, ako se i nikad više ne budem veselila! – odgovori naša mala hirovita Pandora. – Ja se i tako zapravo nikad i ne veselim! Ta ružna kutija! Toliko mi cijelo vrijeme zaokuplja misli. Hoću, da mi kažeš, što je u njoj!

– Kao što sam ti već i pedeset puta rekao, ne znam! – odvrati Epimetej, malko se uzrujavši. – Kako ti onda mogu reći, što je unutri?

– Mogao bi je otvoriti – reče Pandora, pogledavši Epimeteja postrance – pa bismo onda mogli sami vidjeti.

– Ta što ti ne pada na pamet, Pandoro? – usklikne Epimetej.

Na' samu pomisao, da bi pogledao u kutiju, koja mu je bila povjerena uz uvjet da je nikad ne otvori, lice mu poprimi izraz takva užasa, te Pandora pomisli, da je najbolje više to i ne spominjati. No ipak još uvijek nije mogla, a da ne misli i ne govori o kutiji.

– Barem mi možeš kazati – reče mu – kako je ovamo dospjela.

– Ostavio ju je pred vratima – odgovori Epimetej – upravo prije nego što si ti došla, čovjek, koji se činio veseo i pametan i koji se jedva suzdržavao od smijeha, kad ju je stavljao na tle. Bio je odjeven u čudan ogrtač, a kapa kao da mu je bila djelomično od perja, tako te se gotovo činilo, da su na njoj krila.

– Kakav je imao štap? – zapita Pandora.

– O, najčudniji štap što si ga ikad vidjela! – poviče Epimetej. – Bio je poput dviju zmija ovijenih oko šibe. Bio je izrezbaren tako prirodno te sam isprva pomislio, da su zmije žive.

– Poznajem ga – doda Pandora zamišljeno. – Nitko drugi nema takav štap. To je bio Živko. On je donio i mene i kutiju. Bez sumnje ju je namijenio meni. Najvjerojatnije je, da su u njoj lijepe haljine za mene ili igračke za tebe i mene, ili neko vrlo dobro jelo za nas oboje.

– Možda je tako! – odgovori Epimetej, okrenuvši se. – Ali dok Živko ne dođe natrag i to nama ne kaže, nemamo prava podići poklopac na kutiji.

– Kako je to dosadan dječak, – promrmlja Pandora, kad je Epimetej otišao iz kućice. – Željela bih, da je malko poduzetniji!

Prvi put poslije njezina dolaska Epimetej je izišao, a da nije zatražio od Pandore da pođe s njim. Otišao je, da sam nabere smokava i grožđa, ili da se bilo kako pozabavi u društvu, gdje ne će biti njegove male drugarice. Bilo mu je preko glave slušanja o kutiji, te je od svega srca zaželio, da ju je Živko, ili kako se taj glasnik zvao, ostavio pred vratima kojeg drugog djeteta, gdje Pandori ne bi nikad zapela za oči. Ona je tako uporno brbljala o tom! Kutija, kutija, i samo kutija! Činilo se, kao da je kutija začarana i kao da kućica nije dovoljno velika, da je primi, a da se Pandora stalno o nju ne spotiče i sili i Epimeteja, da se isto tako o nju spotiče i da tako nabijaju sve četiri svoje noge.

Epimeteju je bilo doista teško slušati o kutiji od jutra do večeri. Bilo mu je još teže, jer su mali zemaljski stanovnici u onim sretnim danima bili nenavikli na uznemirivanja, te nisu znali, kako da se prema njima vladaju. Onda je mala neprilika donosila toliko nemira, koliko bi mnogo veća donijela u naše vrijeme.

Pošto je Epimetej otišao, Pandora se zagleda u kutiju. Više od stotinu puta nazvala ju je ružnom. No unatoč svemu onomu, što je rekla protiv nje, ipak je to bio lijep dio pokućstva. Ta bi kutija bila ukrasom svakoj sobi, u koju bi bila smještena. Bila je od lijepe vrste drva, a tamne i obilne žilice širile joj se po površini, koja je bila tako dobro ulaštena, da je Pandora u njoj vidjela svoje lice. Kako to dijete nije imalo drugog zrcala, čudno je, što barem s toga razloga nije cijenilo kutiju.

Rubovi i uglovi kutije bili su najdivnije izrezbareni. Oko rubova bili su likovi otmjenih muževa i žena i najljepše djece, što su ikad viđena; svi se odmarahu ili se zabavljahu u obilju cvijeća i lišća. Ti različiti predmeti bili su tako izvrsno i skladno izrađeni, te se činilo, da su cvijeće, lišće i ljudska bića spleteni u vijenac divne ljepote. Ali tu i tamo kao da je virilo kroz izrezbareno lišće, kako se Pandori jednom ili dvaput pričinilo, lice, koje nije bilo tako ljupko, ili nešto neugodno, što je oduzimalo ljepotu svemu ostalom. No ipak, pogledavši pažljivije i dodirnuvši mjesto prstom, nije mogla otkriti ništa takvo. Neko lice, koje je zapravo bilo lijepo, načas joj se učinilo ružnim, jer ga je pogledala nekako sa strane.

Najljepše lice od svih bilo je u sredini poklopca, u takozvanom izbočenom reljefu. Nije bilo ničega drugoga osim tamnog, glatkog, bogato ulaštenog drva i toga lica u sredini s vijencem od cvijeća oko čela. Pandora je lice gledala mnogo puta i mislila je, da bi se ta usta, kad bi htjela, mogla nasmiješiti ili uozbiljiti po volji, kao i svaka druga živa usta.

Upravo su sve crte lica imale vrlo živ i prilično vragolast izraz, te se činilo, da taj mora prsnuti iz izrebrarenih usana i javiti se riječima.

Da su usta progovorila, sigurno bi govorila ovako:

»Ne boj se, Pandoro! Što ti se može dogoditi, ako otvoriš kutiju? Mani se toga jadnog, priprostog Epimeteja! Ti si mudrija od njega i deset si puta smionija. Otvori kutiju i pogledaj, ne ćeš li u njoj naći nešto lijepo!«

Kutija je, gotovo sam zaboravio reći, bila zaključana, ne bravom ili kojom drugom napravom, nego vrlo složenim uzlom od zlatne uzice. Činilo se, kao da tom uzlu nije bilo ni početka ni kraja. Nikad nije bilo uzla tako lukavo svezana, sa toliko zapletaja, te je vragolanski izazivao i najspretnije prste, da ga raspletu. A ipak je baš ta teškoća još više vabila Pandoru, da pregleda uzao i vidi, kakav je. Već se dva, tri puta sagnula nad kutiju, uzela uzao među palac i kažiprst, ali nije pravo pokušala da ga razuzla.

»Sve mi se čini,« reče sama sebi, »da počinjem razabirati, kako je svezan. Možda bih ga mogla i ponovo svezati, pošto ga odriješim. U tom sigurno ne bi bilo nikakva zla. Epimetej me ne bi zato ni grdio. Ne bih trebala i, dakako, ne bih smjela otvoriti kutiju bez dječakova dopuštenja, sve da i razriješim uzao.«

Za Pandoru bi bilo bolje, da je imala kakav posao ili bilo što, čime bi uposlila svoj duh, tako da ne bi neprestano mislila na taj jadni predmet. Ali djeca su, prije nego što su na svijet došli Jadi, provodila tako lagodan život, da su doista imala i previše dokolice. Nisu se neprestance mogla igrati skrivača u cvjetnim grmovima ili šišmiša s vijencima na očima ili bilo koje druge igre, koje su mogla izmisliti onda, kad je još Zemlja bila takoreći u povojima. Kad je život samo zabava, muka je prava igra. Uopće ništa nije trebalo raditi. Malko pomesti i isprašiti oko kućice, mislim, i skupljati svježe cvijeće(koje je raslo svuda u izobilju), te ga spremati u vaze – i radni dan jadne male Pandore bio je gotov. A sav preostali dio dana preotela bi joj kutija!

Ja napokon i nisam siguran, nije li joj kutija nekako donijela i blagoslova. Ona ju je navodila na takve različite misli, o kojima bi govorila, kad bi samo imala koga, da je sluša! Kad bi bila dobro raspoložena, divila bi se svijetlim, ulaštenim plohama i bogatim ukrasima od lijepih lica i lišća svuda naokolo po rubovima. A ako bi bila neraspoložena, mogla ju je odgurnuti ili udariti svojom nestašnom nožicom. I mnogo je udaraca kutija (ali je to bila i vragolasta kutija, kao što ćemo i vidjeti, te je ono, što je dobila, i zaslužila), mnogo je udaraca nogom primila. Ali je jedno sigurno: da nije bilo kutije, naša Pandorica živahna duha ne bi znala, kako da provodi vrijeme.

Nagađanje o tom, što je u kutiji, toliko bi čovjeka zaokupilo, da ne bi imao vremena ni za što drugo. Ta što je ipak moglo biti unutri? Samo zamislite, moji mali slušaoci, kako bi se vaša pamet uposlila, da je u vašoj kući velika kutija, u kojoj bi bili, kao što biste imali i pravo očekivati, novi i lijepi darovi za vas prigodom Božića ili Nove godine! Mislite li, da biste bili manje radoznali od Pandore? Da ste ostavljeni sami s kutijom, ne biste li osjećali malo napasti, da podignete poklopac? Ali vi to ne biste učinili! O, fuj! Ne, ne! Samo kad biste mislili, da su unutri igračke, bilo bi vrlo teško propustiti priliku, a da barem jednom ne zavirite! Ne znam, zašto je Pandora očekivala igračke. Onda se po svoj prilici nisu još ni pravile igračke. Onda je i sav svijet bio velika igračka za djecu, koja su na njem živjela. Ali je Pandora bila uvjerena, da je u kutiji nešto lijepo i vrijedno. Zato je tako željela zaviriti, kao što bi to željele i ove djevojčice ovdje oko mene. Možda je Pandora osjećala i malo veću želju, no u to nisam posve siguran.

Ali upravo na taj dan, o kojem smo tako dugo govorili, radoznalost joj toliko porasla, da se djevojčica napokon primakla kutiji. Bila je više nego odlučila da je otvori, samo ako mogne. O nestašna Pandoro!

Najprije ju je pokušala dići. Bila je teška, preteška za nježno dijete, kao što bijaše Pandora. Podiže jedan kraj kutije nekoliko palaca od poda i spusti je prilično bučno. Čas poslije toga gotovo kao da je čula kako se nešto u kutiji miče. Primakne uho što bliže i osluhne. Jest, činilo se, kao da unutri netko prigušeno mrmlja! Ili su to možda samo zujale Pandorine uši? Ili joj je tuklo srce? Dijete nije moglo biti potpuno sigurno, je li nešto čulo ili ne. Ali joj radoznalost postade veća nego ikad.

Kad je odmakla glavu, oči joj padnu na uzao od zlatne uzice.

»Vrlo je domišljat čovjek morao svezati ovaj uzao«, reče Pandora u sebi. »Ali ja mislim, da ga ipak mogu razuzlati. Barem ću pronaći oba kraja uzice.«

Onda uzme prstima zlatni uzao i promotri njegovu zamršenost, što je oštrije mogla. A da i nije pravo nakanila ili jasno znala, što radi, dala se na pokušaj, da ga razriješi. Međutim je sjajno sunčano svijetlo prodrlo kroz otvoren prozor, a isto tako i veseli glasovi djece, koja su se igrala, a među

njima možda se razabirao i Epimetejev glas. Pandora posluša. Kako je bio lijep dan! Ne bi li bilo bolje da se okani mučnog uzla, da ne misli više na kutiju i da otrči svojim drugovima i bude sretna?

Sve su to vrijeme, međutim, njezini prsti nesvijesno prevrtali uzao. Pogledavši na poklopcu začarane kutije lice ovjenčano cvijećem, kao da je opazila kako joj se lukavo ceri.

»To se lice čini vrlo pakosnim«, reče Pandora. »Ceri li se zato, što činim zlo? Najradije bih otrčala!«

Ali baš onda, kao pukim slučajem, nekako zavrne uzao, te postigne čudesan učinak. Zlatna se uzica rasplete kao čarolijom, i kutija ostane nezaključana.

»To je najčudnije, što sam ikad doživjela«, pomisli Pandora. »Ali što će reći Epimetej? I kako mogu ponovo zaključati?«

Pokuša jednom ili dvaput ponovo zauzlati uzicu, ali uskoro uvidi, da ne može. Tako se iznenadno rasplela, da se nikako nije mogla sjetiti, kako su krajevi uzice bili uvijeni jedan u drugi. Kad se pokušala sjetiti, kakav je oblik imao uzao, taj kao da joj je sasvim iščezao iz pameti. Zato se ništa nije moglo učiniti, nego je trebalo kutiju ostaviti na miru, kako jest, i pričekati Epimeteja.

»Ali«, pomisli Pandora, »kad on nađe razvezan uzao, znat će, da sam to ja učinila. Kako ću ga uvjeriti, da nisam ni zavirila u kutiju?«

I onda u njezino malo nestašno srce uđe ova misao: kad se već bude sumnjalo, da je pogledala u kutiju, onda je najbolje, da u nju i zaviri. O, previše nestašna i nepromišljena Pandoro! Trebalo bi da misliš samo o tom, da činiš, što je dobro, i da popraviš ono, što je zlo, a ne o tom, što bi tvoj drug u igri, Epimetej, rekao ili mislio. Možda bi ona tako i učinila, da je čarobno lice na poklopcu kutije nije gledalo tako privlačljivo i uvjerljivo i da joj se nije činilo kako iznutra čuje, jasnije nego prije, mrmljanje nekih glasića. Nije znala, je li to samo njezina mašta, ali joj je u ušima sve bučilo od šaptanja. Ili joj je to možda šaptala njezina radoznalost?

»Pusti nas van, draga Pandoro, molimo te, pusti nas! Mi ćemo se s tobom tako lijepo igrati! Samo nas pusti!«

»Što to može biti?« pomisli Pandora. »Je li u kutiji nešto živo? Da, jest! Samo ću jednom zaviriti! Samo jednom! I onda će poklopac biti spušten kao i uvijek. Ne može biti zla od jednog pogleda!«

Ali sad je vrijeme da vidimo, što je radio Epimetej.

Ovo je prvi put, otkako mu je došla njegova drugarica u igri, da je pokušao uživati u nečemu, u čemu ona nije sudjelovala. Ali mu ništa nije išlo od ruke. Nije bio ni izdaleka tako sretan kao drugih dana. Nije mogao pronaći slatko grožđe ili zrele smokve (ako je Epimetej i imao neku pogrešku, onda je to bila prevelika ljubav za smokve), a ako su uopće bile zrele, onda su bile prezrele i tako slatke, da su se gadile. U srcu mu nije bilo one radosti, s koje je, a da toga nije bio ni svijestan, bio vrlo glasan, te bi tako poticao i veselje svojih drugova. Ukratko, postao je tako nemiran i tako nezadovoljan, da druga djeca nisu mogla dokučiti, što je Epimeteju. Ni on sam nije znao, što mu je. Tâ morate se sjetiti, da je u ono vrijeme, o kojem govorimo, bilo u svačijoj prirodi, da bude stalno sretan – to im je bila navika. Svijet još nije znao biti drukčiji. Ni jedna jedina duša ni tijelo, otkako su ta djeca poslana, da uživaju na lijepoj zemlji, nije bilo nikad bolesno ili mrzovoljno.

Naposljetku, vidjevši da nekako zaustavlja svu igru, Epimetej pomisli, kako će biti najbolje, da se vrati Pandori, koja je po svom raspoloženju bolje pristajala uz njegovo. Nadajući se da će je razveseliti, nabere nešto cvijeća i splete od njega vijenac, koji joj je nakanio metnuti na glavu. To je cvijeće bilo vrlo lijepo, ruže i ljiljani i narančini cvjetovi i još mnogo drugog cvijeća, koje je, kako ga je Epimetej nosio, ostavljalo za sobom mirisan trag. Vijenac je spleo tako spretno, kako se samo moglo očekivati od dječaka. Meni se uvijek čini, da su prsti malih djevojčica najvještiji za pletenje cvjetnih vijenaca. No u ono su ih vrijeme i dječaci znali plesti, svakako bolje nego danas.

Ovdje moram spomenuti, da se na nebu već neko vrijeme skupljao crn oblak, koji, međutim, još nije zastro sunce. Ali upravo kad je Epimetej dospio do vrata kućice, taj je oblak počeo prekrivati sunce i tako iznenada stvarati žalosnu tamu.

Uđe tiho. Namjeravao je, ako bi ikako bilo moguće, prikrasti se Pandori i prebaciti joj, prije nego što ga ona opazi, cvjetni vijenac preko glave. Ali se tako dogodilo, da mu nije bilo potrebno koračati tiho. Mogao je koračati

teško, koliko je god želio – teško kao odrastao čovjek – teško, da tako kažem, kao slon – a da mu Pandora ipak ne bi čula korake. Ona se previše zadubla u svoj posao. U času, kad je on ušao u kućicu, jogunasto je dijete stavilo ruku na poklopac, pa je upravo htjelo otvoriti tajanstvenu kutiju. Epimetej je opazi. Da je povikao, Pandora bi po svoj prilici bila povukla ruku, te se tako možda nikad ne bi ni saznala kobna tajna kutije.

Ali je i sam Epimetej, premda je vrlo malo o tom govorio, bio radoznao, što se unutra nalazi. Opazivši da je Pandora nakanila otkriti tajnu, odluči, da njegova drugarica u igri ne bude jedina pametna osoba u kućici. Ako je u kutiji bilo išta lijepo i vrijedno, odluči da polovicu uzme za sebe. Tako je Epimetej, koji je tako pametno znao svjetovati Pandori, da obuzda radoznalost, pokazao, da je isto tako nerazuman i da ima gotovo isto toliko krivo kao i ona. Zato, kad god grdimo Pandoru zbog onoga, što se dogodilo, ne smijemo zaboraviti da stresemo glavom i zbog Epimeteja.

Kad je Pandora podigla poklopac, kućica posta vrlo tamna i turobna, jer se u taj čas crni oblak nadvio sasvim nad sunce, kao da ga je živa pokopao. Već neko vrijeme nešto je tiho zavijalo i mrmljalo, a to je sad izbilo u tešku grmljavinu. Ali Pandora, ne obaziruć se ništa na to, podigne poklopac gotovo okomito i pogleda unutra. Bijaše kao da je iznenada roj krilatih stvorova jurnuo kraj nje, poletjevši iz kutije, dok se u isti čas začu Epimetejev glas, žalostan, kao da ga nešto boli.

– O, uboden sam! – poviče Epimetej. – Uboden sam! Neposlušna Pandoro! Zašto si otvorila tu zlokobnu kutiju?

Pandora spusti poklopac, digne se, pogleda oko sebe, da vidi, što se desilo Epimeteju. Olujni oblak toliko je potamnio sobu, da nije mogla jasno razabrati, što se u njoj nalazi. Ali je čula neugodno zujanje, kao da leti naokolo mnoštvo velikih muha ili divovskih komaraca ili kukaca, koji se zovu balegari. A kad su joj se oči bolje privikle na nejasno svijetlo, ugleda gomilu ružnih tjelešca, odvratnih i pakosnih, s krilima kao u šišmiša, naoružanih strašno dugim bodljama na repovima. Jedan je takav stvor ubo Epimeteja. Nije potrajalo dugo, pa je i Pandora počela vikati: u nje bol i strah kanda bijahu veći, jer je jače kričala. Gadna mala grdosija sjela joj na čelo i bila bi je ubola ne znam koliko duboko, da Epimetej nije skočio i odbacio je.

Ako želite znati, kakva su to bila ružna stvorenja, koja su pobjegla iz kutije, moram vam reći, da je to bila cijela porodica zemaljskih Jada. Tu su bile zle Strasti, mnogovrsne Brige, stotinu i pedeset Žalosti, zatim Bolesti brojnih jadnih i teških oblika, pak Nevaljalstva toliko vrsta, da se o njima svima ne isplati ni govoriti. Ukratko, sve ono, što će kasnije mučiti duše i tjelesa čovječanstva, bilo je zatvoreno u tajanstvenoj kutiji i pohranjeno kod Epimeteja i Pandore, tako da nikad ne uznemiruje sretnu djecu svijeta. Da su bili dostojni povjerenja, sve bi bilo dobro. Nijedan odrasli čovjek ne bi bio žalostan niti bi od onog časa, pa do dana današnjega, ijedno dijete imalo razloga da prolije ijednu suzu.

Ali – i po tom možete vidjeti, kako zao čin svakoga smrtnika znači nevolju za cijelo čovječanstvo – zato što je Pandora podigla poklopac one kutije Jada i zbog Epimeteja, koji je nije u tom spriječio, ti su se Jadi kod nas uvriježili, te se ne čini baš vjerojatnim, da će se ubrzo otjerati. Bilo je nemoguće, kako ćete i sami lako pogoditi, da ono dvoje djece onaj ružni roj zadrži u svojoj kućici. Naprotiv, prvo što su učinili, bilo je, da su otvorili vrata i prozore, nadajući se da će ih se otarasiti. I doista, poletješe krilati Jadi na sve strane, te stadoše salijetati i mučiti mališane svuda naokolo, da se mnogo dana poslije toga nijedan od njih nije ni nasmiješio. A što je bilo vrlo neobično, sve rosno cvijeće na zemlji, koje dotad uopće nije venulo, poče već poslije dan, dva spuštati glavice i sipati latice. Štoviše, djeca, koja su se dotad činila besmrtnom u djetinjstvu, počela su rasti iz dana u dan, te su doskora postala mladići i djevojke, pa muževi i žene, a onda postadoše i starci, prije nego što bi o tom i sanjali.

Međutim su lakomislena Pandora i ne manje lakomisleni Epimetej ostali u svojoj kućici. Oboje je bilo teško izbodeno, te ih je to prilično boljelo, a bilo im je još teže zato, što je to bila prva bol, što se ikad osjetila čak od početka svijeta. Dakako, bili su na nju sasvim nenavikli i nisu imali ni pojma, što ona znači. Osim toga, bili su veoma loše raspoloženi i svako prema sebi i jedno prema drugome. Da se tom raspoloženju oda što više, Epimetej bi sjeo mrzovoljno u kut, a leđa okrenuo Pandori, dok bi se Pandora bacila na pod i položila glavu na kobnu i mrsku kutiju. Plakala je gorko i jecala, kao da će joj pući srce.

Iznenada se začuje lagano kucanje s one strane poklopca.

– Što to može biti? – poviče Pandora, podigavši glavu.

Ali Epimetej ili nije čuo kucanje ili je bio premalo raspoložen, da ga čuje. Bilo kako bilo, nije odgovorio.

– Ti si vrlo neljubazan – prigovori mu Pandora, zajecavši ponovo – što ne ćeš sa mnom govoriti!

Ponovo kucanje! Bijaše kao da u kutiji lako i bezbrižno udaraju nježni prsti vilinske ruke.

– Tko si ti? – zapita Pandora sa nešto prijašnje radoznalosti. – Tko si ti tamo unutri, u zloj kutiji?

Sladak glasić progovori iznutra:

– Samo podigni poklopac, pa ćeš vidjeti.

– Ne, ne – odgovori Pandora, udarivši ponovo u jecanje – dosta mi je podizanja poklopca! Tamo si unutri, zlobno stvorenje, pa ćeš tamo i ostati! Već i tako mnogo tvoje ružne braće i sestara leti po svijetu. Nemoj misliti, da ću ikad biti tako luda, da te pustim van!

Pogleda Epimeteja, dok je tako govorila, možda očekujući, da će je on pohvaliti, kako je pametna. No mrzovoljni dječak samo promrmlja, da je malo prekasno pametna.

– Ah – reče ponovo slatki glasić – bolje bi bilo, da me pustiš van, Ja nisam poput onih zlih stvorenja, koja imaju bodlje na repovima. To nisu moja braća i sestre, kao što ćeš odmah vidjeti, samo ako me jednom pogledaš. Hajde, hajde, moja lijepa Pandoro! Sigurna sam, da ćeš me pustiti van!

I zaista je u tom glasu bilo nešto veleso i čarobno, te je bilo gotovo nemoguće odbiti bilo što, što taj glas traži. Na svaku riječ, koja je dolazila iz kutije, Pandori bivalo lakše pri srcu, a da toga nije ni bila svijesna. I Epimetej se, premda je još bio u kutu, napol okrene, kao da je bio raspoloženiji nego prije.

– Moj dragi Epimeteju – poviče Pandora. – Jesi li čuo taj glasić?

– Dakako da jesam – odvrati Epimetej, ali još uvijek ne baš naročito raspoložen. – A što je to?

– Hoću li opet podići poklopac? – upita Pandora.

– Kako god hoćeš – odvrati Epimetej. – Ti si već i tako učinila toliko zla, da bi možda mogla učiniti i malo više. Još jedan Jad u onom roju, koji si pustila u svijet, ne znači mnogo.

– Mogao bi govoriti malko ljubaznije! – promrmlja Pandora, brišući oči.

– Ah, nevaljala li dječaka! – poviče glasić iz kutije nestašnim, nasmijanim tonom. – Zna on, da me želi vidjeti. Hajde, moja draga Pandoro, podigni poklopac! Vrlo mi se žuri, da te utješim. Samo mi daj svježega zraka, pa ćeš doskora vidjeti, da nije sve tako očajno, kako ti misliš!

– Epimeteju – usklikne Pandora – dogodilo se što mu drago, ja ću otvoriti kutiju!

– A kako se čini, da je poklopac vrlo težak – poviče Epimetej, pretrčavši preko sobe – ja ću ti pomoći!

Tako su zajednički opet podigli poklopac. Napolje izleti sunčano i nasmiješeno malo stvorenje i prolepršа sobom, bacajući od sebe svijetlo, kamo je god došlo. Zar nije nikad sunce, odrazujući se s vašeg ogledala, plesalo po tamnim kutovima? Eto, takvim se u tami kućice činila krilata radost te vilinske neznanke. Poleti Epimeteju, dodirne ga prstom sasvim lako po upaljenom mjestu, gdje ga je ubo Jad, te odmah svaka bol prestane. Onda poljubi Pandoru u čelo, te i njezina rana iscijeli.

Pošto je učinila ta dobra djela, sjajna neznanka zalepršа veselo nad dječjim glavama, gledajući ih tako ljupko, da im se oboma pričini, da tim, što se otvorila kutija, nisu toliko izgubili. Inače bi ta vesela gošća morala ostati zarobljena među onim zlim nemirnjakovićima s bodljama na repovima.

– Molim te, tko si ti, lijepi stvore? – zapita Pandora.

– Mene treba zvati Nada! – odgovori sunčani lik. – A budući da sam ja tako vesela mališanka, bila sam zatvorena u kutiji da ljudski rod odštetim za onaj roj ružnih Jada, koji su bili određeni, da se puste među ljude. Ne bojte se! Bit će nam unatoč svima njima prilično dobro!

– Krila su ti u svim bojama duge! – usklikne Pandora. – Kako je to krasno!

– Da, poput duge su – potvrdi Nada. – Jer premda sam ja vesele prirode, sastavljena sam kako od suza, tako i od smiješaka.

– A hoćeš li zauvijek ostati s nama? – zapita Epimetej.

– Dok me budete trebali – odgovori Nada s ugodnim smiješkom. – A to će biti, dok na svijetu živite. Obećajem, da vas nikad ne ću ostaviti. Možda će katkad doći vremena i razdoblja, kad ćete misliti, da sam potpuno iščezla. Ali opet i opet, kad o tom možda ne budete ni sanjali, vidjet ćete na stropu svoje kućice titraj mojih krila. Da, moja draga djeco, i ja znam nešto vrlo dobro i lijepo, što će vam se dati kasnije!

– O reci nam – povikaše oboje zajedno. – Reci nam, što je to!

– Ne pitajte me – odgovori Nada, stavivši prst na ružičaste usne. – Ali nemojte očajavati, ako se to, dok živite na zemlji, nikad i ne dogodi. Pouzdajte se u moje obećanje, jer je ono istinito.

– Pouzdajemo se u te! – povikaše Epimetej i Pandora u jedan glas.

I pouzdali su se. I ne samo oni, nego i svi oni, koji su poslije njih živjeli, pouzdali su se u Nadu. I da vam istinu kažem, ne mogu, a da ne budem veseo (premda je ona učinila nešto vrlo nepromišljeno), ali ja ne mogu, a da ne budem veseo, što je neoprezna Pandora zavirila u kutiju. Bez sumnje, bez sumnje, Jadi još lete po svijetu, i povećali su se u broju, a ne smanjili, i oni su vrlo ružna skupina vragolana, koji nose otrovne bodlje na repovima. Već sam ih osjetio i osjećam, da ću ih, kako budem rastao, osjetiti još više. Ali ona ljupka i lagašna pojava male Nade! Što bismo na svijetu bez nje? Nada produhovljuje zemlju, Nada je obnavlja. Čak i onim, što je na zemlji najbolje i najvedrije, Nada jasno pokazuje, da je to samo sjena beskrajne radosti, koja će tek doći.

SOBA ZA IGRANJE U TANGLEWOODU

Poslije priče

– Jaglenko – zapita Eustace, uštinuvši je za uho – kako ti se sviđa moja mala Pandora? Zar ne misliš, da je prava tvoja slika i prilika? Ali ti, zacijelo, ne bi tako dugo oklijevala, da otvoriš kutiju.

– Onda bi za svoju nestašnost bila dobro kažnjena – odbrusi Jaglenka brzo – jer prvo, što bi iskočilo, kad bi se digao poklopac, bio bi gospodin Eustace Bright u obliku jednog Jada.

– Eustace – zapita Papratko: – jesu li u kutiji bili zatvoreni svi Jadi, koji su ikad došli na svijet?

– Svi do jednoga! – odgovori Eustace. – I sama ova mećava, koja mi je pokvarila klizanje, bila je ondje spremljena.

– A kolika je bila kutija? – zapita opet Papratko.

– Pa valjda duga tri stope – odgovori Eustace – dvije široka i dvije i pol visoka.

– O! Ti se meni rugaš, Eustace! – poviče dijete. – Ja znam, da na svijetu nema toliko Jada, da bi ispunili tako veliku kutiju. A što se tiče mećave, nije to nikakav jad ni neprilika, nego radost, pa zato ona ne bi mogla biti u kutiji.

– Čujete li to dijete! – usklikne Jaglenka s visoka. – Kako on malo zna o Jadima svijeta! Jadnik! Bit će mudriji, kad proživi toliko toga, koliko sam ja proživjela.

Rekavši to, počne skakati preko konopa.

Međutim se dan bližio kraju. Vani se prizor svakako činio žalosnim. U sve većoj polutami vidjeli se sivi nanosi nadaleko i naširoko. Zemlja je bila isto tako besputna kao i zrak. Gomila snijega na stubama verande dokazivala

je, da već više sati nitko nije ni izlazio ni ulazio. Da je samo jedno dijete bilo kod prozora Tanglewooda, pogled na taj zimski prizor možda bi ga ožalostio. Ali pol tuceta djece na okupu, premda ona ne mogu pretvoriti svijet u sam raj, ipak mogu svojim raspoloženjem prkositi staroj Zimi i svim njezinim olujama. Štoviše, Eustaceu Brightu odjednom je došlo, te je izmislio nekoliko novih igara, koje su ih poticale na bučno veselje sve do spavanja, a poslužile su i za idući olujni dan.

TRI ZLATNE JABUKE

OGNJIŠTE TANGLEWOODA

Uvod u „Tri zlatne jabuke"

MEĆAVA je potrajala još jedan dan, a što je s njom bilo poslije toga, ne znam. Bilo kako mu drago, noću se sasvim razvedrilo, pa kad je sutradan ujutro izašlo sunce, zasjalo je ovdje u Berkshireu po pustoši, kakva se viđa i drugdje na svijetu. Mraz je toliko pokrio prozorska okna, da se jedva moglo kroz njih vidjeti. Ali čekajući na zajutrak, malo stanovništvo Tanglewooda izderalo je noktima rupice za virenje, te je s velikim užitkom vidjelo, da je – osim dva, tri gola mjesta na nekom strmom obronku ili osim sivog dojma snijega, gdje je bio pomiješan s crnim borikom – sva priroda bila bijela poput plahte. Kako je to bilo divno! A, što je još bolje, bilo je tako hladno, da je štipalo za nos! Ako ljudi samo imaju dovoljno života u sebi, da to podnesu, ništa tako ne podiže duh i tako živo, poput potoka na obronku, ne uzburka i zatalasa krv, kao svijetao, oštar mraz.

Tek što su zajutarkovali, cijelo društvance, dobro zamotano u krzno i vunu, pokupi se i ode na snijeg. O, kakav dan mrazne radosti! Odsanjkali su se niz brežuljak u dolinu, vrlo daleko, možda i po stoti put. I da bude još veselije, izvrtali bi saonice i padali naglavce, tek što bi stigli do dna doline. Jednom je Eustace Bright uzeo sa sobom na saonice Zimzelenku, Papratka i Bundevina Cvijeta, tako da djeca budu sigurnija. I pojuriše dolje punom

brzinom. Ali, gle, na pol spusta tresnuše saonice o skriveni panj i zbaciše sve četvero putnika na jednu hrpu. I podigavši se, ne nađoše Bundevina Cvijeta! Ta što se dogodilo s djetetom? I dok su se čudili i ogledali, isprti se Bundevin Cvijet iz hrpe snijega, najcrvenijeg lica, što ste ga ikad vidjeli: bijaše kao da je iznenada usred zime nikao veliki crveni cvijet. Svi prasnuše u smijeh.

Kad su se nasitili sanjkanja niz brežuljak, Eustace nagovori djecu, da iskopaju spilju u najvećem snježnom nanosu, što su ga mogli naći. Na nesreću, upravo kad je bila gotova, pa se društvance stisnulo u njoj, sruši se krov na njihove glave i sve ih žive pokopa. Začas im izvire glavice iz ruševine, a glava visokoga studenta usred njih. Činio se časnim starcem od snijega, koji mu je zašao u smeđe uvojke. I onda, da kazne Eustacea, što ih je svjetovao, da kopaju takvu nesigurnu spilju, djeca ga sva zajedno napadnu i tako zaspu grudama snijega, da je smjesta dao petama vjetra.

Tako je otrčao u šumu, a odande na obalu Shadow Brooka, gdje je mogao čuti kako potok mrmori pod nadvijenim pokrovom snijega i leda, koji mu je jedva dopuštao, da vidi svijetlo dana. Dijamantne ledne svijeće sjale se oko njegovih vodopadića. Odande opet odlunja na obalu jezera, te pred sobom ugleda bijelu, neizgaženu ravnicu, koja se pružala do podnožja Monument Mountaina. A kako je sad sunce gotovo zalazilo, Eustace pomisli, da nije nikad vidio ništa tako svježe i lijepo, kao što je bio taj prizor. Bilo mu je drago, što djeca nisu s njim, jer bi njihova živost i koprcanje sasvim rastjeralo njegovo više i ozbiljnije raspoloženje, tako da bi samo bio veseo (kao što je već i cijeli dan bio) i ne bi znao za ljepotu sunčanog zalaza u bregovima.

Kad je sunce već bilo prilično nisko, naš prijatelj Eustace pođe kući na večeru. Pošto je povečerao, povuče se u svoju sobu, da, kako mislim, napiše odu ili koji sonet, ili bilo kakve stihove u pohvalu grimiznih i zlatnih oblaka, koje je vidio za sunčanoga zalaza. Ali tek što je iskovao prvi srok, vrata se otvore: bijahu to Jaglenka i Zimzelenka.

– Odlazite, djeco! Ne smijete me sad smetati! – poviče student, gledajući preko svojih ramena, s perom u ruci. – Ta što ćete ovdje? Mislio sam, da ste svi u krevetu!

– Čuj ga, Zimzelenko, kako pokušava govoriti kao odrastao čovjek! – reče Jaglenka. – A on kao da zaboravlja, da je meni sada trinaest godina i da mogu uveče bdjeti, dokle god hoću. Ali, Eustace, ostavi se te glume i pođi s nama u salon. Djeca su toliko govorila o tvojim pripovijestima, te moj otac želi jednu od njih čuti, da vidi, bi li mogle prouzročiti kakvo zlo.

– Uh, uh, Jaglenko! – usklikne student u velikoj neprilici. – Ne vjerujem, da mogu pričati u nazočnosti odraslih ljudi. Osim toga, otac ti je poznavalac klasičnih knjiga i kulture. Ne da bih se ja mnogo bojao njegove učenosti, to ne, jer ne sumnjam, da je ona već sad zarđala poput stara noža u koricama. Ali on će se sigurno svađati zbog onih divnih besmislica, koje sam ja iz svoje glave unio u priče i koje im daju mnogo čara u očima djece, kao što si ti. Nitko, kome je pedeset godina, a tko je u svojoj mladosti čitao klasike, ne može razumjeti moju zaslugu kao njihova uskristitelja i poljepšavača.

– Sve je to možda posve istinito – reče Jaglenka, ali moraš doći. Moj otac ne će otvoriti knjigu, a majka glasovir, dok nam ne ispričaš koju od svojih besmislica, kako si ih vrlo ispravno nazvao. Zato budi dobar momak i dođi.

Ma kako se pretvarao, studentu je bilo prilično drago, kad je malo promislio, što će imati priliku da dokaže gospodinu Pringleu, kako ima izvrsnu sposobnost da modernizira mitove iz starih vremena. Do svoje dvadesete godine mladić se možda doista stidi pokazati svoje pjesme ili prozu, ali će zato vrlo lako misliti, da bi ga baš ti proizvodi popeli na prvo mjesto u književnosti, da su samo poznati. Zato se Eustace nije mnogo više opirao, da ga Jaglenka i Zimzelenka odvuku u salon.

To je bila velika, lijepa soba s polukružnim prozorom na jednoj strani, kojem u udubini bijaše mramoran kip »Anđeo i dijete« od Greenougha (Grinou). S jedne strane ognjišta bile su mnoge police knjiga, ozbiljno, ali bogato vezane. Bijelo svijetlo svjetiljke i crveni žar iz kamina činili su sobu sjajnom i veselom. Pred vatrom sjedio u duboku naslonjaču gospodin Pringle, te se činilo, kao da je stvoren da sjedi u takvu stolcu i u takvoj sobi. Bio je visok i zgodan gospodin bez obrva. Bio je uvijek tako lijepo odjeven, da ni Eustace Bright ne bi volio ući k njemu, a da na pragu ne popravi barem svoj ovratnik

od košulje. Ali sad, kad ga je Jaglenka držala za jednu ruku, a Zimzelenka za drugu, bio je prisiljen ući, kao da dolazi iz tučnjave ili da se cijeli dan valjao u snijegu. A tako je zapravo i bilo!

Gospodin Pringle okrene se prema studentu prilično dobrostivo, ali ipak tako, da je ovaj osjećao, kako je nepočešljan i neiščetkan i kako su mu i duša i misli nepočešljane i neiščetkane.

– Eustace – nasmiješi se gospodin Pringle – vidim, da među malim slušateljstvom Tanglewooda stvaraš veliku senzaciju, pokazujući svoju pripovjedačku vještinu. Jaglenka, kako su je prozvali mališani, i ostala djeca mnogo hvale tvoje priče, pa bismo gospođa Pringle i ja doista htjeli čuti jednu od njih. Meni se to pogotovu svidjelo, jer čini se, kao da je to pokušaj, da se legende klasične starine prevedu na jezik moderne mašte i osjećaja. Barem tako sudim prema onom, što je doprlo do mene iz druge ruke.

– Vi niste baš pravi slušalac, kojega bih ja izabrao, gospodine – reče student – za ovakve izmišljotine.

– Možda imaš i pravo – odgovori gospodin Pringle. – A ipak mi se čini, da je najbolji kritičar mlada pisca baš onaj, kojega bi on s najviše oklijevanja izabrao. Zato, molim te, usliši me.

– Simpatija bi, mislim, morala pomalo biti osobina kritičara – promrmlja Eustace Bright. – No, gospodine, ako vi nađete strpljivosti, ja ću naći priče. Ali budite ljubazni, pa se sjetite da se ja obraćam mašti i simpatijama djece, a ne vama.

Tako se student latio prve teme, koja mu je došla na pamet. Donio mu ju je tanjur jabuka, što ga je opazio na okviru kamina.

TRI ZLATNE JABUKE

Jeste li ikad čuli za zlatne jabuke, koje su rasle u vrtu nimfa Hesperida? O, kad bi u današnjim vrtovima rasle takve jabuke, vagan njih mnogo bi stajao! Ali držim, da nema nijednog kalema tog čudesnog ploda ni na jednom jedinom drvetu širom svijeta. Više ne postoji nijedna sjemenka onakvih jabuka.

Čak i u stara, stara, napol zaboravljena vremena, prije nego što je drač prekrio vrt Hesperida, mnogi su ljudi sumnjali, može li biti takva drveća, koje bi na svojim granama nosilo jabuke od suhoga zlata. Svi su za njih čuli, ali nitko se nije sjećao, da ih je vidio. Djeca bi ipak otvorenih usta slušala priču o drvetu sa zlatnim jabukama, te su odlučila da ga pronađu, kad jednom odrastu. Pustolovni mladići, koji su željeli učiniti nešto hrabrije od ostalih, dali bi se u potragu za tim voćem. Mnogi se od njih nije više vratio. Nijedan nije donio jabuku. Nije čudo, što ih je bilo nemoguće ubrati! Kažu, da je pod drvetom bio zmaj sa stotinu strašnih glava, od kojih je pedeset vazda bilo na straži, a drugih pedeset spavalo.

Po momu mišljenju jedva je bilo vrijedno toliko staviti na kocku radi jabuka od suhog zlata. Da su jabuke bile slatke, meke i sočne, to bi bilo nešto drugo. Onda bi unatoč stoglavom zmaju imalo nešto smisla, da ih čovjek dobavi.

Ali, kako sam vam već rekao, kad bi se mladići previše nasitili mira i počinka, bilo je sasvim obično, da podu u potragu za vrtom Hesperida. Jednom se na tu pustolovinu dao junak, koji je uživao vrlo malo mira i počinka, otkako je došao na svijet. U ono vrijeme, o kojem ću govoriti, putovao je ugodnom zemljom Italijom, s velikom toljagom u ruci i lukom i tobolcem

prebačenim preko ramena. Bio je ogrnut kožom najvećeg i najljućeg lava, koji je ikad postojao i kojega je sam ubio. I premda je uglavnom bio ljubazan i velikodušan i plemenit, bilo je u njegovu srcu mnogo lavlje divljine. Hodajući putem, neprestano je ispitivao, je li to pravi put, što vodi u slavni vrt. Ali nitko od seljaka nije znao ništa o tom, a mnogi kao da bi se bili i nasmijali na to pitanje, da stranac nije nosio tako veliku toljagu.

Tako je on putovao dalje i dalje, stalno ispitujući isto, dok napokon nije došao na obalu rijeke, gdje su neke lijepe mlade žene plele vijence od cvijeća.

– Možete li mi reći, lijepe djevojke – zapita stranac – je li to pravi put prema vrtu Hesperida?

Mlade se žene lijepo zabavljale. pletući cvijeće u vijence i kruneći jedna drugoj glavu. I kao da je u njihovim prstima, u njihovu dodiru, dok su se igrale cvijećem, bila neka čarolija, koja je cvijeće činila još svježijim i rosnijim, sjajnije boje i slađega mirisa nego što je bilo čak i onda, kad je raslo na vlastitim stabljikama. Čuvši strančevo pitanje, spustiše sve cvijeće u travu i zagledaše se u njega, čudeći se.

– Vrt Hesperida! – poviče jedna. – Mislile smo, da ga je smrtnicima dojadilo tražiti poslije toliko razočaranja. I molim te, pustolovni putniče, što bi ti tamo htio?

– Neki kralj, moj rođak, naložio mi, da mu donesem tri zlatne jabuke.

– Većina mladića, koji se daju u potragu za tim jabukama – doda druga gospođica – žele ih za sebe ili da ih poklone nekoj lijepoj djevojci, koju vole. Voliš li onda toliko mnogo toga kralja, svoga rođaka?

– Možda i ne – odvrati stranac, uzdahnuvši. – On je čak prema meni bio strog i okrutan. Ali moja je kob, da ga moram slušati.

– A znaš li – zapita gospođica, koja je prva progovorila – da nad drvetom zlatnih jabuka čuva stražu strašan zmaj sa stotinu glava?

– Dobro znam – odvrati stranac mirno. – Ali je oduvijek moj posao i gotovo zabava, da lovim zmije i zmajeve.

Mlade žene pogledaše njegovu masivnu toljagu i čupavu lavlju kožu. koju je nosio, a i svu njegovu junačku pojavu. Prošaptaše jedna drugoj, kako se čini, da bi taj stranac mogao počiniti djela daleko iznad moći drugih ljudi. Ali ipak, radilo se o zmaju sa stotinu glava! Koji bi se smrtnik, pa da ima

i stotinu života, mogao nadati, da će izbjeći pandžama takve grdosije? Te su djevojke bile tako ljubazne, te nisu mogle podnijeti misao, da bi taj hrabri i lijepi putnik pokušao nešto tako opasno i da vrlo vjerojatno postane hrana stotini proždrljivih zmajevih ždrijela.

– Vrati se svome domu! – povikaše sve. – Kad te tvoja majka vidi zdrava i živa, lit će suze radosnice. A što bi i mogla više učiniti, pa makar ti izvojevao i najveću pobjedu? Mani se zlatnih jabuka! Mani se kralja, svoga okrutnog rođaka! Ne želimo, da te pojede stoglavi zmaj!

Na tu opomenu stranca kao da obuze nestrpljivost. Bezbrižno podiže jaku toljagu i spusti je na pećinu, koja je tu bila napol ukopana u zemlji. Snagom tog nemarnog udarca velika je pećina bila sva skrhana u komade. Stranca to divovsko djelo nije stajalo više napora, nego kad bi koja od tih djevojaka cvijetom dodirnula ružičasti obraz svoje sestre.

– Zar ne vjerujete – reče, gledajući djevojke sa smiješkom – da bi takav udarac smrvio jednu od zmajevih glava?

Onda sjedne na travu i spriča im svoj život ili barem toliko, koliko je mogao pamtiti, čak od onda, kad je ležao kao dojenče u mjedenom štitu nekog ratnika. Dok je tako ležao u onom štitu, dvije goleme zmije dopuziše po tlu i otvoriše svoje ružne ralje, da ga proždru. On, dijete od nekoliko mjeseci, zgrabi po jednu od zmija ljutica u svaku od svojih šačica i zadavi ih obje. Kad je tek bio momčić, ubio je lava gotovo onako velika, kako je bio onaj, kojega je golemu i čupavu kožu sad nosio na ramenima. Iduće djelo, koje je izvršio, bila je borba s ružnom nemani, koja se zvala hidra, a imala ništa manje nego devet glava i veoma oštre zube u svakoj od njih.

– Ali zmaj Hesperida, znaš – primijeti jedna od gospođica – ima stotinu glava!

– Ipak – odvrati stranac – radije bih se borio protiv dva takva zmaja nego protiv jedne hidre. Jer, kako sam god ja brzo odsjekao jednu glavu, dvije su druge narasle na njezinu mjestu. Osim toga bila je i jedna glava, koja nije mogla poginuti, nego je i dalje divlje grizla, još dugo poslije toga, kako je bila odsječena. Zato sam je pokopao pod neki kamen, gdje je bez sumnje živa do dana današnjega. Ali hidrino tijelo ni njezinih ostalih osam glava ne će nikad više počiniti nikakvo zlo.

Gospođice, smatrajući da će priča potrajati prilično dugo, prirede obrok od kruha i grožđa, da se stranac, dok bude pričao, malko nahrani. Radovale su se, što mu mogu pružiti to priprosto jelo, a katkad bi koja od njih prinijela koji slatki grozd među rumene usne, da se on ne stidi jesti sam.

Putnik je dalje pričao, kako je lovio vrlo brza jelena punih dvanaest mjeseci, a da se nije zaustavio, da odahne, i napokon ga uhvatio za rogovlje i odveo kući živa. Borio se protiv vrlo čudna plemena ljudi, napol konja, napol ljudi, i sve ih poubijao iz osjećaja dužnosti, tako da se njihova ružna pojava nikad više ne vidi. Osim toga vrlo se ponosio, što je očistio staju.

– Zar to zoveš divnim djelom? – zapita ga jedna od djevojaka sa smiješkom na usnama. – Ta svaki je seljak učinio toliko!

– E, da je to bila obična staja – odvrati stranac – onda je ne bih ni spomenuo. Ali je to bila tako divska zadaća, te bi mi trebao čitav život za nju, da se nisam na svoju sreću dosjetio, da joj dovedem neku rijeku na vrata. Tako sam to riješio za vrlo kratko vrijeme!

Videći kako ga njegove slušateljice pozorno slušaju, ispriča im dalje, kako je ustrijelio neku grdnu pticu i kako je uhvatio živa divljeg bika i opet ga pustio, pa kako je pripitomio stanovit broj vrlo divljih konja i pobijedio Hipolitu, ratobornu kraljicu Amazonki. Isto je tako spomenuo, da je skinuo Hipolitin začarani pojas i dao ga kćeri kralja, svoga rođaka.

– Je li to bio Venerin pojas, koji čini žene lijepima? – zapita najljepša od djevojaka.

– Ne – odgovori stranac. – Bio je to Marsov opasač, te on može onoga, koji ga nosi, učiniti samo hrabrim i neustrašivim.

– Stari opasač! – poviče gospođica, kimajući glavom. – Onda meni ne bi stalo do toga, da ga nosim!

– Imala bi i pravo – potvrdi stranac.

Pričajući dalje djevojkama o svojim čudesnim djelima, reče im, da mu je najčudnija pustolovina, koju je ikad doživio, bila, kad se borio protio Geriona, čovjeka sa šest nogu. On je bio vrlo neobična i strašna pojava, kako možete i misliti. Ako bi bilo tko pogledao na trag u pijesku ili u snijegu,

pomislio bi, da su tuda prošla tri dobra druga. Kad bi se njegovi koraci čuli s neke udaljenosti, bilo bi sasvim razumno vjerovati, da dolazi nekoliko ljudi, a kad tamo, to bi sam stupao čudni Gerion sa svojih šest nogu!

Šest nogu i divsko tijelo! Svakako je bio neobična grdosija! I, zvijezda mi, koliko je trebao kože za cipele!

Kad je stranac završio pričanje o svojim doživljajima, pogleda naokolo pažljiva lica djevojaka.

– Možda ste o meni i prije čule – doda čedno. – Zovem se Herkul!

– Mi smo već pogađale – odgovore djevojke – jer su tvoja divna djela poznata po svem svijetu. Sad nam više nije čudno, što si se dao u potragu za zlatnim jabukama Hesperida. Dođite, sestre, ovjenčajmo junaka cvijećem!

Onda mu djevojke lijepim vijencima ukrase glavu i jaka ramena, tako da je lavlja koža bila gotovo sasvim prekrivena ružama. Domogle su se njegove teške toljage i tako je oplele najsjajnijim, najnježnijim i najmirisavijim cvijećem, da se njezina hrastova površina nije vidjela ni za širinu prsta: činilo se, kao da je sva samo velika kita cvijeća. Napokon su se uhvatile za ruke, da zaplešu oko njega, pjevajući riječi, koje su se same od sebe pretvarale u pjesme, a zatim u obredne pjesme, sve u čast slavnoga Herkula.

I Herkul se radovao, kao što bi i svaki drugi junak, kad je čuo, da te djevojke znaju za njegova hrabra djela, koja su ga stajala toliko muke i pogibelji. Pa ipak nije bio zadovoljan. Ono, što je već postigao, nije bilo vrijedno toliko počasti, kad je još imao izvršiti tako pogibeljnu i tešku pustolovinu.

– Drage djevojke – reče, kad su se zaustavile, da odahnu – zar mi ne ćete sad, kad znate moje ime, reći, kako ću doći do vrta Hesperida?

– Ah, zar moraš poći tako brzo? – uskliknuše. – Ti, koji si izvršio tolika čudesa i proveo tako mučan život, zar se ti ne možeš zadovoljiti sa malo odmora na obali ove mirne rijeke?

Herkul zavrtje glavom i reče:

– Sad moram otići.

– Onda ćemo ti dati što bolje upute – odgovore gospođice. – Moraš otići na obalu mora i pronaći Staroga te ga prisiliti, da te uputi, gdje ćeš naći zlatne jabuke.

– Staroga! – ponovi Herkul, nasmijavši se na to čudno ime. – A molim vas, tko bi mogao biti taj Stari?

– Pa tko drugi nego Morski Starac! – odgovori jedna od gospodica. – On ima pedeset kćeri, koje neki ljudi smatraju vrlo lijepima, ali mi ne držimo, da je dolično da se s njima družimo, jer imaju kosu zelenu kao more, a tijelo im se suzuje poput ribljega. Moraš govoriti s Morskim Starcem. On je pomorac, te zna sve o vrtu Hesperida, jer se taj nalazi na otoku, koji on često pohodi.

Onda Herkul zapita, gdje bi bilo najlakše naći Staroga. Kad mu djevojke to saopće, zahvali im na dobroti – na kruhu i grožđu, kojim su ga nahranile, na lijepom cvijeću, kojim su ga ovjenčale, te na pjesmama i plesovima, kojima su ga počastile – a najviše im se zahvalio na tom, što su mu rekle pravi put, na koji odmah i krene.

Ali prije nego što je bio izvan dosega glasa, jedna ga od djevojaka dozove.

– Dobro drži Staroga, kad ga uhvatiš! – poviče mu, smiješeći se i digavši prst, da njim potkrijepi svoju opomenu. – Ne čudi se ničemu, što bi se moglo dogoditi. Samo ga dobro drži, pa će ti on reći, što želiš znati.

Herkul joj opet zahvali te se da na put, dok su se djevojke opet latile ugodnoga posla da pletu cvjetne vijence. Govorile su o junaku još dugo, pošto je otišao.

– Ovjenčat ćemo ga najljepšim vijencima – rekoše sve – kad se ovamo vrati sa tri zlatne jabuke, pošto ubije zmaja sa stotinu glava.

Međutim je Herkul bez prestanka putovao, preko brda i dolina i pustim šumama. Katkad bi podigao u zrak toljagu te bi valjanim udarcem razbio velik hrast u sitne komadiće. Glava mu bila tako puna divova i čudovišta, a životni posao mu je bio, da se protiv njih bori, te je možda koje veliko drvo zamijenio divom ili čudovištem. Herkul je bio tako željan da izvrši ono, što je poduzeo, da je gotovo požalio, što je toliko vremena proveo s djevojkama dokono govoreći o svojim pustolovinama. Ali tako je uvijek s onima, koji treba da izvrše veliko djelo. Ono, što su već učinili, čini im se manje od svega. Ono, što poduzimaju, čini se vrijednim muke, opasnosti pa i samog života.

Ljudi, koji su slučajno prolazili šumom, morali su se prepasti, kad su ga vidjeli kako velikom toljagom udara po drveću. Samo jedan udarac, i stablo bi se rascijepilo kao gromom ošinuto, a široko bi se granje uz trijesak polomilo i stropoštalo.

Zureći naprijed, a da se nije ni zaustavljao ni okretao, katkad bi začuo u daljini šum mora. Na taj bi zvuk pobrzao, te tako doskora dođe do morskog žala, gdje su se veliki valovi valjali po tvrdom pijesku u dugoj crti snježnobijele pjene. No na jednom kraju žala bilo je ugodno mjesto, gdje se nešto zelenoga grmlja penjalo uz liticu, poljepšavajući joj i ublažujući kamenu površinu. Sag od zelene trave, poizmiješane djetelinom slatka mirisa, pokrivao uski prostor između podnožja litice i mora. A što Herkul tamo opazi? Nekog starca u tvrdu snu!

Ta je li to zaista bio starac? Svakako se u prvi mah tako i činilo. No, kad bi ga čovjek bolje pogledao, bio je više kao neko stvorenje, koje živi u moru. Na nogama i rukama imao je ljuske baš kao u ribe. Imao je opne na nogama i rukama poput pačjih. Duga zelenkasta brada sličila je više čuperku morske trave nego običnoj bradi. Zar niste nikad vidjeli komad drveta, koji su valovi mnogo nabacivali, te su se za nj nahvatale morske školjke, lupare, pa je tako napokon bačen na kopno, i tu se čini, kao da ga je more izbacilo iz svoje najveće dubine? Starac bi vas podsjetio upravo na takvu valovima bacanu oblicu! Ali Herkul je odmah, tek što je bacio pogled na tu čudnu pojavu, bio uvjeren, da to nije nitko drugi nego Stari, koji mu je imao pokazati put.

Da, to je bio onaj isti Morski Starac, o kojem su mu govorile gostoljubive djevojke. Zahvaljujući svojim zvijezdama na sretnom slučaju, što je starca našao na spavanju, Herkul mu se prikrade na nožnim pustima i uhvati ga za ruku i nogu.

– Reci mi – poviče prije nego što se Stari pravo i probudio – kuda se ide u vrt Hesperida?

Kao što možete lako i zamisliti, Morski se Starac probudi u veliku strahu. Ali se čas kasnije jedva mogao više začuditi od Herkula, jer se ovomu iznenada pričinilo, kao da mu je Stari iščeznuo iz ruku, pa sad za prednju

i stražnju nogu drži jelena! Ali je ipak i dalje čvrsto držao. Onda jelena nestane, a na njegovo mjesto eto ti neke morske ptice, koja je lepršala i kričala, a Herkul ju je držao za krilo i pandžu! Ali se ptica nije mogla oteti. Neposredno poslije toga eto ti ružna troglava psa, koji je režao i lajao na Herkula i nastojao mu ljutito zgrabiti ruke! Ali ga Herkul nije puštao. U idući čas mjesto troglavoga psa, što bi se pojavilo, ako ne Gerion, šestonogo ljudsko čudovište, udarajaći Herkula sa svojih pet nogu, da tako oslobodi šestu! Ali Herkul nije popuštao. Nadalje nestane Geriona, a nastane velika zmija poput one, koju je Herkul ugušio u svom ranom djetinjstvu, samo što je bila stoput veća. Vijala se i namatala oko junakova vrata i tijela i bacala rep visoko u zrak, otvarala svoje smrtonosne ralje, kao da će ga odmah progutati, te se sve doista činilo strašnim! Ali se Herkul nije ni trunka obeshrabrio, nego je tako čvrsto stiskao zmijurinu, da je doskora počela od muke psikati.

Valja znati, da je Morski Starac, premda je uglavnom bio vrlo sličan valovima bijenom kipu na pramcu brodova, imao moć, da se pretvori u što god želi. Kad je vidio, da ga Herkul tako nesmiljeno zgrabio, nadao se, da će ga tim čarobnim pretvorbama tako iznenaditi i prestrašiti, te će ga junak rado pustiti. Da je Herkul popustio svoj stisak, Stari bi sigurno zaronio na samo dno mora, odakle se ne bi tako skoro potrudio natrag, da odgovori na nekakva bezobrazna pitanja. Mislim, da bi se devedeset i devet ljudi od stotinu smrtno prestrašilo prve od tih ružnih pojava i da bi odmah dalo petama vjetra. Ponajteže je na ovome svijetu razlikovati pravu opasnost od zamišljene.

Ali kako je Herkul tako uporno držao i na svaku promjenu samo još jače stiskao Staroga te ga zapravo stavio na nemalu muku, ovaj napokon pomisli, da je najbolje, da se opet pojavi u svom pravom liku. Tako nasta opet rebrasta, ljuskasta, opnasta pojava s nečim poput čuperka trave na bradi.

– Molim te, što hoćeš od mene? – poviče Stari, tek što je došao do daha. Vrlo je mučno izmijeniti toliko lažnih likova. – Zašto me toliko stiščeš? Pusti me smjesta, ili ću te početi smatrati vrlo neuglađenim čovjekom!

– Zovem se Herkul! – zagrmi moćni stranac. – Nikad ne ćeš izaći iz moga stiska, ako mi ne kažeš, koji je najbliži put do vrta Hesperida!

Kad je starac čuo, tko ga je uhvatio, i sa pol oka mogao je vidjeti, da će mu morati kazati sve, što želi znati. Stari je bio stanovnik mora, morate se sjetiti, te je tumarao svuda, kao i drugi pomorci. Dakako, često je čuo o Herkulovoj slavi i o čudesnim djelima, koja je ovaj u različitim dijelovima svijeta neprestano počinjao, i kako je uvijek bio odlučan, te je izvršio ono, što je jednom poduzeo. Zato više nije pokušavao izbjeći, nego je rekao junaku, kako će pronaći vrt Hesperida, i isto ga je tako obavijestio i o mnogim poteškoćama, koje će morati svladati prije nego tamo stigne.

– Moraš ići tuda i tuda – reče Morski Starac, pogledavši na kompas – dok ne dođeš na domak vrlo visoka diva, koji na svojim ramenima drži nebo. I taj će ti div, ako mu se bude htjelo, reći točno, gdje se nalazi vrt Hesperida.

– A ako se divu ne bude htjelo – uzvrati Herkul, držeći toljagu u ravnoteži na vrh prsta – možda ću naći sredstvo, da ga raspoložim.

Zahvalivši se Morskom Starcu i zamolivši ga za oproštenje, što ga je tako grubo stiskao, junak nastavi put. Zapao je u mnogo čudnih pustolovina, o kojima bi bilo vrijedno čuti, kad bih imao toliko vremena, da ih ispričam onako podrobno, kako one to zaslužuju.

Ako se ne varam, ta tom je putu sreo silna diva, kojega je priroda stvorila tako čudna, da je svaki put, kad bi dodirnuo zemlju, postajao deset puta jači nego što je bio prije. Zvao se Antej. Možete onda jasno vidjeti, kako se bilo vrlo teško boriti protiv takva svata, jer bi se svaki put, kad bi ga čovjek oborio, on digao jači, borbeniji i spretniji u baratanju oružjem. Zato, što je Herkul više svojom toljagom udarao toga diva, to se činio dalje od pobjede. Ja sam se katkada prepirao s takvim ljudima, ali se nisam nikad s njima borio. Jedini način, kojim je Herkul mogao završiti borbu, bio je, da Anteja digne u zrak i da stišče, stišče, dok napokon ne istine svu snagu iz njegova golemoga tijela.

Kad je taj posao bio završen, Herkul nastavi put i pođe u zemlju Egipat, gdje je zarobljen. Tu bi bio i smaknut, da nije ubio kralja te zemlje i tako pobjegao. Prolazeći kroz afričku pustinju što je brže mogao, napokon stiže na obalu velikog oceana. A tu se činilo, ako ne bude mogao hodati po krestama valova, da će mu se putovanje morati završiti.

Pred njim nije bilo ništa drugo nego pjenušavi, nemirni, beskrajni ocean. Ali iznenada, pogledavši prema obzorju, ugleda tamo daleko nešto, što časak prije nije vidio. Sjajilo se vrlo jasno, kao da je okruglo, zlatno sunce, kad se diže i spušta po rubu svijeta. Očito se približavalo. Svaki je čas taj čudesni predmet bivao sve veći i svjetliji. Napokon je došao tako blizu, da je Herkul uvidio, kako je to golema čaša ili zdjela napravljena od zlata ili od sjajne mjedi. Kako je zaplovila morem, više je od onoga, što vam ja mogu reći. Ali bila je tu, valjajući se na burnim valovima, koji su je bacali gore-dolje, a da ipak nisu prebacili svoju pjenu preko njezina ruba.

»U svom sam životu vidio mnogo divova,« pomisli Herkul, »ali nikad takva, koji bi iz ovakve čaše mogao piti vino!«

I doista, kakva li je to morala biti čaša! Bila je tako velika – tako velika – no, ukratko, bojim se reći, kako je bila neizmjerno velika. Da budemo umjereni, bila je deset puta veća od velikog mlinskog kola. – Pa kako je god bila sva od kovine, plovila je po nemirnom moru laganije nego kapica žira niz neki potok. Valovi su je gurali naprijed, dok nije dodirnula obalu nedaleko točke, gdje je stajao Herkul.

Tek što se to zbilo, on je znao, što mu je činiti. Ta nije on prošao kroz toliko znamenitih pustolovina, a da nije pošteno naučio, kako mu se vladati, kad se god dogodi nešto izvan običnoga reda. Bilo je jasno kao sunce, da je tu čudesnu čašu otisnula neka neviđena sila i vodila je ovamo, da Herkula na njegovu putu u vrt Hesperida prenese preko mora. Zato se on, ne oklijevajući ni časa, popne preko ruba i klizne unutra, gdje je, prostrijevši lavlju kožu, legao malko na počinak. Jedva da je i počinuo od onoga časa, kad je djevojkama na obali rijeke rekao zbogom. Valovi su udarali ugodno i zvonko o oblinu čaše. Ova se lagano ljuljala po moru, a to je kretanje bilo tako umirno, da je brzo uljuljalo Herkula u prijatan drijem.

Po svoj je prilici podugo spavao, kad čaša dotakne neku pećinu, pa odmah sve njezino zlato i mjed zaječi i zazveči, stoput glasnije nego što ste ikad čuli da zvone crkvena zvona. Taj zvuk probudi Herkula, koji odmah skoči na noge te se u čudu ogleda, gdje je. Nije potrajalo dugo, kadli opazi, da je čaša preplovila velik dio mora i da se približavala, kako se činilo, obali nekog otoka. Na otoku, što mislite, šta je vidio.

Ne, to ne ćete nikad pogoditi, pa makar kušali i tisuću puta! Meni je jasno, da je to bio najčudniji prizor, što ga je Herkul ikad vidio na svim svojim neobičnim putovanjima i pustolovinama. To je bilo veće čudo od hidre sa devet glava, koje su dvaput brže rasle nego što su bile odsijecane; veće od šestonoge ljudske grdosije; veće od Anteja; veće od ičega, što je ikad itko vidio i prije i poslije Herkula ili od bilo čega, što će vidjeti putnici svih budućih vremena. To je bio div!

No tako strašno golem div! Div visok poput gore. Tako golem div, da su mu oblaci počivali oko sredine tijela poput opasača i visjeli s lica poput sijede brade i lepršali pred očima, tako da nije mogao vidjeti ni Herkula ni zlatne čaše, u kojoj je ovaj putovao.

A što je bilo najčudnije od svega, div je držao u zraku svoje velike ruke i kao da je njima podupirao nebo, koje je, koliko je kroz oblake Herkul mogao razabrati, počivalo na njegovoj glavi! To kao da je zaista malo previše nego što bi čovjek mogao vjerovati. Međutim je svijetla čaša plovila dalje i napokon je dotakla žal. Upravo je tada vjetrić odmakao oblake s divova lica, pa ga Herkul ugleda u svoj njegovoj golemosti. Oči mu bile velike kao tamo ono jezero, nos dug jednu milju, a usta isto tako. To je lice bilo strašno zbog svoje golemosti, ali i žalosno i turobno, kao i danas u mnogih ljudi, koji moraju na sebi držati terete. Što je nebo za diva, to su zemaljske brige za one, koji se pod njima savijaju. I kad god ljudi poduzmu nešto, što je iznad njihovih sposobnosti, sukobe se sa točno istom sudbinom, kakva je zadesila i ovoga jadnog diva.

Jadan momak! Sigurno tako stoji tamo već prilično dugo. Stara je šuma izrasla i propala oko njegovih nogu. Hrastovi stari šest, sedam stoljeća nikli su iz života i prorasli mu između nožnih prstiju.

Sad div upre svoje velike oči iz daleke visine dolje, pa ugledavši Herkula zaori glasom, što se činio poput grmljavine iz oblaka, koji mu se upravo maknuo s lica.

– Tko si ti tamo dolje do mojih stopala? I odakle dolaziš u toj čašici?

– Ja sam Herkul! – zagrmi i junak glasom gotovo jednakim ili sasvim tako jakim, kao što je bio i divov. – I tražim vrt Hesperida!

– O! Ho! Ho! – zaori div uz grohotan smijeh. – To ti je baš prava pustolovina!

– A zašto i ne bi bila? – poviče Herkul, malko se rasrdivši na divovu veselost. – Zar misliš, da se bojim zmaja sa stotinu glava?

Upravo u taj čas, dok su razgovarali, neki se crni oblaci nakupiše divu oko pasa te prasnuše u užasnu oluju s grmljavinom i sijevanjem, stvarajući takvu buku, da se Herkulu učinilo nemogućim razabrati i jednu riječ. Samo su se vidjele goleme divove noge kako stoje uspravno u tmuši oluje. Katkad bi mu ipak ugledao čitav lik obavijen maglom. Činilo se, da cijelo vrijeme govori. No njegov krupni, duboki, grubi glas bio je sličan trijesku grmljavine, te se zajedno s njom valjao preko brežuljaka. Tako je, govoreći u krivo vrijeme, nepromišljeni div gubio dah, a sve uzalud – jer nije govorio ništa razumljivije od grmljavine.

Naposljetku oluja mine iznenada, kao što je i došla. I opet se pokaže jasno nebo i turobni div kako ga podupire. Nad njim, prostranim i visokim, zračilo ugodno sunce i osvjetljavalo ga na pozadini tmurnih olujnih oblaka. Glava mu sezala toliko iznad pljuska, da mu se od kiše ni vlas nije smočila!

Kad je div vidio, da Herkul još stoji na obali mora, ponovo zagrmi:

– Ja sam Atlas, najmoćniji div na svijetu! Ja držim nebo na svojoj glavi!

– To i vidim – odgovori Herkul. – Ali možeš li mi pokazati put do vrta Hesperida?

– Što ćeš tamo? – zapita ga div.

– Hoću tri zlatne jabuke – poviče Herkul – za svoga rođaka kralja.

– Samo ja – reče div – mogu otići u vrt Hesperida i ubrati zlatne jabuke. Da nemam toga laganog posla s nebom, koje držim, učinio bih pol tuceta koraka preko mora i donio ti ih.

– Vrlo si ljubazan – odgovori Herkul. – A zar ne možeš staviti nebo na neku planinu?

– Nijedna nije dovoljno velika – reče Atlas, zanijekavši glavom. – Ali kad bi ti stao na vrh onoga najbližeg brda, tvoja bi glava bila gotovo na razini moje. Čini se, da si ti prilično snažan. Kako bi bilo, da moj teret uzmeš na leđa, dok ja za tebe ne svršim posao?

Herkul je, kako se bez sumnje sjećate, bio prilično jak čovjek. Premda svakako treba vrlo snažnih mišića, da se može podupirati nebo, ipak, ako je ikoji smrtnik mogao biti za taj posao, onda je to bio Herkul. Pa ipak je to bio težak pothvat, da je Herkul, prvi put u svom životu, oklijevao.

– Je li nebo vrlo teško? – upita.

– Pa i ne baš tako, barem ne ispočetka – odgovori div, slegnuvši ramenima. – Ali poslije tisuću godina postaje malko teško!

– A koliko će ti trebati – zapita junak – da se dočepaš zlatnih jabuka?

– O, to će se učiniti za nekoliko časaka – poviče Atlas. – Jednim korakom prevalit ću desetak petnaestak milja, te ću biti u vrtu i natrag prije nego te počnu boljeti leđa.

– Onda dobro – prihvati Herkul – popet ću se na ono brdo iza tebe i osloboditi te tereta.

Istina je, Herkul je bio ljubazna srca, pa je smatrao, da divu treba učiniti tu uslugu i dati mu prilike za izlet. A osim toga, mislio je, da će mu biti još više na slavu, ako se mogne pohvaliti, da je podupirao nebo, nego da je učinio nešto tako obično, kao što je pobjeda nad zmajem sa stotinu glava. Zato je bez daljnjih riječi nebo smetnuto s Atlasovih ramena na Herkulova.

Kad se to sretno izvelo, div se najprije protegne. Možete zamisliti, kakav je to bio čudan prizor. Zatim polako digne jednu nogu iz šume, koja mu je oko nje narasla, a onda drugu. Tada odjednom počne skakati i plesati od veselja, što je slobodan. Bacio bi se tkozna koliko visoko i udario bi opet dolje s takvim trijeskom, da se zemlja zaljuljala. Onda bi se nasmijao – O! Ho! Ho! – tako gromko, da je odjekivalo s planina, bližih i daljih, kao da su one i div vesela braća. Kad mu je veselje malko jenjalo, zakorači u more, deset milja prvim korakom, a more mu doprije do polovice goljeni. Drugim korakom prevali deset milja, a voda mu dođe upravo iznad koljena. Trećim korakom, kojim je isto tako zakoračio deset milja, uroni gotovo do pojasa To je bila najveća dubina mora.

Herkul je gledao diva kako napreduje. Doista je bilo divno gledati tu golemu ljudsku spodobu udaljenu više od trideset milja, napola skrivenu u oceanu, ali s gornjim dijelom visokim, maglovitim i modrim poput udaljene

planine. Napokon divska pojava iščezne sasvim s vida. A tada Herkul poče smišljati, što da učini, ako se Atlas utopi u moru, ili ga smrtno ubode stoglavi zmaj, što čuva zlatne jabuke Hesperida. Ako se dogodi takva nesreća, kako će se otarasiti neba? A pomalo mu njegova težina počela bivati i neugodna na glavi i na ramenima.

»Doista mi je žao jadnoga diva«, mislio je Herkul. »Ako je meni dodijalo toliko u deset minuta, kako je moralo njemu dodijati u tisuću godina!«

O, moji slatki mališani, vi ne možete ni pojmiti, kakva je težina bila u onom istom modrom nebu, koje se čini tako blagim i prozračnim nad našim glavama! A tamo je bilo i bučna vjetra, i hladnih, vlažnih oblaka, i sunčanih zraka, što se sve izmjenjivalo, da Herkulu naudi! Počne se bojati, da se div ne će nikad vratiti. Gledao je čeznutljivo svijet ispod sebe i priznao sam sebi, da je kudikamo sretniji život pastira na podnožju planine nego njegov tu gore, na vrtoglavoj visini, gdje svom svojom snagom mora držati nebeski svod. Jer, dakako, kao što ćete lako shvatiti, Herkul je imao na umu svoju veliku odgovornost, a na glavi i ramenima težinu. Da nije stajao sasvim mirno i držao nebo tako, da se nije micalo, možda bi se sunce bilo otvorilo! Ili bi se poslije sumraka mnogo zvijezda otkinulo sa svojih mjesta i poput užarene kiše zapljuštilo dolje na ljudske glave! Kako bi se junak samo stidio, kad bi zbog njegove nesigurnosti pod takvom težinom nebo napuklo!

Ne znam, koliko je potrajalo, dok na svoje neizrecivo veselje nije ugledao golemi lik diva kako se poput oblaka javlja na udaljenom rubu mora. Kad se više približio, Atlas pruži ruku, u kojoj je Herkul opazio tri zlatne jabuke, koje su, velike poput bundeva, visjele s grane.

– Radujem se, što te opet vidim – poviče Herkul, kad mu se div približio na dohvat. – To si ti došao do jabuka?

– Svakako, svakako – odgovori Atlas – i to su vrlo lijepe jabuke. Uzeo sam najljepše, što su rasle na drvetu, budi siguran. O, lijepo je to mjesto, taj vrt Hesperida. Da! I stoglavog zmaja vrijedno je vidjeti. Napokon, bilo bi ti bolje, da si sam išao po jabuke.

– Ništa zato – odgovori Herkul. – Ti si bio na ugodnu izletu i izvršio si posao isto tako dobro, kao što bih i ja. Srdačno ti se zahvaljujem na

trudu. A sad, kako imam pred sobom dug put i prilično mi se žuri, a moj rođak, kralj, želi što prije dobiti jabuke, hoćeš li biti tako ljubazan, da mi skineš nebo s ramena?

– O, što se toga tiče – reče div, bacajući zlatne jabuke visoko nekih dvadeset milja i hvatajući ih natrag u ruke – što se toga tiče, moj dobri prijatelju, smatram te malko nerazumnim. Zar ja ne mogu odnijeti zlatne jabuke kralju, tvome rođaku, mnogo brže nego ti? Budući da se njegovu veličanstvu tako žuri, da ih dobije, obećajem ti, da ću ići najdužim koracima. A osim toga upravo sad mi i ne pada na um, da se natovarim nebom.

Sad Herkul postane nestrpljiv, te dobro trzne ramenima. Kako je bio sumrak, mogao si vidjeti kako su se dvije, tri zvijezde otkinule sa svoga mjesta. Svi su zemaljski stanovnici sa strahom digli glave, misleći da će se sad srušiti i nebo.

– O, to ne valja! – poviče div Atlas, nasmijavši se gromko. – Ja nisam toliko zvijezda stresao u posljednjih pet stoljeća. Kad budeš tu stajao, koliko sam i ja, naučit ćeš, što je strpljivost.

– Što! – poviče Herkul razgnjevljen. – Zar hoćeš, da taj teret nosim zauvijek?

– Vidjet ćemo ovih dana – odvrati div. – U svakom slučaju, ne smiješ jadikovati, makar to morao podnositi daljih stotinu godina ili možda tisuću. Ja sam unatoč boli u leđima nosio mnogo dulje. No, dobro, poslije tisuću godina, ako mi se bude svidjelo, možda ćemo se opet izmijeniti. Ti si svakako vrlo jak čovjek, a ne ćeš nikad imati bolje prilike, da to dokažeš. Jamčim ti, da će o tebi govoriti budući naraštaji!

– Pi! – poviče Herkul trznuvši opet ramenima. – Ne marim ja za to ni pišljiva boba! Uzmi nebo na sebe samo na časak. Hoću da od svoje lavlje kože načinim jastuk, da na njemu počiva ta težina. Upravo me žulja, te će mi u toliko mnogo stoljeća praviti silne neugodnosti.

– Tako je i pravo, pa ću zato to i učiniti! – reče div, koji prema Herkulu nije gajio nikakve neprijazne osjećaje, nego je samo mislio previše sebično na svoju lagodnost. – Preuzet ću natrag nebo na pet minuta. Samo na pet minuta, znaj! Nikako ne mislim provesti još tisuću godina onako, kako sam ih proveo prošli put. Ja kažem: promjena je začin života.

O, tupi, stari, jogunasti dive! On baci na tle zlatne jabuke i primi nebo s glave i ramena Herkulovih opet na sebe, kamo je i s pravom pripadalo. Herkul pobere tri zlatne jabuke, koje su bile velike kao bundeve ili još veće, te se dade na put kući, a da se nije ni osvrtao na grmljavinu diva, koji je za njim urlao, da se vrati. Još mu jedna šuma naraste oko nogu i ostari. I opet su se mogli vidjeti hrastovi stari šest, sedam stoljeća, koji su mu izrasli među nožnim prstima.

I tako stoji taj div i dan današnji. Ili se u svakom slučaju tamo nalazi planina visoka kao on, te nosi njegovo ime. A kad gromovi zapucaju oko njezina vrha, možemo zamisliti, da je to glas diva Atlasa, koji urla za Herkulom.

OGNJIŠTE TANGLEWOODA

Poslije priče

– Eustace – zapita Papratko, koji je širom otvorio usta, sjedeći do nogu pripovjedačevih – koliko je div bio točno visok?

– O, Papratko, Papratko! – poviče student. – Zar ti misliš, da sam bio tamo, da ga izmjerim metrom? Ali ako baš hoćeš znati na vlas točno, mislim, da je mogao biti visok tri do petnaest milja i da bi mogao sjesti na brdo Taconic s Monument Mountainom kao podnožjem.

– Jao! – usklikne dobri dječačić, zadovoljno gunđajući. – To ti je bio div! – A kako mu je dug bio prst mezimac?

– Koliko je od Tanglewooda do jezera – odgovori Eustace.

– Da, to ti je bio div! – ponovi Papratko ushićen točnošću tih mjera. – A koliko su bila široka Herkulova ramena?

– Baš to nisam nikad mogao dokučiti – odgovori student. – Ali mislim, da su morala biti mnogo šira od mojih ili od leđa tvojega oca, ili od bilo kojih leđa, što ih danas vidimo.

– Želio bih – prošapta Papratko studentu na uho – da mi kažeš, koliki su bili hrastovi, koji su rasli među nožnim prstima divovim.

– Bili su veći – odgovori Eustace – od velikog kestena s onu stranu kuće kapetana Smitha (Smit).

Eustace – primijeti gospodin Pringle poslije nešto oklijevanja. – Ja ne mogu o toj priči izraziti mišljenje, koje bi i najmanje zadovoljilo tvoj autorski ponos. Poslušaj moj savjet, pa se nikad više ne upuštaj u klasične mitove. Tvoja je mašta sasvim gotska, pa će neizbježno gotski obojiti sve, što dotakne. Učinak je, kao da si mramoran kip namazao bojom. A taj div! Kako si se

mogao usuditi strpati tu golemu, neskladnu masu u skladne obrise grčke priče, koja čak svojom posvudašnjom otmjenošću nastoji smanjiti i ono, što je pretjerano unutar granica.

– Ja sam diva opisao onako, kako se činio meni – odgovori student prilično povrijeđeno. – I, gospodine, da vi samo nastojite promatrati ove priče, gledajući na to, što je potrebno učiniti, da se one prerade, odmah biste vidjeli, da stari Grci nemaju isključivo pravo na njih više od modernih Jenkija. One su zajedničko blago svijeta i svih vremena. Stari su ih pisci prerađivali, kako su htjeli, i u njihovim su rukama bile gipke. A zašto ne bi bile gipke i u mojim?

Gospodin Dringle nije se mogao oteti smješku.

– I osim toga – nastavi Eustace – onaj čas, kad u klasični kalup uneseš toplinu srca, strast ili ljubav, ljudski ili božanski moral, učinio si od njih nešto sasvim drugo. Ja mislim, da su Grci, prihvativši te legende (koje od pamtivijeka pripadaju cijelome čovječanstvu) i stavivši ih u oblike doista nerazorive, ali hladne i bezosjećajne ljepote, svima kasnijim stoljećima nanijeli neprocjenjivu štetu.

– A ti si bez sumnje bio rođen, da je popraviš – reče gospodin Pringle, glasno se nasmijavši. – Dobro, dobro, samo nastavi. Ali poslušaj moj savjet, i nikad nijedne od svojih travestija ne stavi na papir. A što se tiče tvoga daljeg napora, kako bi bilo, da se okušaš na kojoj od legenda o Apolu?

– Ah, gospodine, vi to predlažete kao da je nemoguće – primijeti student poslije časka premišljanja. – I doista, na prvi pogled misao o gotskom Apolu čini se prilično smiješna. Ali ja ću razmisliti o vašem prijedlogu i ne sumnjam sasvim što se tiče uspjeha.

Za gornje diskusije djecu (koja od tog nisu razumjela nijedne riječi) stade hvatati san, pa ih poslaše spavati. Saneno brbljanje djece čulo se, dok su se penjala stubama, a sjeverozapadnjak je glasno hukao u krošnjama Tanglewooda i svirao svoju pjesmu oko kuće. Eustace Bright pođe natrag u svoju sobu te opet pokuša skovati nekoliko stihova, ali je zaspao između dva sroka.

ČUDESNI VRČ

OBRONAK

Uvod u „Čudesni vrč"

A KAD i gdje mislite, da ćemo opet naći djecu? Ne u zimsko doba, nego u veselom mjesecu svibnju. Ne više u sobi za igranje u Tanglewoodu ili uz ognjište Tanglewooda, nego na po puta na strašni brijeg ili planinu, kako bi joj možda bilo draže, da je nazovemo. Pošli su od kuće s velikim ciljem, da se popnu na taj visoki brijeg, sve do vrška njegove gole glavice. Istina, nije baš tako visok kao Chimborazo (Čimboraso) ili Mont Blanc, a čak je prilično niži od starog Graylocka (Grejlok), ali je u najmanju ruku viši od tisuću mravinjaka ili milijun krtičnjaka. A kad se izmjeri kratkim koracima male djece, može se smatrati vrlo uglednom planinom.

A je li Eustace bio sa skupinom? Možete o tom biti sigurni. Kako bi inače knjiga pošla korak dalje? Sad je bio usred proljetnih praznika. Uglavnom je bio isti kao i prije četiri, pet mjeseci, samo što bismo, kad bismo mu izbliza pogledali gornju usnu, mogli na njoj opaziti najsmješniji čuperak brčića. Da niste vidjeli taj znak zrele muževne dobi, mogli biste Eustacea smatrati upravo onakvim momkom, s kakvim ste se prvi put upoznali. Bio je

isto tako veseo, zaigran, dobroćudan, laganih nogu i duha i jednako omilio djeci, kao i uvijek. Ta ekspedicija na planinu bijaše upravo njegova zamisao. Čitavim strmim usponom sokolio je stariju djecu svojim čilim glasom. A kad su se Maslačak, Divizma i Bundevin Cvijet umorili, nosio ih je naizmjence na leđima. Tako su prošli vinograde i pašnjake na podnožju brijega i dospjeli do šume, koja se sterala odatle pa do gologa vrha.

Dosad je mjesec svibanj bio ljubaznij nego što često jest, a ovo je bio tako mio i blag dan, kako ga samo srce čovječje ili dječje može zaželjeti. Na svom putu uz brijeg mališani su našli mnogo ljubica, modrih i bijelih, a neke su bile i zlatne, kao da ih je Midas dodirnuo. Najdruževnije od svega cvijeća, mala sjeveroamerička biljka haustonija, bila je vrlo obilata. To je cvijet, koji nikad ne živi sam, nego voli društvo, pa uvijek stanuje među mnogim prijateljima i rođacima. Katkad vidiš gdje njezina velika obitelj ne pokriva veći prostor od dlana tvoje ruke, a katkad velika zajednica zabijeli čitav pašnjak i svi se međusobno razveseljuju i oživljuju.

Prema rubu šume bile su kandilke, više blijede nego crvene, jer su bile tako čedne, te su držale, kako je pristojno, da se sasvim povuku sa sunca. Bilo je i divljih geranija i na tisuće bijelih cvjetova jagoda. Puzavac arbutus još nije sasvim ocvao, nego je krio svoje krasno cvijeće pod prošlogodišnjim uvelim šumskim lišćem, pomno kao što ptica zakriljuje svoje mlade. Znao je, mislim, kako je lijepo i miomirisno. Tako ga je lukavo skrivao, da su djeca katkad osjetila nježno obilje mirisa, prije nego što bi znala, otkud dolazi.

Usred toliko novog života bilo je čudno i doista žalosno tu i tamo po poljima i pašnjacima vidjeti sijede vlasulje maslačka, koji je prešao u sjeme. On je završio ljeto prije nego što je ono i došlo. Unutar onih kuglica od krilatog sjemenja bila je sad jesen.

Da, ali ne smijemo više trošiti svoje vrijedne stranice za razgovor o proljeću i divljem cvijeću. Nadamo se, da ima i nešto zanimljivije za razgovor. Ako pogledate okupljenu djecu, vidjet ćete, da su se sva sabrala oko Eustacea Brighta, koji, sjedeći na panju, kao da je upravo započeo priču. Činjenica je, da je mlađi dio društva uvidio, kako treba malo previše kratkih koraka, da se izmjeri uspon na brijeg. Zato je Eustace odlučio ostaviti Papratka, Divizmu, Bundevina Cvijeta i Maslačka na ovoj točki, na po puta, dok se ostali članovi skupine ne vrate s vrha. A kako su se malko opirali, jer im se nije baš htjelo ostati na tom mjestu, dao im je jabuku iz džepa i obećao, da će im ispričati vrlo lijepu priču. Nato se razvedre, i žalost njihova lica pretvori se u smiješak od uha do uha.

Što se tiče priče, ja sam je tamo čuo, jer sam bio skriven iza grma, pa ću vam je na idućim stranama ispričati.

ČUDESNI VRČ

Jedne su večeri, prije mnogo vremena, stari Filemon i njegova starica žena Baucida sjedili pred vratima svoje kolibe, uživajući u mirnom i lijepom zalazu sunca. Već su pojeli svoju skromnu večeru, pa su sad, prije nego legnu, htjeli provesti sat, dva u mirnu razgovoru. Razgovarali su o svom vrtu, kravi, pčelama, vinovoj lozi, koja se penjala uza zid kolibe, a grožđe joj se već počelo rumenjeti. Ali su grubi povici djece i ljutit lavež pasa u nedalekom selu bivali sve glasniji, dok napokon Baucida i Filemon nisu jedno drugo više ni čuli.

– Ah, ženo – poviče Filemon – bojim se, da kakav siromašni putnik među onim našim susjedima moli za noćište, pa su, mjesto da mu dadu hranu i stan, na nj pustili svoje pse, kako to već i jest njihov običaj!

– Jao! – prihvati stara Baucida – Ja bih željela, da naši susjedi osjećaju malo više ljubaznosti prema svojim bližnjima. I kad čovjek još pomisli, kako će tako loše odgojiti svoju djecu, da je glade po glavi, dok se bacaju kamenjem na strance!

– Od one djece nikad ništa dobro – potvrdi Filemon, stresavši svojom sijedom glavom. – Da ti istinu kažem, ja se ne bih čudio, da se štogod strašno dogodi svim tim ljudima u selu, ako se ne poprave. Ali što se tebe i mene tiče, dok nam god providnost daje koricu kruha, budimo spremni dati polovicu svakom jadnom beskućniku, koji može doći i zatražiti je.

– To je i pravo, moj mužu! – složi se Baucida. – Tako ćemo i učiniti!

Ti su starci, morate znati, bili vrlo siromašni, pa su morali dobrano teško raditi. Stari se Filemon mučio u vrtu, a Baucida se uvijek bavila svojom preslicom ili bi pravila maslac i sir od kravljega mlijeka ili bi pak radila bilo

što u kući. Hranili su se gotovo uvijek samo kruhom, mlijekom i povrćem, katkad sa nešto meda iz košnice i kojim grozdom, što bi sazrelo uza zid kolibe. No kako su to bili najbolji starci, što god ih može biti, rado su se uvijek odrekli objeda, samo da ne uskrate krišku crna kruha, čašu svježa mlijeka i žlicu meda umornome putniku, koji bi se zaustavio pred njihovim vratima. Osjećali su, kao da takvi gosti nose u sebi neku svetost i da zato treba s njima postupati bolje i darežljivije nego sa samima sobom.

Koliba im bila na uzvisini nedaleko sela, koje je ležalo na dnu doline široke oko pol milje. Ta je dolina sigurno u davna vremena, kad je svijet tek nastao, bila korito kakva jezera. U njegovoj su dubini onda ribe plivale tamoamo, po rubu je raslo vodeno bilje, a drveće i brežuljci gledali su odraz svojih likova u tom širokom i mirnom zrcalu. Ali kad je vode nestalo, ljudi su obradili polje i na njemu sagradili kuće, tako da je ono sad bilo plodno, ni traga starom jezeru osim maloga potočića, koji se vijugao sredinom sela i stanovnike opskrbljivao vodom. Dolina je bila već tako dugo suha, da su nikli i hrastovi i narasli veliki i visoki, a i propali od starosti, da ih naslijede drugi isto tako visoki i dostojanstveni kao i prvi. Nikad nije bilo ljepše i plodnije zemlje. Samo obilje trebalo je stanovnike učiniti ljubaznim i blagim i spremnim da, čineći dobro bližnjima, pokažu svoju zahvalnost providnosti.

Ali nažalost moramo reći, ljudi toga ljupkog sela nisu bili vrijedni da stanuju na mjestu, kojemu se nebo tako dobrostivo nasmiješilo. To su bili vrlo sebični ljudi, tvrda srca, koji nisu osjećali samilosti za siromahe ni saučešća prema beskućnicima. Samo bi se smijali, kad bi im netko rekao, da ljudska bića moraju jedno drugo ljubiti, jer nema drugoga načina, da se naplati dug ljubavi i brige, što ga dugujemo providnosti. Ne biste vjerovali ono, što ću vam kazati. Ti su zli ljudi učili svoju djecu, da ne budu bolja od njih samih, te bi pljeskali rukama, podjarujući ih, kad bi vidjeli, da dječaci i djevojčice trče za nekim siromašnim strancem, vičući mu za petama i nabacujući se na nj kamenjem. Držali su velike i oštre pse. Kad god bi se koji putnik usudio pokazati na seoskoj cesti, taj bi čopor neugodnih psina pojurio na njega, lajući, režeći i keseći zube. Zgrabili bi ga za nogu ili odjeću, bilo gdje. Ako je bio otrcan, kad je došao, postao je redovan bijednik prije nego što bi imao vremena pobjeći. To je bilo strašno za jadne putnike, kao što možete i sami

vidjeti, a osobito kad bi bili bolesni, slabi, hromi i stari. Takvi bi im se ljudi (ako su znali, kako se loše vladaju ti neljubazni seljani i njihova neljubazna djeca i psi) uklanjali s puta milje i milje daleko radije nego da pokušaju opet proći kroza selo.

A što je bilo još gore, ako je što i moglo biti gore, kad bi bogataši došli u kolima ili na lijepim konjima, a pratile ih sluge u livrejama, nitko nije mogao biti uglađeniji i uslužniji od stanovnika toga sela. Skidali bi šešir i klanjali se najponiznije. Kad bi djeca bila gruba, mogla su biti sigurna, da će dobiti batina. A što se tiče pasa, ako bi i jedan u čoporu zalajao, gospodar bi ga odmah natukao toljagom i privezao ga bez večere. Sve bi to bilo lijepo, samo se pokazalo, da je seljanima bilo itekako stalo do novaca, koje stranci imaju u džepu, a nimalo do ljudske duše, koja živi jednako u siromahu i knezu.

Zato sad možete razumjeti, zašto je stari Filemon govorio onako žalosno, kad je čuo povike djece i lavež pasa na onom kraju sela. Čula se neka zbrka i buka, koja je trajala prilično dugo i širila se duž cijele doline.

– Nikad nisam čuo pse da laju tako glasno! – primijeti dobri starac.

– Ni djecu da se deru tako grubo! – pridometne mu dobra stara supruga.

Sjedili su kimajući glavama jedno prema drugome, dok je buka dolazila sve bliže. Napokon na podnožju uzvisine, na kojoj im je bila koliba, ugledaše dva pješaka kako dolaze prema njima. Tik za došljacima slijedili su razdraženi psi, režeći im za samim petama. Malo podalje trčala rulja djece, vrišteći i nabacujući se svom snagom na strance kamenjem. Dva, tri puta se mlađi od njih (bio je vitak i vrlo živahan) okrenuo te štapom, što ga je nosio u ruci, tjerao pse. Drug mu je, vrlo visok, hodao mirno, kao da prezire i sam pogled na nevaljalu djecu ili na čopor pasa, za kojima su se djeca, kako se činilo, povodila.

Oba su stranca bila odjevena vrlo skromno. Činilo se, da u džepovima nemaju dovoljno novaca, da plate noćište. Bojim se, da je baš to bilo razlog, što su seljani dopustili djeci i psima, da ih toliko zlostavljaju.

– Dođi, ženo – reče Filemon Baucidi – hajdemo pred te siromahe, sigurno im je previše teško pri srcu, a da bi se sami penjali još i na ovo brdo.

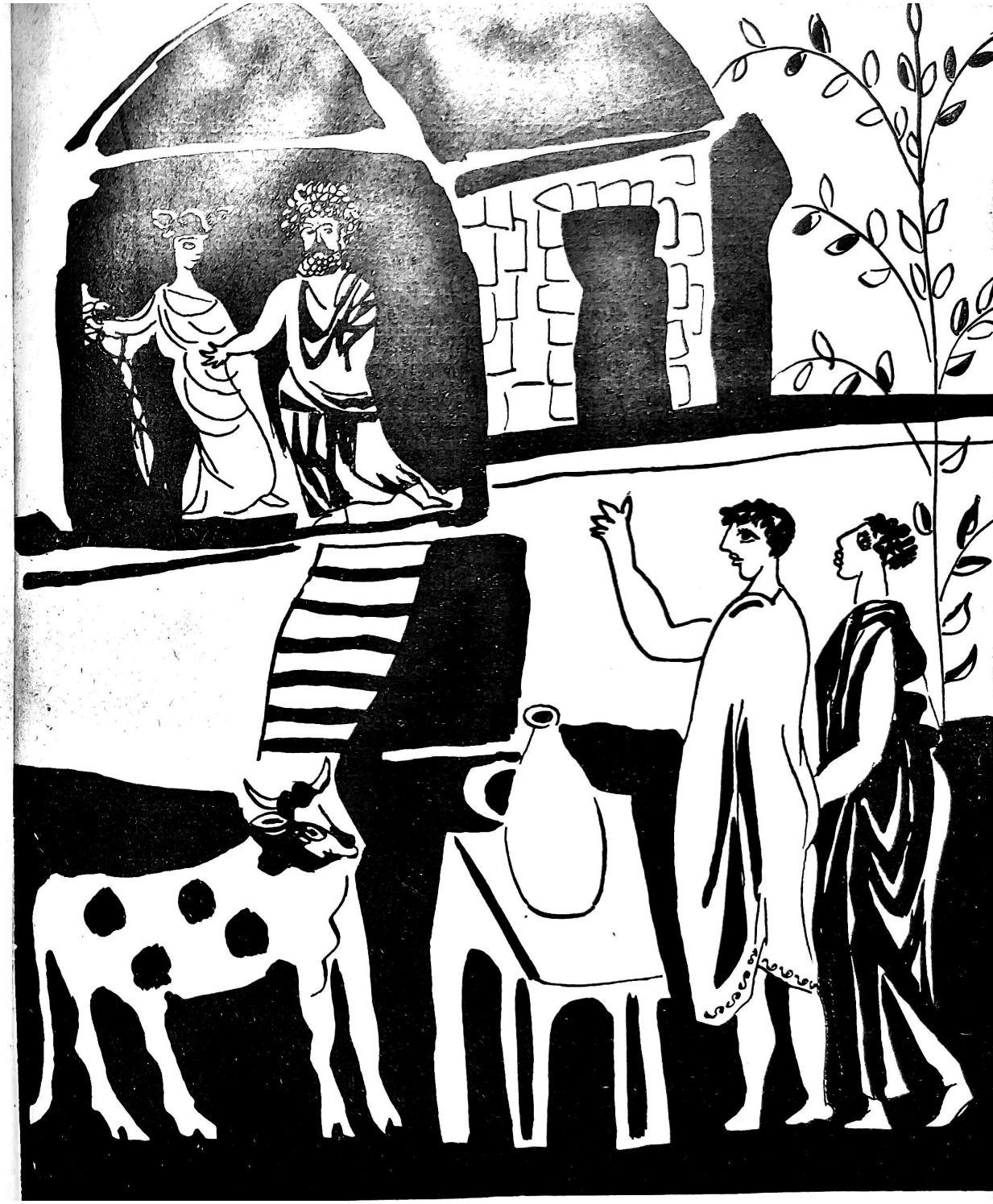

– Idi ti pred njih – odgovori Baucida – a ja ću se požuriti u kuću, da vidim, mogu li im nešto dati za večeru. Zdjela dobra mlijeka i komad kruha divno bi im podigli raspoloženje.

I požuri se u kolibu, a Filemon pođe naprijed i pruži ruku tako gostoljubivo, da nije bilo potrebno reći ono, što je on uostalom i kazao najsrdačnijim glasom:

– Dobro došli, neznani gosti! Dobro došli!

– Hvala ti! – odgovori mlađi veselo unatoč umoru i neprilikama. – To je sasvim drukčiji pozdrav nego onaj, na koji smo naišli tamo u selu. Ta zašto živite u tako lošem susjedstvu?

– Ah! – odvrati stari Filemon s mirom i blagim smiješkom. – Providnost nas je ovamo stavila, nadam se, između ostalog i zato, da popravimo, koliko možemo, negostoljubivost svojih susjeda prema vama.

– Dobro si to rekao, starino! – poviče putnik, smijući se. – A da pravo kažem, mome drugu i meni baš i treba gostoljubivosti. Ona djeca (mali lopovi!) lijepo su nas zablatila svojim grudama od mulja, a jedan mi ker poderao ogrtač, koji je i tako već bio prilično otrcan. Ali sam mu ja dao po gubici ovim svojim štapom, tako te mislim, da ste ga čak i ovamo morali čuti kako zavija.

Filemonu je bilo drago, što ga vidi tako dobro raspoložena. I doista, po putnikovoj pojavi i vladanju čovjek ne bi ni pomislio, da je umoran od dugoga puta toga dana. Samo ga je malko, sad pri svršetku dana, obeshrabrio ovaj grubi postupak. Bio je prilično čudno obučen, na glavi s nekom kapom, koje mu je rub stršio nad ušima. Premda je bilo ljetno veče, nosio je ogrtač, kojim se dobro omotao, možda zato, što mu je rublje bilo trošno. Filemon je opazio i to, da ima par čudnih cipela. No kako se sve više smračivalo, a starčeve oči nisu bile najoštrije, nije mogao točno reći, u čemu je ta čudnovatost. Jedno se svakako činilo neobičnim: putnik je bio tako divno lagan i živahan, te bijaše kao da mu se noge katkad same od sebe dižu sa tla ili kao da se mogu samo s naporom držati na zemlji.

– I ja sam bio laganih nogu u svojoj mladosti – reče Filemon putniku. – Ali su mi noge pred noć uvijek oteščavale.

– Nema ništa do dobra štapa – odvrati stranac. – Ja slučajno, kako vidiš, imam izvrstan štap.

Taj se štap zapravo činio najčudnijim od svih štapova, koje je Filemon ikad vidio. Bio je od maslinova drveta s nečim kao par krila na vrhu. Dvije zmije izrezbarene u drvetu ovijale se oko štapa, a bile su tako dobro izrađene, da je stari Filemon (čije su oči, znate, vidjele prilično nejasno) gotovo pomislio, da su žive i da ih vidi kako se vijugaju i ovijaju.

– Svakako, neobičan rad! – primijeti. – Štap s krilima! Na tom bi štapu dječaci izvrsno jahali!

Uto su Filemon i oba njegova gosta stigli do vrata kolibe.

– Prijatelji – pozove ih starac – sjednite i počinite tu na klupi. Moja je dobra žena pošla da vidi, što ćete večerati. Mi smo siromasi, ali ćemo vam rado dati što imamo.

Mlađi se stranac baci bezbrižno na klupu, pustivši štap da padne. I tu se zbude nešto prilično čudesno, premda zapravo sitnica. Štap kao da se sam od sebe digao sa tla. Raširivši par svojih krilaca, napol je skakutao, napol letio te se nasloni na zid kolibe. Tu je bio sasvim miran, samo su se zmije i dalje vijugale. Ali po mom privatnom mišljenju, staroga je Filemona opet samo varao vid.

Prije nego što je mogao išta zapitati, stariji mu stranac odvrati pažnju od čudesnoga štapa, nagovorivši ga:

– Zar nije u prastara vremena – zapita stranac izvanredno dubokim glasom – neko jezero pokrivalo mjesto, gdje se sad nalazi ono selo?

– To nije bilo za mojih dana – odgovori Filemon – a ipak sam ja star čovjek, kao što vidite. Tu su bila uvijek polja i livade kao i sad, i staro drveće i potočić, što žubori sredinom doline. Moj otac i njegov otac, koliko ja znam, uvijek su je vidjeli tako. I bez sumnje će još uvijek biti ista, kad stari Filemon ode i bude zaboravljen!

– To je više nego što se može sa sigurnošću proreći – nabaci stranac, a nešto strogo bilo mu u dubokom glasu. Zavrti glavom, tako da su mu se tom kretnjom stresli tamni, teški uvojci. – Kako su stanovnici onog sela zaboravili osjećaje i čuvstva svoje prirode, bilo bi bolje, da im se nad stanovima opet mreška jezero!

Putnik se činio tako strogim, da se Filemon doista gotovo uplašio, to više što, kad bi se on smrknuo, mrak kao da je bivao veći i kao da je, kad je zavrtio glavom, zagrmjelo u zraku.

Ali čas zatim strančevo je lice postalo tako ljubazno i blago, da je starac sasvim zaboravio svoj strah. Ipak nije mogao, a da ne pomisli, kako taj stari putnik nije obično stvorenje, premda je sad bio odjeven tako skromno i premda je putovao pješke. Ne da bi ga Filemon zamišljao prerušenim knezom ili nečim sličnim. On ga je zamišljao vrlo mudrim čovjekom, koji prolazi svijetom u toj siromašnoj odjeći, preziruć bogatstvo i sve svjetske stvari te nastojeći svuda dodati nešto svojoj mudrosti. Ta se misao učinila još vjerojatnijom, kad je Filemon podigao oči i pogledao strančevo lice. Činilo mu se, da tamo samo u jednom pogledu živi više misli nego što bi ih on mogao namotati za svega svog života.

Dok je Baucida pripremala večeru, oba su se putnika počela razgovarati s Filemonom vrlo prijateljski. Mlađi je zapravo bio veoma brbljav, a stavljao je tako oštroumne i duhovite opaske, da je starac morao stalno praskati u smijeh, te ga okrstio najveselijim momkom, što ga je ikad vidio.

– Molim te, mladi prijatelju – reče mu, kad su se bolje upoznali – kako te mogu nazivati?

– Ja sam, kako vidiš, vrlo živ – odgovori putnik. – Zato ako me nazoveš Živko, ime će prilično pristajati.

– Živko? Živko? – ponovi Filemon, gledajući putnika u lice, da vidi, ne ruga li mu se. – To je vrlo neobično ime! A tvoj drug tamo? Ima li i on čudno ime?

– Moraš zapitati grom, da ti ga kaže! – odgovori Živko, postavši tajanstven. – Nijedan drugi glas nije dovoljno jak.

Ta primjedba, bila ona ozbiljna ili šaljiva, bila bi Filemonu zadala velik strah od starijeg stranca, da nije, usudivši se pogledati ga, opazio u njegovu licu toliko dobrohotnosti. Ali je bez sumnje to bila najveća osoba, koja je ikad sjedila tako skromno uz vrata kolibe. Kad bi stranac razgovarao, bilo bi to ozbiljno i tako, da je Filemon osjećao neodoljivu sklonost, da mu kaže sve,

što mu je god na dnu srca. Tako ljudi uvijek osjećaju, kad se sretnu s bilo kim, tko je tako mudar, da razumije sve njihovo dobro i zlo i ne prezire od svega toga ni mrvice.

Ali Filemon, jednostavni i ljubazni starac, i nije imao mnogo tajna da ih otkrije. No ipak je mnogo pričao o događajima svoga prošlog života, u kojem se nikad nije udaljio ni dvadeset milja od onoga mjesta. Njegova žena i on stanovali su u toj kolibi od svoga mladenaštva odnosno djevojaštva, zarađujući kruh časnim radom, uvijek siromašni, a ipak zadovoljni. Pričao je, kako Baucida pravi izvrstan maslac i sir i kako je lijepo povrće, koje on gaji u vrtu. Tako je rekao, da bi oboje htjelo, kad se toliko ljube, da ih smrt ne rastavi, nego da umru zajedno, kao što su zajedno i živjeli.

Kako je stranac slušao, osu mu se licem smiješak, koji ga učini tako ljupkim, kako je bio i veličanstven.

– Ti si dobar starac – reče Filemonu – i imaš dobru staru suprugu za pomoćnicu. Treba da vam se želja ispuni.

I upravo tada se pričini Filemonu, kao da su zapadni oblaci bacili uvis sjajnu zraku i na nebu upalili iznenadno svijetlo.

Baucida je sad završila večeru, pa je došla na vrata, ispričavajući se kako siromašnu hranu mora staviti pred svoje goste.

– Da smo znali, da dolazite – reče im – moj dobri muž i ja bili bismo se odrekli zalogaja, samo da vama ne bude uskraćena bolja večera. Većinu sam današnjeg mlijeka potrošila za sir, a posljednji hljeb kruha napol je pojeden. Jadne li mene! Nikad ne osjećam, da sam siromašna, osim kad nam kakav siromašni putnik zakuca na vrata.

– Sve će biti u redu. Ne brini se, dobra ženo – odgovori stari stranac ljubazno. – Časna, srdačna dobrodošlica gostu stvara čudesa od hrane i može i najgrublje jelo pretvoriti u nektar i ambroziju.

– Dobrodošlicu imate – poviče Baucida – a isto tako i malko meda, koji smo slučajno ostavili, pa i rumeno grožđe.

– Eh, majko Baucida, pa to je čitavo slavlje! – poviče Živko u smijehu. – Pravo slavlje! Vidjet ćeš, kakvu ću ja hrabru ulogu u tom odigrati! Mislim, da se nikad u životu nisam osjećao gladnijim.

– Jao nama! – prišapne Baucida svome mužu. – Ako mladić ima tako strašan tek, bojim se, da će nam ponestati još polovica večere!

Uđoše u kolibu.

A sad, moji mali slušatelji, da li da vam kažem nešto, od čega ćete razrogačiti oči? To je zapravo najčudnije u cijeloj pripovijesti. Sjećate se, da se Živkov štap naslonio na kolibu. No dobro. Ali kad je gospodar ušao kroz vrata u kolibu, ostavivši taj divni štap vani, eto ti, ovaj odmah rašíri svoja krilašca i odskakuće i odleprša preko kućnoga praga! Tap, tap, lupao je štap po kuhinjskom podu. I nije mirovao, dok se nije s najvećom ozbiljnošću i dostojanstvom osovio kraj Živkova stolca. No stari Filemon i njegova žena bili su toliko zauzeti brigom oko gostiju, da nisu ni opazili, što štap radi.

Kao što je rekla Baucida, bilo je malo hrane za dva gladna putnika. Usred stola bio je ostatak crnog kruha s komadićem sira na jednoj strani i posudom meda na drugoj. Bilo je prilično grožđa za svakoga gosta. Srednje velik zemljani vrč, gotovo pun mlijeka, stajao je na uglu stola. Kad je Baucida napunila dvije zdjelice i stavila ih pred strance, samo je malo mlijeka ostalo u vrču. Jao! Vrlo je žalosno, kad dobrostivo srce snađe neimaština. Jadna je Baucida sve željela da gladuje idućih tjedan dana, kad bi samo time mogla gladnim ljudima pribaviti više hrane.

A kako je večera bila tako oskudna, nije mogla, a da ne poželi, da im tek ne bude tako dobar. Tek što su sjeli, putnici su na dušak popili mlijeko iz svojih zdjela.

– Još malo mlijeka, dobra majko Baucido, molim te – reče Živko. – Dan je bio vruć, pa sam vrlo žedan.

– Slušajte, dragi ljudi – odvrati Baucida vrlo zbunjeno. – Vrlo mi je žao i stidim se! Ali je istina, da ima jedva još kap mlijeka u vrču. O mužu, mužu! Zašto se nismo odrekli večere?

– E, pa meni se čini – poviče Živko, skočivši od stola i uhvativši vrč za ručku – doista mi se čini, da nije tako strašno, kako misliš. Svakako, ima još mlijeka u vrču.

Govoreći tako, on na veliko začuđenje Baucidino počne puniti ne samo svoju zdjelu, nego i onu svojega druga, i to iz vrča, za koji se držalo da je

gotovo prazan. Jadna je žena jedva mogla vjerovati svojim očima. Ona je bez sumnje bila izlila gotovo sve mlijeko, a poslije toga je zavirila u vrč, te mu je, kad ga je stavila na stol, vidjela dno.

»Stara sam«, pomisli Baucida, »te lako zaboravljam. Zacijelo sam pogriješila. No svakako, sad mora da je vrč prazan, pošto su već dva puta napunili zdjele.«

– Kakvo izvrsno mlijeko! – primijeti Živko, iskapivši sadržinu druge zdjele. – Oprosti mi, dobra gazdarice, ali doista moram još zatražiti.

Baucida je vidjela, jasno kao sunce, da je Živko bio preokrenuo vrč i tako izlio svaku kap mlijeka u posljednju zdjelu. Dakako da ga nije više nikako moglo biti. Ali ipak, da mu pokaže, da je tako, ona podiže vrč i učini kretnju, kao da lije mlijeko u Živkov vrč, ali bez i najmanje nade, da će ono i poteći.

Kakvo li je onda bilo njezino čuđenje, kad je u zdjelu zažuborila tako obilna bujica, da se zdjela odmah napunila do ruba, a mlijeko se razlilo i po stolu! One dvije zmije, koje su bile ovijene oko Živkova štapa (ali ni Baucida ni Filemon nisu to vidjeli), pružile su glave i počele laptati proliveno mlijeko. A osim toga, kako je mlijeko imalo divan miomiris! Činilo se, kao da je Filemonova krava taj dan pasla na najboljem pašnjaku na svijetu. Ja samo želim, moje drage dušice, da vi imate čašu takva mlijeka za večeru!

– A sad krišku ovoga crnog kruha, majko Baucido – zamoli Živko – i malko onoga meda!

Baucida mu odsiječe krišku. Premda je kruh, kad su ga ona i muž jeli, bio odviše suh i previše tvrde kore, a da bude tečan, sad je bio mekan i svjež, kao da je prije nekoliko sati izvađen iz peći. Kušavši mrvicu, koja je pala na stol, vidje, da je tečniji nego što je ikad bio, pa je jedva mogla vjerovati, da je to kruh, koji je ona umijesila i ispekla. A koji bi to drugi kruh i mogao biti?

Ali med! Mogao bih isto tako i ne pokušavati da prikažem, kako je bio izvrsna mirisa i ugodan za oko. Boja mu bila poput najčistijeg i najprozirnijeg zlata. Miris poput tisuću cvjetova, i to cvijeća, koje nije nikad raslo u zemaljskom vrtu, te mora da su ga pčele tražile među oblacima. Čudno je, što su, pošto su sletjele na cvjetište tako divna mirisa i besmrtna cvata, htjele odletjeti natrag u košnice u Filemonovu vrtu. Nikad nitko nije takva meda ni

kušao ni vidio ni pomirisao. Miris se širio kuhinjom i činio je tako krasnom, da biste odmah, kad biste zatvorili oči, zaboravili na niski strop i zadimljene zidove te pomislili, da se nalazite u sjenici obrasloj nebeskim cvijećem.

Premda je dobra majka Baucida bila jednostavna starica, nije mogla a da ne pomisli, da je nešto prilično neobično u svemu tome, što se događa. Zato, pošto je gostima dala kruh i med i kraj svakog od njihovih tanjura postavila po jedan grozd, sjedne kraj Filemona i prišapne mu, što je vidjela.

– Jesi li ikad čuo što slično? – upita ga.

– Ne, nisam nikad – odgovori Filemon sa smiješkom. – No ja mislim, moja draga ženo, da si ti hodala naokolo kao u nekom snu. Da sam ja lijevao mlijeko, ja bih odmah bio prozreo stvar. Slučajno je u vrču bilo nešto više nego što si ti mislila, i to ti je sve.

– Ah, mužu – opirala se Baucida – reci ti, što god hoćeš, ali to su vrlo neobični ljudi.

– Dobro, dobro – odgovori Filemon, još se uvijek smiješeći. – Možda i jesu. Svakako se čini, kao da su bolji ljudi, a meni je vrlo drago, što tako slasno večeraju.

Gosti uzeše nato na tanjur svaki svoj grozd. Baucidi se pričini (protrljala je oči, da jasnije vidi), da su grozdovi narasli veći i bolji i da će svaki grozd od zreloga soka sad-nà prsnuti. Bilo joj je nepojmljivo, kako je to grožđe moglo izrasti na staroj kržljavoj lozi uza zid kolibe.

– Predivno grožđe! – reče Živko, gutajući bobu za bobom, a da mu se, kako se činilo, grozd nije umanjivao. – Molim te, moj dobri domaćine, gdje si ga ubrao?

– Sa svoje stare loze – odgovori Filemon. – Možeš vidjeti, gdje joj se tamo jedna grana vije preko prozora. Ali ja i moja žena nismo nikad mislili, da bi to grožđe bilo tako dobro.

– Ja nikad nisam boljega jeo – reče gost. – Još jednu čašu toga slasnog mlijeka, molim, pa ću se najesti bolje od kneza.

Ovaj se put Filemon digne i uzme vrč, jer je bio radoznao, htio da vidi ima li išta istine u vezi s čudesima, o kojima mu je šaptala Baucida. Znao je, da mu dobra žena ne će lagati i da je rijetko imala krivo u onom, što je

vjerovala. A ipak je to bio tako neobičan slučaj, da je htio u nj zagledati svojim rođenim očima. Zato uzme vrč i lukavo u nj zaviri, te zadovoljno uglavi, da u njemu nema ni kaplje. Međutim, odjednom opazi malen bijeli izvor kako poteče sa dna vrča, te ga je brzo ispunio do ruba pjenušavim mlijekom izvrsna mirisa. Sreća, što Filemon u svom začuđenju nije vrč ispustio iz ruke.

– Tko ste vi, čudotvorni stranci? – poviče, jer se zaprepastio više od svoje žene.

– Tvoji gosti, moj dobri Filemone, i tvoji prijatelji – odgovori stariji putnik blagim, dubokim glasom, u kojem je u isto vrijeme bilo nešto i milo i strašno. – Daj i meni čašu mlijeka. I neka tvoj vrč ne bude nikad prazan, na Baucidino i tvoje dobro, kao i na dobro siromašnih putnika!

Kad su povečerali, stranci zapitaju, gdje će spavati. Starci bi rado bili s njima još malo dulje razgovarali i izražavali čuđenje, što ih je obuzelo, i radost, što su vidjeli, da im se priprosta i mršava večera pokazala boljom i obilatijom nego što su se nadali. Ali im je stariji putnik ulijevao toliko strahopočitanja, da ga se nisu usudili upitati nijedne riječi. A kad Filemon povuče Živka nastranu te ga zapita, kako je mlijeko moglo izbiti iz starog zemljanog vrča, ovaj potonji pokaže svoj štap.

– Tamo je sva tajna – reče Živko – pa mogneš li shvatiti, bit ću ti zahvalan, ako i meni rekneš. Ne znam, što bih učinio sa svojim štapom. Uvijek zbija takve šale. Katkad mi daje večeru, ali mi je gotovo isto tako često i ukrade. Da imalo vjerujem u tu besmislicu, rekao bih, da je štap začaran!

Nije više ništa rekao, ali im je tako lukavo gledao u lice, te su pomislili, da ih ismjehuje. Čarobni je štap odskakutao za Živkovim petama, kad je ovaj ostavio sobu. Kad su ostali sami, dobri je stari par neko vrijeme razgovarao o događajima te večeri, a onda je legao na tle i zaspao. Prepustili su svoju spavaonicu gostima, pa nisu imali za sebe druge postelje do poda, za koji bih želio da je bio tako mekan kao i njihova srca.

Starac i njegova žena ustali ujutro rano, a i stranci se probudili s izlazom sunca te se spremili na odlazak. Filemon ih je gostoljubivo zamolio, da ostanu dulje, dok Baucida ne pomuze kravu i ispeče na ognjištu kolače, a možda im pronađe i nekoliko svježih jaja za zajutrak. Ali stranci kao da su mislili, da

je bolje prevaliti dobar dio puta prije nego što nastupi dnevna žega. Zato su odmah htjeli na put, ali su zatražili, da i Filemon i Baucida s njima pođu dijelak puta, da im pokažu, kuda da idu.

Tako sve četvoro izađoše iz kolibe, čavrljajući poput starih prijatelja. Bilo je doista značajno, kako se stari par neosjetno sprijateljio sa starijim putnikom i kako se njihov dobri i priprosti duh stopio s njegovim, kao što se dvije kaplje vode stope s beskrajnim oceanom. A što se Živka tiče, on kao da je svojom pronicavom, brzom, nasmijanom duhovitošću otkrivao svaku i najmanju misao, koja je tek provirila u njihovoj pameti, prije nego što su i sami za nju znali.

Istina, katkad su poželjeli, da ne bude tako oštrouman i da odbaci štap, koji se činio tako tajanstveno pakostan i oko kojega su se stalno savijale zmije. Ali onda bi se opet Živko pokazao tako dobroćudnim, da bi ga bili rado zadržali u kolibi zajedno sa štapom i zmijama, da tamo bude svaki dan, povazdan.

– Jao meni! Ah! – usklikne Filemon, kad su malko poodmakli od svojih vrata. – Kad bi naši susjedi samo znali, kakva je to blagodat pokazati gostoljubivost prema strancima, oni bi privezali sve pse i nikad ne bi dopustili, da djeca bace i jedan kamen.

– Grijeh je i sramota, što tako rade, to ti je to – žestoko će dobra stara Baucida. – Ja upravo mislim ovih dana poći i reći im, kako su zli.

– Bojim se – doda Živko, lukavo se smiješeći – da ne ćeš naći nikoga kod kuće.

Baš u taj čas stariji putnik tako namršti obrve, postane strog i strašno veličanstven, a ipak vedar, da se ni Baucida ni Filemon nisu usudili prozboriti ni riječi. Gledali su s poštovanjem u njegovo lice, kao da gledaju u nebo.

– Kad ljudi ne osjećaju tako, kao da im je i najskromniji stranac brat – reče putnik tako dubokim tonovima, da su zvučali kao orgulje – onda nisu vrijedni da postoje na zemlji, koja je stvorena, da bude obitavalište velikoga ljudskog bratstva!

– Čujte, moji dragi ljudi – poviče Živko, a šala i vragolija virila mu iz živahnih očiju – tâ gdje je to selo, o kojem pričate? Na kojoj vam je strani? Čini mi se, da ga ovdje ne vidim.

Filemon i Baucida okrenuše se prema dolini, gdje su tek dan prije za sunčanog zalaza vidjeli livade, kuće, vrtove, šumarke, široke ulice obrubljene zelenilom, s djecom na njima, kako su se igrala, i sa svim znakovima poslovanja, uživanja i blagostanja. Ali kako li se začudiše! Više nije bilo ni traga selu! Čak je i plodna dolina, u kojoj se bijaše smjestilo, prestala postojati. Mjesto nje opaziše široku, modru površinu jezera, koje je napunilo veliku udubinu doline od kraja do kraja, pa su se u njegovoj dubini okolna brda odražavala tako mirnom slikom, kao da jezero postoji, otkad je svijeta i vijeka. Na časak je jezero bilo savršeno glatko. Onda popuhne povjetarac, te voda zaigra, zasja, zaiskri se u ranim sunčanim zrakama i počne udarati obalu, ugodno se mreškajući i mormoreći.

Jezero se činilo tako neobično poznato, da su starci bili veoma zbunjeni, osjećajući, kao da su samo sanjali, da je tamo bilo selo. Ali se začas sjetiše iščezlih stanova i lica i karaktera stanovnika, i to i previše jasno, a da to bude san. Selo je tamo bilo još jučer, a sad ga više nema!

– Jao! – povikaše dobroćudni starci. – Ta što se zbilo s našim jadnim susjedima?

– Više ne postoje kao muževi i žene – odgovori stariji putnik svojim svečanim i dubokim glasom, za kojim je grmljavina odjekivala u daljini. – U njihovu životu nije bilo ni koristi ni ljepote, jer nisu nikad olakšali ni zasladili tešku sudbinu smrtnosti, gajeći prijazna čuvstva čovjeka prema čovjeku. U srcu im nije bilo slike boljega života. Zato se jezero, koje je tu bilo prije, iznova pojavilo, te sad ono odražava nebo!

– A što se tiče onih glupih ljudi – reče Živko s vragoljastim smiješkom – svi su se pretvorili u ribe. Trebalo im je samo malo promjene, jer su već i tako bili okorjela lopovska banda, bića s najhladnijom krvi na svijetu. Zato, dobra majko Baucido, kad god ti ili tvoj suprug zaželite pržene pastrve, on može baciti udicu i potegnuti pol tuceta vaših nekadanjih susjeda!

– Ah – poviče Baucida drščući – ja ne bih ni za cio svijet nijednoga od njih stavila na roštilj!

– Ne – doda Filemon, gadeći se – nikad ih ne bismo mogli užiti!

– Što se tebe tiče, dobri Filemone – nastavi stariji putnik – i tebe, dobra Baucido, vi ste, uza svoja oskudna sredstva, spojili toliko srdačne gostoljubivosti sa zabavljanjem gostiju-beskućnika, da je mlijeko postalo neiscrpljivim izvorom nektara, a crni kruh i med bili su ambrozija. Tako su božanstva za vašim stolom blagovala isto jelo, kojim se goste i na Olimpu. Dobro ste se ponijeti, dragi stari prijatelji. Zato zatražite, što vam je god najmilije, pa će vam to i biti!

Filemon i Baucida zgledaše se, a onda – ne znam, tko je od njih progovorio, ali onaj, koji jest, izrazio je želju obaju srdaca.

– Neka živimo zajedno, dok živimo, i kad nam bude trebalo umrijeti, ostavimo svijet u isti čas. Mi smo se uvijek međusobno ljubili!

– Neka tako bude! – progovori stranac s veličanstvenom ljubaznošću. – Osvrnite se sad na svoju kolibu!

Tako i učiniše. Ali kako se začudiše, kad su na mjestu, gdje je do prije časak stajala njihova skromna kućica, opazili visoku zgradu od bijela mramora sa široko otvorenim portalom!

– Tamo vam je dom – reče stranac, dobrohotno im se smiješeći. – Iskazujte svoju gostoljubivost u onoj palači isto tako obilno, kao što ste je iskazivali i u svojoj jadnoj potleušici, u kojoj ste nas sinoć tako lijepo primili.

Starci padoše na koljena, da mu se zahvale. Ali gle! Ni njega ni Živka tamo više nije bilo!

Tako se Filemon i Baucida nastaniše u mramornoj palači, gdje su na svoje veliko zadovoljstvo provodili vrijeme, razveseljujući i dijeleći svoju udobnost sa svakim, koji bi onuda prolazio. Vrč za mlijeko, da ne zaboravim reći, zadržao je svoje čudesno svojstvo, te nikad, kad bi se god zaželjelo, da bude pun, nije bio prazan. Kad bi god častan, dobroćudan i dobrodušan gost pio iz tog vrča, uvijek bi vidio, da je to najslađa i najbolja okrepa, što mu je ikad potekla niz grlo. Ali ako bi ikad mrzovoljast i neugodan čangrizavac stao srkati, bilo je prilično sigurno, da će namrgoditi lice i reći, da je to vrč kisela mlijeka!

Tako je stari par dugo, dugo živio u svojoj palači, sve više i više stareći, dok nije grohnuo od starosti. I tako je napokon došlo ljetno jutro, kad se Filemon i Baucida nisu pojavili kao drugih jutara s gostoljubivim smiješkom

na licu, da svoje goste pozovu na zajutrak. Gosti su ih tražili svuda, od krova do podruma prostrane palače, ali bez uspjeha. Poslije mnogo zbrke ugledaše ispred portala dva stara drveta, za koja se nitko nije mogao sjetiti da ih je vidio dan prije. A ipak su bila tamo, s korijenjem usidrenim duboko u tlu, dok im je prostrana lisnata krošnja zasjenjivala čitavo pročelje zgrade. Jedno je bio hrast, a drugo lipa. Granje im – milina ti vidjeti – bilo isprepleteno, zagrljeno, tako te se činilo, da svako drvo živi u grudima drugoga više nego u svojim.

Dok su se gosti tako čudili, kako su ta drveta, koja su za rast trebala najmanje jedno stoljeće, mogla u jednoj noći narasti tako visoko, i još tako ostarjeti, popuhne vjetrić i uzbiba im prepleteno granje. A onda u zraku nasta dubok, obilan šum, kao da ta dva tajanstvena drveta razgovaraju.

– Ja sam stari Filemon! – mrmljao hrast.

– Ja sam stara Baucida! – mrmljala lipa.

Ali kad je vjetar ojačao, drveće je govorilo odjednom:

– Filemon! Baucida! Baucida! Filemon!

Činilo se, kao da je jedno oboje, a oboje jedno i kao da govore zajedno iz dubine svojih složenih srdaca. Bilo je lako uvidjeti, da su dobri starci obnovili svoj život i da su sad trebali provesti mirnih i krasnih stotinjak godina, Filemon kao hrast, a Baucida kao lipa. O, kako su gostoljubivu sjenu bacili oko sebe! Kad bi god neki putnik tu stao, čuo bi nad svojom glavom ugodni šapat lišća, te bi se čudio, zašto je taj zvuk toliko sličan riječima:

– Dobrodošao, dobrodošao, dragi putniče! Dobrodošao!

A neka dobra duša, koja je znala, što bi se staroj Baucidi i Filemonu bilo najbolje sviđalo, sagradi okruglu klupu oko oba stabla. Na njoj su znali još dugo vremena poslije toga počinuti umorni, gladni i žedni putnici, te bi se obilno napojili iz čudesnoga vrča.

A ja bih želio, da nam je sad tu svima onaj vrč!

OBRONAK

Poslije priče

– Koliko je vrč sadržavao? – zapita Papratko.

– Jedva je sadržavao litru – odgovori student – ali bi mogao lijevati iz njega mlijeko, dok ne bi, ako hoćeš, napunio čitavu bačvetinu. Zapravo bi ono teklo zauvijek i ne bi presušilo ni usred ljeta, a to je više nego što se može reći o onom potočiću, što žubori niz obronak.

– A što je sad s tim vrčem? – dalje se zanimao dječačić.

– Žao mi je, ali se polupao prije po prilici dvadeset i pet tisuća godina – odgovori Eustace. – Ljudi su ga krpali, što su bolje znali, ali, premda je prilično dobro držao mlijeko, nije se nikad poslije čulo, da bi se napunio sam od sebe. Tako, vidite, nije bio ništa bolji od bilo kojega drugog napuklog zemljanog lonca.

– Kakva šteta! – povikaše djeca sva u jedan glas.

Pošteni pas Ben pratio je društvance, kao što ga je pratilo i tek napol narasto newfoundlandsko (njufaundlendsko) štene, koje je slušalo na ime Bruin, što znači medo, jer je bilo crno poput medvjeda. Eustace je obzirno zatražio, da Ben, koji je bio stariji i vrlo oprezna vladanja, ostane straga sa četvero male djece, da ih čuva. Što se tiče crnog Bruina, koji je i sam bio tek dijete, student je mislio, najbolje je da ga uzme sa sobom, kako ne bi u svojoj grúboj igri s drugom djecom došao kojemu pod noge, te ga strovalio niz brijeg. Savjetovavši Divizmi, Papratku, Maslačku i Bundevinu Cvijetu, da mirno sjede na mjestu, gdje ih je ostavio, student se s Jaglenkom i starijom djecom počne penjati, te doskora svi iščeznu pod drvećem.

HIMERA

GOLI VRH

Uvod u „Himeru"

EUSTACE i njegovi pratioci penjali su se strmim i pošumljenim obronkom. Drveće još nije sasvim prolistalo, ali je dovoljno propupalo, te je bacalo prozračnu sjenu, a sunce je sve ispunjalo zelenim svijetlom. Bilo je mahovinom obraslih pećina, napol skrivenih u starom, smeđem, opalom lišću. Bilo je tu i trulih stabala, koja su se pružala tamo, gdje su nekad davno pala. Bilo je i gnjilih grana, koje su zimus vjetrovi stresli i koje su ležale posvuda. A ipak, premda se sve to činilo starim, šuma kao da je odisala najnovijim životom. Jer kud god okreneš okom, nicalo je nešto svježe i zeleno, tako da bude spremno za ljeto. Napokon djeca dopru do gornjeg ruba šume i nađu se gotovo na vrhu brijega. To nije bio šiljast vrh ni velika okrugla glavica nego prilično široka ravnica ili visoravan s kućom i sušom na nekoj udaljenosti. Ta je kuća bila dom neke samotne obitelji. Često su oblaci, iz kojih je padala kiša i odakle je mećava provaljivala u dolinu, visjeli niže od toga izloženog i samotnog mjesta.

Na najvišoj točki brijega bila je hrpa kamenja, a usred nje stršila učvršćena duga motka, s koje je na vrhu lepršao barjačić. Eustace je poveo djecu onamo, te im rekao, da se ogledaju i vide, koliko našeg lijepog svijeta mogu sagledati jednim pogledom. Oči su im se širile, dok su gledali.

Monument Mountain na jugu bio je još u sredini krajobraza, ali kao da se spustio i smanjio, tako te je sad bio samo najistaknutiji član velike obitelji bregova. S one se strane Taconic činio višim i većim nego prije. Naše lijepo jezero vidjelo se sa svim svojim dražicama i otočićima. Ali ne samo to! Dva, tri nova jezera otvorila su svoje oči prema suncu. Nekoliko bijelih sela, svako sa svojim zvonikom, rasulo se u daljini. Bilo je toliko salaša sa šumama, pašnjacima, sjenokošama i oranicama, da su djeca u svojim dušama jedva mogla pronaći toliko prostora, a da sve te različite predmete prime. Bio je tamo i Tanglewood, koji su dosad smatrali tako važnom točkom svijeta. Sad je zapremao tako malo mjesta, da su gledali dalje preko njega i sa svake strane, te prilično dugo tražili očima, prije nego što su otkrili gdje se nalazi.

Bijeli, runasti oblaci vidjeli se u zraku i tu i tamo po kraju bacali tamne točke svoje sjene. A onda bi opet došlo sunce tamo, gdje je prije bila sjena, a sjena bi otišla dalje.

Dalje na zapad protezao se lanac modrih planina, za koje je Eustace Bright rekao djeci da su Catskills (Ketskilz). Rekao im je, da se u onim zamagljenim bregovima neki stari Holanđani vječno kuglaju i da je tamo neki lijenčina, koji se zvao Rip Van Winkle (Rip Ven Vinkl)* odspavao odjednom dvadeset godina. Djeca su navaljivala, da im Eustace ispriča sve o tim čudesima. Ali im student odgovori, da je ta priča već jednom ispričana, i to ljepše nego što bi se ikad ponovo mogla reći, i da nitko ne bi imao pravo u njoj promijeniti nijedne riječi, dok ne ostare kao i »Gorgonina glava« i »Tri zlatne jabuke« i ostale te čudesne legende.

Barem nam – moljakala je Zimzelenka – dok ovdje počivamo i gledamo naokolo, možeš reći koju od svojih priča.

– Jest, Eustace – poviče Jaglenka – ja ti savjetujem, da nam ovdje ispričaš jednu priču. Uzmi koju visoku temu, pa ćeš vidjeti, hoće li ti se mašta popeti do nje. Možda te planina učini i pjesnički raspoloženim. I ma kako čudna i divna bila priča, sad, kad smo u oblacima, možemo sve vjerovati.

---

* Junak iz istoimene priče Washingtona Irvinga (Vošington Erving – 1783–1859). – Prev.

– Možeš li vjerovati – zapita Eustace – da je jednom bio krilat konj?

– Mogu – odgovori obijesna Jaglenka – ali se bojim, da ga ti ne ćeš nikad uhvatiti.

– Što se toga tiče, Jaglenko – odvrati student – ja ću možda uhvatiti Pegaza i možda ga uzjahati, kao što je učinilo i tuce drugih ljudi, koje poznam. No kako bilo da bilo, evo priče o njemu. Ona se na vrhu planine pripovijeda bolje nego na bilo kojem drugom mjestu na svijetu.

Na hrpi kamenja, pod kojom su se skupila djeca, Eustace upre oči u bijel oblak, koji je onuda plovio, te počne, kako slijedi.

HIMERA

Jednom u stara, stara vremena (jer su se sva ova čudesa zbila daleko prije nego što ljudi pamte) u divnoj zemlji Grčkoj izbi izvor iz nekog obronka. I, koliko ja znam, poslije toliko godina on još uvijek izvire na istome mjestu. Bilo kako bilo, taj je izvor veselo i čilo tekao niz obronak i iskrio se u zlatu sunčanoga zalaza onda, kad mu se približavao lijep mladić, koji se zvao Belerofon. U ruci je držao uzdu okovanu sjajnim draguljima i ukrašenu zlatnim žvalama. Videći kraj izvora nekakva starca i još jednog čovjeka srednje dobi, pa dječačića i djevojku, koja je baš vrčem grabila vodu, stane i zamoli jedan gutljaj, da se osvježi.

– Ovo je vrlo dobra voda – reče djevojci, isplahnuvši i ponovo napunivši vrč, pošto se iz njega napio. – Hoćeš li biti tako ljubazna, da mi kažeš, ima li izvor kakvo ime?

– Zove se Pirenin izvor – odgovori djevojka, a onda doda: – Moja mi je majka kazala, da je taj izvor jednom bio lijepa žena, a kad joj je sina ubila svojim strijalama lovkinja Dijana, ona se sva rastopila u suze. Prema tome, taj je hladni i tečni izvor zapravo žalost iz srca jadne majke!

– Ne bih ni u snu pomislio – doda mladi neznanac – da bi tako čist izvor, koji šikće i klokoće i radosno hrli iz sjene na sunčano svijetlo, imao u sebi i jednu suzu! I to je, dakle, Pirena? Hvala ti, lijepa djevojko, što si mi rekla to ime. Došao sam iz daleke zemlje da potražim baš ovo mjesto.

Sredovječni seljak, koji je bio doveo kravu, da se napije na izvoru, zagleda se u Beleforona i u lijepu uzdu, koju je ovaj nosio u ruci.

– Vodostaj mora da pada, prijatelju, u tvom dijelu svijeta – primijeti seljak – ako dolaziš tako daleko samo zbog Pirenina izvora. Ali, molim te, jesi li izgubio konja? Vidim, da u ruci nosiš uzdu, i to vrlo lijepu, sa dva reda sjajnih kamenčića. Ako je i konj bio tako dobar, kao što je uzda, onda te treba žaliti, što si ga izgubio.

– Nisam nipošto izgubio konja – odgovori Belerofon, nasmijavši se. – Ali tražim vrlo slavna konja, koji se, kako su mi rekli mudri ljudi, ako ga uopće ima, ovdje negdje nalazi. Znaš li, dolazi li krilati konj Pegaz još uvijek na Pirenin izvor, kao što ga je pohodio u doba tvojih predaka?

Seljak se na to nasmije.

Neki su od vas, moji mali prijatelji, jamačno čuli, da je taj Pegaz bio snježnobijel at lijepih srebrnastih krila, te je najviše vremena provodio na planini Helikonu. Bio je tako divlji, tako brz i tako okretan u svojem letu kroz zrak, kao kakav orao, koji se diže nebu pod oblake. Na svijetu nije bilo ništa njemu slično. Nije imao svoga para, nikad ga gospodar nije zajahao ili zaustavio. Mnogo je godina živio samotno i sretno. O, kako je krasno biti krilat konj! Noću spavati, kao što je Pegaz i činio, na vrhu visoke planine, a većinu dana provoditi u zraku! Pegaz jedva da je bio zemaljsko biće. Kad bi ga god ljudi vidjeli visoko nad svojim glavama, sa sunčanim svijetlom na krilima, mislili bi, da pripada nebu i da je, leteći malo prenisko, zalutao u naše magle i isparine, te sad traži put, kuda da se vrati. Bilo ga je vrlo lijepo promatrati kako zaranja u runaste grudi kakva svijetlog oblaka i kako se u njemu na čas, dva gubi, da onda na drugoj strani izroni. Za mrke oluje s kišom, kad bi sivi oblaci poput pločnika prekrili čitavo nebo, katkad bi se dogodilo, da bi krilati konj prodro ravno kroz oblake, a veselo svijetlo gornjih predjela zasjajilo bi za njim. Istina je i to, da bi opet u drugom slučaju i Pegaz i radosno svijetlo zajedno iščeznuli. Ali ipak, tko god je bio tako sretan, te vidio taj divni prizor, bio bi cijeli dan raspoložen, i dulje nego što bi trajala oluja.

Ljeti, kad bi bilo najljepše vrijeme, Pegaz bi se često spustio na samu zemlju te bi, sklopivši svoja srebrna krila, za zabavu jurio preko brda i dolina, brzo poput vjetra. Češće nego na bilo kojem drugom mjestu viđao se na Pi-

reninu izvoru kako pije izvrsnu vodu ili se valja po mekoj travi. Katkad bi također (ali Pegaz je bio vrlo izbirljiv u hrani) pobrstio nekoliko najsladih cvjetova djeteline.

Zato bi pradjedovi ljudi (dok su još bili mladi i zadržali vjeru u krilate konje) dolazili na Pirenin izvor, nadajući se da će ugledati lijepoga Pegaza. Ali se on u posljednje vrijeme vrlo rijetko viđao. Zapravo mnogi seljaci, koji su stanovali na pol sata hoda od izvora nisu nikad vidjeli Pegaza, a nisu ni vjerovali, da takvo biće postoji. Seljak, s kojim je Belerofon govorio, baš je bio jedan od takvih nevjernika.

Zato se i smijao.

– Pegaz? Brus! – poviče, zafrknuvši nosom, koliko je samo onakvim plosnatim nosom mogao zafrknuti. – Pegaz, brus! Krilat konj, ako ti ne treba! Ma čuj, prijatelju, jesi li ti pri pameti? Ta što će konju krila? Misliš li, da bi tako bolje vukao plug? Istina, moglo bi se nešto uštedjeti na potkovama, ali kako bi čovjeku bilo pri duši, kad bi vidio kako mu konj izlijeće kroz prozor staje? Da, ili što bi bilo, da ga takav konj digne na oblake onda, kad bi želio odjahati samo do mlina? Ne, ne! Ja ne vjerujem u Pegaza. Nikad nije postojala takva smiješna vrsta konjskih ptica!

– Imam razloga, da mislim drukčije – odvrati Belerofon mirno.

A onda se okrene sijedom starcu, koji se odupro o svoj štap te vrlo pozorno slušao, ispruživši glavu i s rukom na uhu, jer je u posljednjih dvadeset godina prilično oglušio.

– A što ti kažeš, časni starče? – zapita ga. – Ti si u svojoj mladosti, kako mislim, zacijelo često viđao krilatoga ata!

– Ah, mladi neznanče, moje je pamćenje vrlo slabo – odgovori seljak. – Kad sam bio momak, ako se pravo sjećam, vjerovao sam, da postoji takav konj, kao što su vjerovali i svi ostali. Ali danas jedva da znam, što da i mislim, pa uopće vrlo rijetko mislim o krilatom konju. Ako sam to stvorenje ikad i vidio, to je bilo prije mnogo, mnogo vremena. A da ti istinu kažem, sumnjam, da sam ga ikad i vidio. Jednom, istina je, dok sam bio vrlo mlad, sjećam se, da sam vidio otiske kopita oko ruba izvora. Možda su to bili otisci Pegaza, a možda i kojega drugoga konja.

– A zar ga ti nikad nisi vidjela, moja lijepa djevojko? – zapita Belerofon djevojku, koja je za toga razgovora stajala s vrčem na glavi. – Ti si svakako, ako itko, mogla vidjeti Pegaza, jer su ti oči vrlo bistre.

– Jednom sam ga, mislim, vidjela – odgovori djevojka sa smiješkom, zarumenjevši se. – To je bio ili Pegaz ili velika bijela ptica, vrlo daleko gore u zraku. A jednom drugom prilikom, kad sam dolazila na izvor sa svojim vrčem, čula sam rzanje. O, kako je to bilo krepko i milozvučno rzanje! Sve mi je srce skakako od radosti na taj zvuk. Ali sam se i preplašila, pa sam potrčala kući, a da vrča nisam ni napunila.

– Doista šteta! – reče Belerofon.

Onda se okrene djetetu, koje sam spomenuo u početku priče i koje se zagledalo u nj, kako se to djeca već znaju zagledati u strance, širom otvorenih ružičastih usta.

– No, moj mališane – poviče Belerofon, igrajući se jednim od dječakovih uvojaka – mislim, da si ti često vidio krilatoga konja.

– I jesam – odgovori dijete vrlo spremno. – Vidio sam ga jučer i mnogo puta prije toga.

– Ti si zgodan dječak! – reče Belerofon, privukavši dijete bliže k sebi. – Dođi, reci mi nešto o tom.

– Pa ja dolazim često ovamo – odgovori dijete. – Mećem čamčiće u izvor i vadim mu sa dna lijepe kamenčiće. Pa katkad, dok gledam dolje u vodu, vidim tamo u slici neba lik krilatoga konja. želio bih, da dođe dolje, da me uzme na leđa i ponese na mjesec! Ali ako se samo maknem, da ga pogledam, on mi odleti daleko s vida.

I Belerofon povjerova djetetu, koje je vidjelo Pegazovu sliku u vodi, i djevojci, koja ga je čula gdje tako milozvučno rže, a ne povjerova sredovječnom seljaku, koji je vjerovao samo u teretne konje, i starcu, koji je zaboravio sve, što je bilo lijepo u njegovoj mladosti.

Zato je mnogo dana poslije toga obilazio oko Pirenina izvora. Neprestano je pazio i promatrao nebo ili vodu, nadajući se da će krilatoga konja vidjeti ili u slici ili u čudesnoj zbilji. U ruci je uvijek držao pripravnu uzdu sa sjajnim draguljima i zlatnim žvalama. Seljaci, koji su živjeli u susjedstvu i napajali blago na izvoru, često bi se smijali jadnome Belerofonu, a katkad

bi ga i prilično izgrdili. Rekli bi mu, da bi se takav sposoban mladić, kao što je on, trebao baviti boljim poslom, a ne tratiti vrijeme takvim dokonim zanimanjem. Nudili su mu, ako želi, konja na prodaju, a kad je Belerofon to otklonio, nastojali su s njim pazariti lijepu uzdu.

Čak su ga i seljački momci smatrali tako glupim, da su mu se mnogo sprdali, a bili su tako neuglađeni, te nisu marili, vidi ili ih Belerofon i čuje ili ne. Tako bi se, na primjer, neki derančić igrao Pegaza i zbijao najčudnije ludosti, što se mogu zamisliti, gradeći se kao da leti. Njegov bi školski drug trčao za njim i pružao mu smotan rogoz, koji je trebao predstavljati Belerofonovu ukrašenu uzdu. No dobro dijete, koje je vidjelo Pegazovu sliku u vodi, tješilo je mladoga neznanca više nego što su ga svi nestašni dječaci mogli zadirkivati. Dragi bi mališan često za satova igre sjedio uz njega i bez riječi gledao dolje u vodu i gore u nebo, s tako nevinom vjerom, da je to Belerofona moralo ohrabriti.

Sad ćete možda željeti, da vam kažem, zašto se Belerofon dao na hvatanje krilatoga konja. A da o tom govorimo, ne ćemo naći bolje prilike od ove, dok on čeka, da se pojavi Pegaz.

Kad bih iznio sve prijašnje Belerofonove pustolovine, one bi se lako mogle otegnuti u vrlo dugu priču. Bit će sasvim dovoljno kazati, da se u nekoj azijskoj zemlji pojavila strašna neman nazvana himera, koja je činila više zla, nego što bi se moglo ispričati od sad pa do zalaza sunca. Prema najboljim podacima, koje sam mogao prikupiti, ta je himera bila gotovo, a možda i doista najružnije, najotrovnije, najčudnije i najneobičnije stvorenje, koje je ikad izašlo iz utrobe zemlje. S njom se bilo najteže boriti, a uteći bilo je gotovo nemoguće. Imala je rep poput udava. Tijelo joj bilo ne znam ni sam kakvo. Imala je tri posebne glave, od kojih je jedna bila lavlja, druga kozja, a treća odvratno velike zmije. I vruć je plamen sukljao iz svakih od triju usta! Kako je to bila zemaljska grdosija, sumnjam, da je imala krila. Imala ih ili ne, trčala je poput koze i lava i vijugala se kao zmija, pa je tako postizavala brzinu kao sve ove životinje zajedno.

O zala li i zala, što ih je taj opaki stvor počinio!

Svojim plamenim dahom mogao je spaliti šumu i popaliti žitno polje. ili čak selo sa svim njegovim ogradama i kućama. Himera je pustošila cijelu zemlju i proždirala ljude i životinje žive, da ih poslije toga kuha u plamenu peći svoga želuca. Neka nam se udes smiluje, dječice, nadam se, da ni vi ni ja ne ćemo nikad sresti himeru!

Dok je ta omražena zvijer (ako je i možemo nazvati zvijerju) počinjala sve te strahote, dogodilo se, da je Belerofon došao u taj dio svijeta, da pohodi kralja. Kraljevo je ime bilo Jobat, a vladao je zemljom Licijom. Belerofon je bio jedan od najsrčanijih mladića na svijetu, te nije ništa toliko želio, koliko da izvrši kakvo hrabro i dobro djelo, tako da bi mu se sve čovječanstvo divilo i da bi ga voljelo. U ona se vremena mladić mogao istaknuti jedino u bitkama, ili protiv neprijatelja svoje zemlje, ili protiv zlih divova, ili protiv mrskih zmajeva, ili protiv divljih zvijeri, ako već nije mogao pronaći ništa opasnije. Kad je kralj Jobat prozreo hrabrost svoga mladog pohodnika, predloži mu, da se ide boriti protiv himere, koje se svaki drugi bojao i koja bi, ako se ne ubije, sigurno Liciju pretvorila u pustoš. Belerofon nije časa časio, nego je obrekao kralju, da će ili ubiti tu strašnu himeru, ili u tom pokušaju poginuti.

Ali, prije svega, kako je grdosija bila tako izvanredno brza, sjeti se, da je ne će nikad pobijediti, ako se bude borio na nogama. Zato je bilo najpametnije, da nabavi najboljega i najbržega konja, što se god mogao pronaći. A koji je drugi konj na svem svijetu bio i napol tako brz kao čudesni konj Pegaz, koji je imao i krila i noge i čak se zadržavao u zraku i više nego na zemlji? Istina, mnogo je ljudi nijekalo, da postoji takav konj s krilima, i govorilo, da su priče o njemu samo plodovi pjesništva i gluposti. Ali ma kako se sve to činilo čudnim, Belerofon je ipak vjerovao, da je Pegaz pravi at, i nadao se, da će biti tako sretan, da ga pronađe. Kad jednom bude lijepo sjedio na njegovu hrptu, lakše će se boriti protiv himere.

I zato je sad putovao iz Licije u Grčku i nosio u ruci lijepo ukrašenu uzdu. To je bila začarana uzda. Da samo uspije staviti žvale u Pegazovu gubicu, krilati bi konj bio podatan i priznao bi Belerofona za svoga gospodara, te bi letio, kud bi ovaj okretao uzdu.

Ali doista je bilo mučno i tjeskobno ono vrijeme, dok je čekao i čekao na Pegaza, u nadi da će ovaj doći da se napoji na Pireninu izvoru. Bojao se, da kralj Jobat ne pomisli, da je pobjegao pred himerom. Isto tako bila mu je teška pomisao na to, koliko zla počinja grdosija, dok on, umjesto da se protiv nje bori, mora dokono sjediti i zuriti u bistru Pireninu vodu, koja izbija iz iskričavog pijeska. A kako je Pegaz posljednjih godina tamo dolazio tako rijetko i jedva se više od jedamput za čovjekova vijeka spuštao dolje, Belerofon se bojao, da može ostarjeti i izgubiti snagu ruku i hrabrost srca, prije nego se pojavi krilati konj. O, kako teško prolazi vrijeme, kad pustolovan mladić čeka, da odigra svoju ulogu u životu i da požanje žetvu svoje slave! Kako je teška lekcija čekanja! Naš je život kratak, a koliko ga potrošimo samo na to, da tek to naučimo!

Bilo bi dobro za Belerofona, što ga je ljubazno dijete toliko zavoljelo i što mu nije nikad dosadilo biti nasamu s njim. Svako mu je jutro dijete ulijevalo novu nadu u grudi, da njom zamijeni onu, koja je jučer utrnula.

– Dragi Belerofone – povikalo bi gledajući mu s puno nade u lice – ja vjerujem, da ćemo danas vidjeti Pegaza!

Pa napokon, da nije bilo dječačićeve nepokolebljive vjere, Belerofon bi izgubio svu nadu, te bi se vratio u Liciju, da ubije himeru, kako god zna, i bez pomoći krilatoga konja. Najmanje što bi mu se u tom slučaju moglo dogodite, bilo bi, da bi ga to stvorenje svojim dahom strašno opržilo, ako ga i ne bi ubilo i proždrlo. Nitko ne bi nikad smio ni pokušati da se bori protiv zemaljske himere, ako prije toga ne bi zajahao zračnog ata.

Jedno je jutro dijete Belerofonu govorilo sa više nade nego obično.

– Dragi, dragi Belerofone – poviče dječak – ja ne znam zašto, ali osjećam, kao da ćemo danas sigurno vidjeti Pegaza!

I cijeli taj dan ne bi se ni za korak odmakao od Belerofona. Zato su zajedno pojeli koricu kruha i popili nešto vode iz izvora. Popodne su sjedili jedan do drugoga, a Beleforon je zagrlio dijete, koje je opet stavilo svoju ručicu u Belerofonovu ruku. Ovaj je potonji bio zaduben u svoje misli, neodređeno zureći u drveće, koje je zasjenjivalo izvor, i u lozu, koja se penjala po njem. Dotle je dobro dijete upiralo pogled u vodu. Bilo mu je žao Belerofona, što se izjalovila nada još jednoga dana, kao već i toliko puta prije. Dvije, tri suzice kanuše mu iz očiju i pomiješaše se sa suzama, za koje kažu da ih je prolila Pirena, plačući za svojom pobijenom djecom.

Ali kad se Belerofon nije ni najmanje nadao, osjeti stisak dječje ručice i začuje tih šapat gotovo bez daha.

– Pogledaj tamo, dragi Belerofone! U vodi je slika!

Mladić pogleda dolje u namrškano zrcalo izvora i ugleda, kako je mislio, odraz ptice, koja kao da je letjela na velikoj visini u zraku, sa zrakama sunca na svojim snažnim ili srebrnim krilima.

– Kako to mora biti divna ptica! – primijeti Belerofon. – I kako se čini velika, premda zacijelo leti iznad oblaka!

– Sav drščem! – šapne dijete. – Bojim se pogledati gore u zrak! Vrlo je lijep, a ipak se usudim gledati samo njegovu sliku u vodi. Dragi Belerofone, zar ne vidiš, da to nije ptica? To je krilati konj Pegaz!

Belerofonovo srce zakuca silno! Gledao je napeto u zrak, ali nije mogao vidjeti krilatoga stvora, ni ptice ni konja, jer je taj upravo tada zaronio u gusto runo ljetnog oblaka. No to je bilo samo na čas, pa se predmet njihova gledanja opet pojavi, spuštajući se lagano dolje iz oblaka, premda je još bio u velikoj daljini od zemlje. Belerofon uhvati dijete za ruke i ustukne s njim, tako da su obadvojica bili skriveni u gustom grmlju, koje je raslo svuda oko izvora. Ne da bi se bojao kakve nesreće, nego se strašio, da će Pegaz, ako ih ugleda, odletjeti daleko i spustiti se na nepristupačan vrh neke planine. To je doista bio krilati konj. Pošto su ga tako dugo čekali, dolazio je da utaži žeđu Pireninom vodom.

Bliže i bliže dolazilo je zračno čudo, leteći u velikim krugovima, kao što ste možda vidjeli i golubove, kad hoće da se spuste. Silazio je Pegaz u onim velikim širokim krugovima, koji su postajali sve uži i uži, kako se postepeno približavao zemlji. Što se više bližio, to se ljepši činio i to su mu čudesniji bili zamasi krila. Napokon sleti laganim pritiskom, kojim bi jedva savio travu oko izvora ili utisnuo trag svoga kopita u pijesak, i sagnuvši svoju divlju glavu, počne piti. Upijao je vodu, udišući duboko i ugodno, s mirnim stankama uživanja. A onda još jedan gutljaj i još jedan i još jedan. Jer nigdje na svijetu ni gore u oblacima nije Pegaz tako volio vodu, koliko je

volio ovu Pireninu. Kad je utažio žeđu, pobrsti nekoliko medenih cvjetova djeteline, nježno ih okušavajući, ali ne nastojeći se jako najesti, jer mu je trava upravo ispod oblaka na visokim obroncima planine Helikona više prijala nego ova obična.

Kad se tako do mile volje napio i na svoj se nježni način udostojio malo zagristi, krilati konj poče skakati tamo-amo i poigravati iz čiste dokolice i veselja. Nikad nije bilo razigranijeg stvora od upravo ovoga Pegaza. Tako je tamo đipao, da mi je drago na to i pomisliti, mašući velikim krilima lagano poput konopljarke i potrkujući napol po zemlji, a napol u zraku, pa ne znam, da li da to nazovem letenjem ili trkom. Kad neko stvorenje može savršeno letjeti, katkad mu se trči upravo iz zabave. Tako je činio i Pegaz, premda ga je stajalo malko muke, da drži kopita tako blizu zemlji. Međutim je Belerofon, držeći dijete za ruku, provirio iz grmlja, te mu se učini, da nije nikad vidio nešto tako lijepo ni konjske oči tako divlje i vatrene, kao što su bile Pegazove. Činilo se, da je grijeh zauzdati ga i zajahati mu na leđa.

Dva, tri puta Pegaz se zaustavi i ponjuši zrak, naćulivši uši, uzmahujući glavom i okrećući je na sve strane, kao da malko predosjeća neko zlo. No kako nije ništa vidio ni čuo, opet nastavi svoje obijesno skakanje.

Napokon – ne iz umora, nego samo iz lijenosti i naslade – Pegaz skopi krila i legne na meku zelenu tratinu. Ali kako je bio previše pun zračnoga života, a da bi nekoliko časaka ostao miran, doskora se svali na leđa i pruži sve četiri vitke noge u zrak. Bilo ga je lijepo vidjeti, to samotno stvorenje, koje nije nikad imalo svoga para, kojemu nije bio potreban drug i koje je živjelo mnogo stotina godina te bilo sretno, koliko su god ta stoljeća bila duga. Što je više vršio ono, što obično čine smrtni konji, to se čini manje zemaljskim, a više čudesnim. Belerofon i dijete gotovo su zadržali dah, dijelom iz zadivljenja strahopočitanja, ali još više, jer su se bojali, da ga i najmanji pomak ili mrmor brzinom strijele ne otjera u najdalje plavetnilo neba.

Napokon, kad se dosta navaljao, Pegaz se okrene i lijeno poput svakog drugog konja, ispruži prednje noge, da se podigne s tla. Belerofon, koji je slutio, da će to učiniti, sune iznenada iz grmlja i zajaše mu na leđa. Da, sjedio je zaista na leđima krilatoga konja!

Ali kako je Pegaz skočio, kad je na svojim bokovima po prvi put osjetio težinu smrtnika! To je bio skok! Prije nego što je imao vremena da jednom udahne, Belerofon se nađe pet stotina stopa u zraku, još uvijek jureći dalje gore, dok je krilati konj dahtao i drhtao od straha i srdžbe. Gore je odlazio, gore, gore, gore, dok nije zaronio u hladne, maglovite grudi oblaka, u koji je Belerofon upravo čas prije zurio, smatrajući ga vrlo ugodnim mjestom. Onda opet Pegaz izroni poput munje iz srca oblaka i poleti dolje, kao da će tresnuti i sobom i svojim jahačem o pećinu. Tada pak poizvrši oko tisuću najdivljijih skokova, što ih je ikad izvršila ptica ili konj.

Ne mogu ispričati ni polovicu onoga, što je učinio. Zaletio se ravno naprijed, ustranu i natrag. Propinjao bi se s prednjim nogama na maglici, a sa stražnjima ni na čemu. Udarao bi stražnjim kopitima i turio glavu među noge, a krila bi mu stršila ravno uvis. Na nekih dvije tisuće milja nad zemljom načinio bi kovitlac, tako da su Belerofonove pete bile tamo, gdje bi mu morala biti glava, pa se činilo kao da gleda nebo tamo dolje, a ne gore. Obrtao je glavu i, gledajući Belerofona u lice očima, koje su sijevale vatrom, očajno pokušavao, da ga ugrize. Krilima je udarao tako divlje, da se jedno od srebrnih pera streslo i zaplovilo prema zemlji, gdje ga je ubralo dijete, te ga za uspomenu na Pegaza i Belerofona čuvalo, dok je god živjelo.

Ali ovaj je potonji (koji, kao što možete i sami pogoditi, bijaše najbolji konjanik, što je ikad jahao) uhvatio zgodnu priliku, te je među čeljusti krilatoga ata uturio zlatne žvale začarane uzde. Tek što je to učinio, Pegaz postane podatan, kao da je cijeli svoj život uzimao hranu iz Belerofonove ruke. Da kažem baš, kako mislim, bilo je gotovo žalosno vidjeti kako taj divlji stvor iznenada postaje pitom. I Pegaz kao da je to osjećao. Pogledavao je Belerofona, okrećući glavu, sa suzama u lijepim očima mjesto vatre, koja je čas prije iz njih sijevala. Ali kad ga je Belerofon potapkao po glavi i izgovorio nekoliko odlučnih, a ipak ljubaznih i mirnih riječi, Pegazove oči poprime drukčiji sjaj. On je bio u srcu veseo, što je poslije toliko samotnih godina našao druga i gospodara.

Tako to uvijek i biva s krilatim konjima i sa svim takvim divljim i samotnim stvorenjima. Ako ih želite uhvatiti i svladati, to je najsigurniji način da steknete njihovu ljubav.

Dok je Pegaz sve činio, da strese Belerofona sa svojih leđa, odletio je vrlo daleko. Kad su mu žvale bile u gubici, došli su na domak visoke planine. Belerofon je i prije vidio tu planinu, te je znao, da je to Helikon, gdje je na vrhu bilo obitavalište krilatoga konja. Onamo je Pegaz sad poletio (pošto je blago pogledao svoga jahača u lice, kao da ga moli za dopuštenje) i spustio se, čekajući strpljivo, da Belerofon sjaše. Mladić se, dakle, spusti s leđa ata, ali ga je još držao čvrsto za uzdu. No pogledavši mu u oči, tako ga je dirnula njegova dobrota i pomisao na slobodni život, koji je Pegaz dotad vodio, da ga nije mogao držati zarobljena, ako je ovaj doista želio biti slobodan.

Podavši se tom velikodušnom porivu, skine začaranu uzdu s Pegazove glave i izvadi mu žvale iz gubice.

– Ostavi me, Pegaze – reče mu. – Ili me ostavi, ili me voli!

U času krilati konj gotovo iščezne s vida, dižući se ravno uvis s vrha planine Helikona. Kako je već odavno prošao zalaz sunca, sad je na vrhu planine bio sumrak, a sumračno veče okruživalo je i cijeli okoliš. Ali je Pegaz letio tako visoko, da je dostigao dan, te se sad kupao u zrakama sunca. Penjući se više i više, bio je poput svijetle točke, a napokon se u praznom prostoru neba više nije mogao razabrati. Belerofon se bojao, da ga nikad više ne će vidjeti. Ali dok se još tužio zbog svoje ludosti, svijetla se točka opet pojavi, dolazeći bliže i bliže, dok nije sišla niže od sunčanog svijetla. I gle, Pegaz se vrati! Poslije te kušnje nije više bilo straha, da će krilati konj pobjeći. On i Belerofon bili su prijatelji, pa su se voljeli i jedan drugom vjerovali.

Te su noći legli i spavali zajedno, a Belerofon je rukom obuhvatio Pegazov vrat, ne zbog opreznosti, nego iz ljubaznosti. Probudiše se u cik zore, te jedan drugom rekoše dobro jutro, svaki na svom jeziku. Tako su Belerofon i čudesni at proveli nekoliko dana, te su se sve bolje upoznavali i sve više voljeli. Dali su se i na mnoga zračna putovanja, a katkada bi se popeli tako visoko, da bi se zemlja činila jedva većom od – mjeseca. Pohodili bi udaljene zemlje i iznenađivali stanovnike, koji su mislili, da lijepi mladić na krilatom konju dolazi iz neba. Tisuću milja na dan bilo je ništa za hitroga Pegaza. Belerofon je bio oduševljen takvim životom, pa ne bi ništa više želio nego da tako provede sav svoj život, visoko u čistom ozračju. Tamo je gore

bilo uvijek sunčano, kako god bilo neveselo i kišovito u nižim predjelima. Ali nije mogao zaboraviti strašnu himeru, za koju je obećao kralju Jobatu da će je ubiti. Zato naposljetku, kad se dobro navikao na zračno jahanje i kad se naučio upravljati Pegazom i najmanjim pokretom ruke te ga uputio, da se pokori njegovu glasu, odluči da pokuša izvršiti tu opasnu pustolovinu.

Zato u zoru, tek što je otvorio oči, blago uštine krilatoga konja za uho, da ga probudi. Pegaz odmah skoči sa tla i poleti uvis oko četvrt milje te zaokruži daleko oko vrha planine, da pokaže, da je sasvim budan i spreman za svaku vrstu izleta. Za čitava tog letenja rzao je glasno, živahno i skladno. Napokon se spusti uz Belerofona lagano, kao što nikad niste vidjeli da se vrabac spušta na grančicu.

– Tako valja, dragi Pegaze! Tako valja, moj nebeski poletniče! – poviče Belerofon, milujući konju vrat. – A sad, moj hitri i lijepi prijatelju, moramo zajutarkovati. Danas ćemo se boriti protiv strašne himere.

Tek što su pojeli zajutrak i popili iskričavu vodu iz izvora nazvanog Hipokrena, Pegaz sam od sebe pruži glavu, da ga gospodar može zauzdati. Onda je uz mnogo zaigranih skokova i zračnog prevrtanja pokazivao, kako je nestrpljiv, te bi već jednom htio otići. Za to je vrijeme Belerofon pripasivao mač i o vrat vješao štit, pripremajući se za borbu. Kad je sve bilo gotovo, jahač se popne na konja te se (kako je obično činio, kad je odlazio daleko) uspne okomito pet milja u zrak, tako da bolje vidi, kuda će krenuti. Onda okrene Pegazovu glavu prema istoku i zaputi se prema Liciji. U svom letu dostigli su orla i došli su, prije nego što im se maknuo s puta, tako blizu, da ga je Belerofon mogao lako uhvatiti za nogu. Žureći se naprijed tom brzinom, još rano prije podne ugledaše visoke planine Licije s dubokim neravnim dolinama, što su obrasle šumom. Ako su Belerofonu rekli istinu, onda se u nekoj od tih očajnih dolina smjestila ružna himera.

Kako su sad bili tako blizu cilju svoga puta, krilati je konj postepeno silazio sa svojim jahačem. Da se sakriju, iskoristili su neke oblake, koji su plovili nad vrhovima planina. Lebdeći gornjom površinom nekog oblaka i vireći mu preko ruba, Belerofon je imao prilično jasan pregled nad planinskim dijelom Licije, te je mogao gotovo jednim pogledom zahvatiti sve nje-

zine sjenovite doline. Isprva se činilo, da nema ništa važno. To je bio nenastanjen i divlji i kamenit lanac visokih i strmih bregova. U ravnijem dijelu zemlje bilo je ruševina spaljenih kuća, a tu i tamo bilo je i trupla mrtvoga blaga, što su bila razbacana po pašnjacima.

»Mora da je himera učinila to zlo«, pomisli Belerofon. »Ali gdje može biti ta grdosija?«

Kao što sam već rekao, na prvi pogled nije se moglo otkriti ništa osobito u svim dolinama i uvalama, koje su ležale između strmih planinskih visova. Baš ništa do, zapravo, triju stupova crna dima, koji kao da je sukljao iz ulaza u neku spilju i penjao se tromo u zrak. Prije nego što su se ta tri dima popela do vrha planine, pomiješala su se u jedan. Spilja je bila gotovo ravno kojih tisuću stopa daleko pod krilatim konjem i njegovim jahačem. Dim, koji se teško dizao uvis, imao je gadan, sumporast, zagušljiv vonj, od čega je Pegaz frkao, a Belerofon kihao. Tako je neugodan bio divnomu atu (koji je bio navikao udisati samo najčistiji zrak), da je mahao krilima i izmakao na pol milje izvan dosega te smrdljive isparine.

Ali ogledavši se, Belerofon vidje nešto, što ga ponuka, da najprije povuče uzde, a onda okrene Pegaza. Dade znak, koji je krilati konj razumio, te se spusti polako kroz zrak, dok mu kopita nisu bila jedva nešto više od čovječje visine nad kamenim dnom doline. Sprijeda, na dometu kamena, bio je ulaz u spilju, iz koje su se povlačila tri dima. A što je još tamo ugledao Belerofon?

U spilji kao da se savila hrpa čudnih i strašnih stvorova. Tjelesa su im ležala tako blizu jedno drugome, da ih Belerofon nije mogao razlučivati. Ali sudeći po glavama, jedan od tih stvorova bio je velika zmija, drugi silan lav, a treći ružna koza. Lav i koza su spavali, a zmija je bila sasvim budna, pa je buljila oko sebe velikim parom vatrenih očiju. Ali – a to je bilo najčudnije – tri su stupa dima očito proizlazila iz nozdrva tih triju glava! Tako je čudan bio taj prizor, premda ga je Belerofon očekivao, te mu odmah nije ni na pamet palo, da je to strašna troglava himera. Pronašao je himerinu spilju. Zmija, lav i koza, čim ih je on bio držao, nisu bila tri odjelita stvora, nego samo jedna neman!

Ta zla gadna neman! Kako god su joj dva dijela spavala, ipak je u svojim odvratnim pandžama još držala ostatak nesretnog janjeta – ili možda je to bio (teško mi je na to i pomisliti) kakav dragi dječačić – što su ga njezina troja usta žderala prije nego što su dvoja zaspala!

Odjednom kao da se Belerofon probudio iza sna, te je spoznao, da je to himera. Pegaz kao da je to znao u isti čas, pa je zarzao poput zova bojne trublje. Na taj su se zvuk tri glave uspravile, rigajući velike plamenove. Prije nego što je Belerofon imao vremena i pomisliti, što da učini, neman se baci iz spilje i skoči ravno na nj pruženih golemih pandža, dok joj se straga vijugao zmijski rep. Da Pegaz nije bio hitar poput ptice, i on i jahač bili bi tim himerinim jurišem srušeni, te bi se tako bitka završila prije nego što je pravo i počela. Ali krilati se konj nije dao samo tako iznenaditi. Za tren oka bio je gore visoko, na pol puta do oblaka, dašćući srdito. I drhtao je, no ne od straha, nego od gađenja nad rugobom toga stvora sa tri glave.

Himera se pak propela, tako da je stajala samo na vršku repa, te je pandžama mlatila ljutito po zraku, sipajući iz triju glava vatru na Pegaza i njegova jahača. Zvijezda mi, kako je rikala i psikala i urlala! Međutim je Belerofon metao štit na ruku i izvlačio mač.

– Sad, moj mili Pegaze – šapne krilatome konju u uho – moraš mi pomoći da ubijem tu nepodnošljivu grdosiju, ili ćeš letjeti natrag na svoj samotni planinski vrh bez svog prijatelja Belerofona. Jer ili će himera poginuti, ili će njezina troja usta glodati ovu moju glavu, koja je drijemala na tvom vratu!

Pegaz tiho zarže i okrene glavu te nosom nježno pogladi jahačeve obraze. Tim mu je rekao, da će, premda ima krila i premda je besmrtan konj, ipak radije poginuti, ako besmrtan konj uopće može poginuti nego ostaviti Belerofona na cjedilu.

– Hvala ti, Pegaze – odgovori Belerofon. – Dakle, sad juriš na grdosiju!

Izustivši te riječi, strese uzdom, te Pegaz pojuri koso dolje, brzo poput strijele, ravno prema himerinoj trostrukoj glavi, koja se sad pružala uvis, koliko je samo mogla. Kad je došao na doseg ruke, Belerofon izmahne na grdosiju, ali ga at odnese dalje prije nego što je mogao vidjeti, je li udarac uspio. Pegaz je nastavio trk, ali je uskoro zaokrenuo po prilici u istoj udalje-

nosti od himere kao i prije. Belerofon tada vidje, da je gotovo odsjekao kozju glavu grdosije, tako da je visjela samo na koži i činila se mrtvom.

Ali, da poprave svoje stanje, zmijska i lavlja glava preuzeše žestinu mrtve, te stadoše rigati vatru i psikati i rikati sa mnogo više bijesa nego prije.

– Ništa zato, moj hrabri Pegaze! – poviče Belerofon. – Još jednim takvim udarcem zaustavit ćemo ili psikanje ili rikanje.

I opet Belerofon strese uzde. Zaletjevši se ukoso kao i prije, krilati konj opet strelovito brzo poleti prema himeri, a Belerofon odmjeri drugi valjani udarac jednoj od preostalih glava i odjuri dalje. Ali ovaj put ni on ni Pegaz nisu pobjegli tako dobro kao prvi put. Jednom od svojih pandža himera duboko zadere njegovo rame i drugom lako ošteti lijevo krilo ata u letu. Sa svoje strane Belerofon je smrtno ranio lavlju glavu grdosije, te je visjela, a vatra joj se gotovo ugasila, samo je iz nje sukljao gust crn dim. No zmijina glava (koja je sad jedina preostala) bila je dvaput žešća i otrovnija nego prije. Rigala je vatru gotovo petsto metara daleko i psikala tako glasno, tako oštro i tako zaglušno, da je to čuo kralj Jobat, koji je bio pedeset milja daleko, te je tako zadrhtao, da se i prijestolje pod njim streslo.

»Jao meni!« mislio je jadni kralj. »Himera će me sigurno proždrati!«

Međutim se Pegaz opet zaustavio u zraku i srdito zarže, a iskre kristalno čistog plamena frcale mu iz očiju. Kako je to bio različit plamen od mračne vatre himerine! Duh zračnog konja sav je ustreptao, a tako i Belerofonov.

– Krvariš li, moj besmrtni konju? – poviče mladić, mareći manje za svoju ranu nego za bol toga slavnog stvorenja, koje nije trebalo nikad okusiti muke. – Odvratna himera platit će to svojom posljednjom glavom!

Onda strese uzdom, poviče glasno i povede Pegaza, ne koso kao prije, nego ravno naprijed na gadnu grdosiju. Tako je brz bio napadaj, te se činilo, kao da je samo sijevnulo ili bljesnulo prije nego što se Belerofon pograbio s neprijateljem.

Himeru je sad, pošto je izgubila drugu glavu, od boli i razmahanoga bijesa obuzela žestoka strast. Skakala je tamo-amo, napol na zemlji, a napol u zraku, tako da je bilo nemoguće reći, na čemu stoji. Otvarala je zmijsku gubicu tako neugodno široko, da bi joj Pegaz gotovo mogao, da tako kažem,

sletjeti ravno niz ždrijelo, raskriljen i zajedno s jahačem! Kad su joj se približili, ispusti svoj užasni užareni dah i potpuno obuhvati Belerofona i njegova ata vatrom, koja je palila Pegazova krila i spržila čitavu stranu mladićevih zlatnih uvojaka. Obojicu ih je grijala od glave do pete i više nego što je bilo potrebno.

Ali sve to nije bilo ništa prema onome, što je slijedilo.

Kad je krilati konj zračnom navalom došao na udaljenost od stotinjak metara, himera skoči i baci svoju golemu, neskladnu, otrovnu i izvanredno gadnu tjelesinu ravno na Pegaza, ovije ga svom snagom i zaveže svoj zmijski rep u uzao! Zračni at poleti uvis, sve više i više, iznad planinskih vrhova, iznad oblaka i gotovo izvan vida krute zemlje. Ali je zemaljska neman još stiskala i lebdjela u visini zajedno sa stvorenjem svijetla i zraka. A kad se Belerofon okrenuo, nađe se licem u lice s ružnim, mrkim himerinim obrazima, te se mogao jedino štitom obraniti, da ne bude smrtno spaljen ili pregrižen na dvoje. Iznad gornjeg ruba štita gledao je čvrsto u divlje oči nemani.

Ali je himera bila tako bijesna i divlja od muke, da se nije čuvala onako kao inače. Možda je naposljetku najbolji način borbe protiv himere taj, da joj priđeš bliže, koliko samo možeš. Nastojeći zabosti strašne željezne pandže u svoga neprijatelja, sasvim je izložila grudi. Kad je to opazio Belerofon, zatjera joj u okrutno srce mač do balčaka. Odmah se zmijski rep otpusti. Neman prestade stiskati Pegaza i s te velike visine pade dolje. Vatra joj se iz grudi nije ugasila, nego je gorjela jače nego ikad prije, te je brzo počela proždirati himerino truplo. Tako je pala s neba sva u plamenu, a kako je nastala noć prije nego što je doprla do zemlje, smatrali su je zvijezdom krijesnicom ili kometom. Kad su za ranoga izlaza sunca neki stanovnici išli na posao, vidjeli su na svoje divno čudo, da je nekoliko jutara zemlje bilo posuto crnim pepelom. Usred nekog polja bila je hrpa pobijeljelih kosti, mnogo veća nego što je stog sijena. Ništa se više od strašne himere nije nikad vidjelo!

Kad je Belerofon izvojštio pobjedu, prigne se naprijed i sa suzama u očima poljubi Pegaza.

– Sad natrag, moj mili ate! reče mu. – Natrag Pireninu izvoru!

Pegaz poleti zrakom brže nego ikad prije, te stigne do izvora za vrlo kratko vrijeme. Tamo Belerofon nađe starca, koji se bio odupro o štap, i seljaka, koji je pojio kravu, i lijepu djevojku, koja je punila vrč.

– Sad se sjećam – reče starac. – Vidio sam jednom toga krilatoga konja, kad sam bio momak. Ali je u onim danima bio deset puta ljepši.

– Ja imam teretnoga konja triput vrednijega od njega! – pohvali se seljak. – Da je taj konj moj, prvo bih mu odrezao krila!

A širomašna djevojka ne reče ništa, jer je uvijek imala tu sreću, da se bojala u krivo vrijeme. Zato otrči, a vrč joj padne i razbije se.

– Gdje je ono dobro dijete – zapita Belerofon – koje mi je pravilo društvo i nije nikad gubilo vjeru i nikad mu nije dosadilo gledati u izvor?

– Evo me, dragi Belerofone! – reče dijete ljupko.

Dječak je dan za danom provodio na Pireninu izvoru, čekajući, da mu se vrati prijatelj. No kad je vidio kako Belerofon iz oblaka silazi na krilatom konju, ustuknuo je natrag u grmlje. Bio je nježno i milo dijete, pa se bojao, da će starac i seljak vidjeti kako mu na oči naviru suze.

– Ti si pobijedio – poviče potrčavši Belerofonu, koji je još uvijek sjedio na Pegazu. – Znao sam, da hoćeš.

– Da, drago dijete! – odgovori Belerofon, sjahavši s krilatoga konja. – Ali da mi tvoja vjera nije pomogla, ne bih nikad dočekao Pegaza i ne bih pobijedio strašnu himeru. Ti si, moj dragi mali prijatelju, sve to učinio. A sad oslobodimo Pegaza!

I skine začaranu uzdu s glave čudesnoga ata.

– Budi zauvijek slobodan, moj Pegaze! – poviče s prizvukom tuge u glasu. – Budi slobodan, kao što si i hitar!

Ali Pegaz nasloni glavu na Belerofonovo rame, nije htio da odleti!

– No pa dobro – nastavi Belerofon, milujući zračnoga konja – bit ćeš sa mnom, dokle god budeš htio. Poći ćemo odmah zajedno i reći kralju Jobatu, da je himera uništena.

Onda Belerofon zagrli dobro dijete, obeća mu, da će se vratiti, te ode. Ali poslije više godina to je dijete na zračnom atu polijetalo više nego što je ikad letio Belerofon i izvršilo je časnija djela nego što je pobjeda njegova prijatelja nad himerom. Jer kako je god bilo nježno i milo, postalo je velikim pjesnikom!

GOLI VRH

Poslije priče

Eustace Bright ispričao je legendu o Belerofonu sa toliko žara i zanosa, kao da je on sam doista jahao na krilatom konju. Pri svršetku priče bilo mu je drago, što po zažarenim licima svojih slušatelja može zaključiti, kako ih je mnogo zanimalo. Oči su im sve titrale u glavi, osim Jaglenkinih. U njezinim očima bile su očito suze, jer je ona bila svijesna nečega u priči, što ostali još nisu mogli shvaćati. Makar je to bila samo dječja priča, student joj je uspio udahnuti žar, velikodušnu nadu i maštovitu poduzetnost mladosti.

– Sad ti opraštam, Jaglenko – reče joj – što si ismjehivala mene i moje pripovijesti. Jedna suza može naplatiti mnogo ismjehivanja.

– Istina, Eustace, odgovori Jaglenka, brišući oči i pogledavši ga opet svojim vragolastim očima – svakako se čovjeku ideje dižu uvis, kad mu je glava nad oblacima. Savjetujem ti, da nikad više ne pričaš, osim kad si, kao sad, na vrhu planine.

– Ili s leđa Pegaza – nasmije se Eustace. – Zar ne misliš, da sam prilično uspio i da sam uhvatio onoga divnog konjića?

– Bio je toliko sličan tvojim vrtoglavim lakrdijama! – poviče Jaglenka, pljesnuvši rukama. – Čini mi se, da te sad vidim na njegovim leđima, dvije milje visoko i s glavom okrenutom dolje! Dobro je, što zapravo nemaš prilike da iskušaš svoju vještinu jahanja na konju divljijem od našega pitomog Davyja (Dejvi) ili Old Hundreda (Ould Handrid).

– Što se mene tiče, ja bih sad želio da mi je tu Pegaz – reče student. – Odmah bih ga zajahao i projurio naokolo nekoliko milja, da učinim književne pohode svojoj braći piscima. Dr. Dewey (Djui) bi mi bio na dohvatu, na

podnožju Taconica. Tamo u Stockbridgeu (Stokbridž) nalazi se gospodin James (Džejmz), kojega na njegovu brdu povijesnih i beletrističkih djela opaža cijeli svijet. Mislim, da Longfellow (Longfelou) još nije na jezeru, jer bi inače krilati konj rzao, kad bi ga ugledao. Ali ovdje u Lenoxu (Leneks) našao bih našu spisateljicu najistinitijih romana, koja je u svojim djelima obuhvatila sve krajeve i sav život Berkshirea.* Na ovoj strani Pittsfielda (Pitsfild) sjedi Herman Melville (Herman Melvil), koji oblikuje svoju golemu zamisao o »Bijelome kitu«, dok se golemi lik Graylocka (Grejlok) kroz prozor sobe nadnio nad njega. Još jedan skok mojega letećega ata doveo bi me do vrata Holmesa (Houmz), kojega spominjem naposljetku, jer bi me Pegaz sigurno odmah odbacio i zatražio bi, da mu taj pjesnik bude jahač.

– Zar nije naš najbliži susjed pisac? – zapita Jaglenka. – Onaj tihi čovjek, koji živi u staroj crvenoj kući uz drvored Tanglewooda te katkad u šumi ili uz jezero, kako ga mi vidimo, šeće sa dvoje djece. Čini mi se, da je, kako sam čula, napisao pjesmu ili roman ili aritmetiku ili školsku povijest ili neku drugu knjigu.

– Pst! Jaglenko! Pst! – usklikne Eustace uzbuđenim šaptom, stavivši prst na usne. – Ni riječi o tom čovjeku, čak ni na vrhu brijega! Ako mu naše brbljanje dopre do ušiju i ako mu se ne svidi, samo bi mogao baciti knjigu, dvije papira u peć, te bi ti, Jaglenko, i ja i Zimzelenka, Prakratko, Bundevin Cvijet, Perunika, Borovnica, Djetelina, Divizma, Trputac, Mlječika, Maslačak i Ljutić, da, i pametni gospodin Pringle, uz njegovu nepovoljnu kritiku o mojim legendama, i jadna gospođa Pringle, svi bismo se pretvorili u dim i prohujali bismo kroz dimnjak! Naš susjed u crvenoj kući prilično je bezazlena osoba, koliko ja znam, što se tiče ostaloga svijeta. Ali nešto mi šapuće, da on ima nad nama strašnu moć, koja se proteže do uništenja.

– Bi li se Tanglewood pretvorio u dim kao i mi? – zapita Zimzelenka, koja se čestito prestrašila prijetnje, da će izgorjeti. – A što bi bilo s Benom i Bruinom?

---

* Catherine M. Sedgwick (Katerin Sedžvik). – Prev.

– Tanglewood bi ostao – odgovori student – i bio bi, kakav je i sad, ali bi u njemu stanovala sasvim različita obitelj. I Ben i Bruin bili bi još živi, i bilo bi im dobro s kostima sa stola, te ne bi nikad pomislili na stara vremena, što smo ih oni i mi proveli zajedno!

– Kakve besmislice pričaš! – usklikne Jaglenka.

U takvu dokonu razgovoru društvance je već počelo silaziti s brijega, te je sad bilo u sjeni šume. Jaglenka je nabrala nešto planinskog lovora, kojega je lišće, premda još lanjsko, bilo zeleno i gipko, kao da se mraz nije izmjenjivao s otapljanjem snijega, da iskuša svoju snagu na njegovu tkivu. Od tih grana lovora splete vijenac i skide studentovu kapu, da ga njim ovjenča.

– Zbog tvojih priča po svoj te prilici nitko drugi ne će ovjenčati – reče mu obijesna Jaglenka – pa primi ovo od mene.

– Nemoj biti previše sigurna – odvrati Eustace, čineći se s lovorom na svojim sjajnim uvojcima doista mladim pjesnikom – da tim divnim i prekrasnim pripovijestima ne ću dobiti druge vijence. Preostale dane praznika i za ljetnoga semestra na koledžu, kad budem slobodan, napisat ću ih za štampu. Gospodin J. T. Fields (Fildz), s kojim sam se upoznao, kad je lanjskog ljeta bio u Berkshireu, a inače je pjesnik i izdavač, na prvi će pogled vidjeti njihovu neobičnu vrijednost. On će ih dati ilustrirati, nadam se, Billingsu (Bilingz), izdat će ih pod najboljim pokroviteljstvom, u slavnoj izdavačkoj kući Ticknor (Tiknor) i drugovi. Za pet mjeseci od ovog časa ne sumnjam, da ću se ubrajati u svijetle likove ovoga stoljeća!

– Jadan momak! – reče Jaglenka napol sama sebi. – Kakvo ga razočaranje čeka!

Silazeći niže, Bruin počne lajati, a odgovori mu ozbiljni Benov hau-hau. Uskoro ugledaše dobroga starog psa, koji je budno pazio na Maslačka, Papratka, Divizmu i Bundevina Cvijeta. Ti su se mališani, kad su se sasvim odmorili, dali na sabiranje checkerberriesa (čekerberiz), crvenih plodova vrste američke zimzelene biljke, a sad su se počeli penjati svojim drugovima u susret. Tako se sjediniše obje skupine, te se spustiše voćnjakom Luthera Butlera (Luter Batler) ravno kući u Tanglewood.

NATHANIEL HAWTHORNE

Kad je Nathanielu Hawthorneu (Netenjel Hotorn) bilo osam, devet godina, ošepavi, te je u dvije godine, dok je ozdravljao i konačno ozdravio, pročitao sve, do čega je došao. Jedva je bio prošao četvrtu godinu, kad mu je umro otac. Odonda mu se majka zatvorila u sobu, iz koje gotovo i nije izlazila. Obitelj se zapravo nije sastajala ni za jelo. Na koledžu, kamo je došao sa sedamnaest godina, našao se zajedno sa slavnim pjesnikom Longfellowom. Tu se Hawthorne, premda baš nije briljirao u drugim predmetima, istakao svojim pismenim radovima.

Nathaniel Hawthorne rodio se 4. srpnja 1804. u Salemu (Sejlem), Massachusetts (Mesečusets). Bio je iz stroge puritanske obitelji, no za njegova djetinjstva strogost te protestantske sekte već je jenjala. Poslije školovanja postaje carinski službenik u Bostonu, ženi se, zatim službuje na carinarnici u Salemu. Ostavivši službu, smjesti se u Lenoxu u Massachusettsu, gdje je napisao »Čudesnu knjigu«. Neko je vrijeme bio američki konzul u Liverpoolu (Liverpul), u Engleskoj. Umro je 1864.

Po svojoj prirodi Hawthorne je bio plah, sklon razmišljanju i sanjarenju. Na njegovo raspoloženje svakako su utjecale čudne obiteljske prilike još iz mladih dana. Zanima se za unutarnji život i za djelovanje zla na savjest i karakter. Etički momenti važniji su mu od samih događaja. Najčešća mu je tema u djelu samoća, kojoj je uzrok egoizam i oholost.

Hawthorne je velik umjetnik. Stil mu je bogat, pun simbola, lijep, tečan i jasan. Više voli, da se samo nazire ono, što hoće reći, nego da to izravno kaže.

Opsežnija su mu djela »Skerletno slovo« i »Kuća sa sedam zabata«, a napisao je i mnogo pripovijesti. »Čudesna knjiga« i »Priče iz Tanglewooda«, na originalan način obrađene klasične grčke teme, zbirke su pripovijesti za djecu.

»Čudesna knjiga« i »Priče iz Tanglewooda« pune su vedrine i vjere u život. U njima gotovo ne prepoznajemo tmurnoga, zamišljenoga Hawthornea. A i sam je pisac te priče pisao s najvećim užitkom. »Čudesnu knjigu« počeo je pisati 1. lipnja 1851., a završio ju je već idućega mjeseca. Kažu, da su djeca, kojoj ih je pričao, sve te pripovijesti znala napamet još prije nego što su bile štampane. Mnogi događaji iz uvoda pojedinim pričama »Čudesne knjige« istiniti su. Eustace Bright zapravo je Hawthorne. Kritici smatraju, da je »Čudesna knjiga«, kao i »Priče iz Tanglewooda«, veliko klasično djelo, kao i ostale Hawthorneove knjige, s jednom prednošću: mnogo se više čita.

Po svojoj velikoj umjetničkoj vrijednosti, svojoj originalnosti i dubini Hawthorneovo djelo zaprema istaknuto mjesto u američkoj lijepoj knjizi.

Branko Brusar

ABECEDNI POPIS AMERIČKIH IMENA U OVOJ KNJIZI I NJIHOV IZGOVOR

Anthon (Enton), *Charles* (Čarlz), poznavalac klasične književnosti (1797–1867)
Ben (Ben), ime psa u »Čudesnoj knjizi«
Berkshire (Berkšer), pokrajina u Massachusettsu (Mesečusets) u Sjedinjenim Državama
Berkshire Hills (Berkšer Hilz), gorje u zapadnom dijelu Massachusettsa
Billings (Bilingz), E. T., slikar (1824–1893).
Boston (Boston), glavni grad Massachusettsa
Bright (Brajt), *Eustace* (Justes), vlastito ime
Bruin (Bruin), ime psa u »Čudesnoj knjizi« (znači »medo«)
Bunker Hill (Banker Hil), uzvisina u gradu Bostonu
Butler (Batler), *Luther* (Luter), vlastito ime
Catskills (Ketskilz), planine u istočnom dijelu države New York (Nju Jork) u Sjedinjenim Državama
Davy (Dejvi), ime konja u »Čudesnoj knjizi«
Dewey (Djui), *Orville* (Orvil), unitaristički svećenik i pisac (1794–1882)
Fields (Fildz), *James* (Džejmz) *Thomas* (Tomas), nakladnik i pisac (1817–1881)
Greenough (Grinou), *Horatio* (Horejšo), kipar (1805–1852)
Greylock (Grejlok), planina u Berkshireu
Hawthorne (Hotorn), *Nathaniel* (Netenjel), pisac (1804–1864)
Holmes (Houmz), *Oliver* (Oliver) *Wendell* (Vendel), liječnik i pisac (1809–1894)
James (Džejmz), *Henry* (Henri), filozof (1811–1882)
Lenox (Lenoks), mjesto u Berkshireu
Longfellow (Longfelou), *Henry* (Henri) *Wadsworth* (Vodzvert), pjesnik (1807–1882)
Melville (Melvil), *Herman* (Herman), pisac (1819–1891)
Monument Mountain (Monjument Mauntin), planina u Berkshireu
Old Hundred (Ould Handrid), ime konja u »Čudesnoj knjizi«
Pittsfield (Pitsfild), mjesto u Berkshireu
Pringle (Pringl), prezime
Rip Van Winkle (Rip Ven Vinkl), osoba iz istoimene priče od američkog pisca Washingtona (Vošington) Irvinga (Erving) (1783–1859)
Salem (Sejlem), luka u Massachusettsu
Sedgwick (Sedžvik), *Catharine* (Keterin), spisateljica (1789–1867)
Shadow Brook (Šedou Bruk), Sjenoviti potok, u »Čudesnoj knjizi«
Smith (Smit), prezime
Stockbridge (Stokbridž), mjesto u Berkshireu
Taconic (Tekonik), planina u Berkshireu
Tanglewood (Tenglvud), ime dvorca u »Čudesnoj knjizi«
Ticknor (Tiknor), *William* (Viljem) *Davis* (Dejvis), nakladnik (1810–1864)

KAZALO

Str.

Predgovor 5

GORGONINA GLAVA

Uvod u »Gorgoninu glavu« 9
Gorgonina glava 13
Poslije priče 33

ZLATNI DODIR

Uvod u »Zlatni dodir« 35
Zlatni dodir 38
Poslije priče 53

DJEČJI RAJ

Uvod u »Dječji raj« 55
Dječji raj 59
Poslije priče 72

TRI ZLATNE JABUKE

Uvod u »Tri zlatne jabuke« 74
Tri zlatne jabuke 78
Poslije priče 95

ČUDESNI VRČ

Uvod u »Čudesni vrč« 97
Čudesni vrč 100
Poslije priče 116

HIMERA

Uvod u »Himeru« 117
Himera 120
Poslije priče 138

Nathaniel Hawthorne 141
Abecedni popis američkih imena u ovoj knjizi i njihov izgovor 145

Teh. urednik
Irislav Meštrović

*

Korektori
Mirjana Vaniček i Danko Grlić

*

Izdavačko knjižarsko poduzeće
Mladost
Zagreb, Ilica 30

IZDAVAČKO KNJIŽARSKO PODUZEĆE „MLADOST"